

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

УЕЛМА

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕГУНАРОДНА
СОРАБОТКА

МЦМС >>
25 ГОДИНИ

АРГУМЕНТИ

Збирка истражувања
за важни општествени
теми – втор дел

АРГУМЕНТИ

Збирка истражувања
за важни општествени
теми – втор дел

Аргументи

Збирка истражувања за важни општествени теми – втор дел

Издавачи:

Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС), Телевизија Телма

За издавачот:

Александар Кржаловски, Прв извршен директор (МЦМС)

Гонце Јаковлеска, Извршен директор (МЦМС),

Атанас Кировски, Главен и одговорен уредник (Телевизија Телма)

Автори:

„Граѓанско учество“ - Сунчица Саздовска

„Една година Влада“ - Гонце Јаковлеска

„Животниот стандард“ - Гонце Јаковлеска и Фанија Ивановска

„Референдум 2018“ - Александар Кржаловски и Миша Поповиќ

„Актуелни политички случувања“ - Гонце Јаковлеска

„Во кој правец се движи Македонија?“ - Гонце Јаковлеска

„Перцепции и ставови за лица со хендикеп и лица со психички проблеми“

„Претседателски избори“ - Сашо Клековски

Лектура: Даниел Медароски

Тираж: 200 примероци

Дизајн: Кома лаб.

Печати: БороГрафика

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

304:316.654(497.7)(047.31)

АРГУМЕНТИ : збирка истражувања за важни општествени теми. Д. 2 / [автори Сунчица Саздовска ... и др.]. - Скопје : Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС), 2019. - 134 стр. : илустр. ; 30 см

Слики и биографии на авторите. - Други автори: Гонце Јаковлеска, Фанија Ивановска, Александар Кржаловски, Миша Поповиќ, Сашо Клековски

ISBN 978-608-4848-11-0

1. Саздовска, Сунчица [автор] 2. Јаковлеска, Гонце [автор] 3. Ивановска, Фанија [автор] 4. Кржаловски, Александар [автор] 5. Поповиќ, Миша [автор] 6. Клековски, Сашо [автор]

а) Македонија - Општествени прашања - Јавно мислење - Истражувања
COBISS.MK-ID 110588682

Мислењата што се изразени овде им припаѓаат на авторите и не ги одразуваат ставовите на Македонскиот центар за меѓународна соработка.

Македонски центар за меѓународна соработка

Сите права се задржани. Репродуцирањето, копирањето, трансмисијата или преводот на кој било дел од оваа публикација може да се изврши единствено под следните услови: со претходна дозвола на издавачот, заради цитирање во анализи на книгата и под услови изложени во продолжение.

Авторското право на оваа публикација е заштитено, но публикацијата може да се репродуцира на кој било начин без наплата за едукативни намени. За копирање во други услови, за употреба во други публикации или, пак, за превод и адаптација, треба да се обезбеди претходна дозвола од издавачот.

Во електронска форма публикацијата е достапна на www.mcms.mk.

“This report is made possible by the generous of the American people through the United States Agency for International Development (USAID). The contents are the responsibility of Macedonian Center for International Cooperation and do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.”

„Овој извештај е овозможен со поддршка на американскиот народ преку агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД). Содржината на публикацијата е одговорност на авторите и не ги одразува сатовите на УСАИД или на Владата на Соединетите Американски Држави.“

ПРЕДГОВОР

Почитувани читатели,

Пред вас е вториот дел од збирката истражувања за важни општествени теми – АРГУМЕНТИ која опфаќа нови осум истражувачки извештаи направени врз основа на седум телефонски и една теренска анкета кај населението на Република Македонија.

Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) и Телевизија Телма на овој начин обезбедуваат **информации кои ќе придонесат за аргументирана јавната дебата**. Темите кои беа истражувани и овој пат во голем дел се однесуваат на политичката ситуација во Република Македонија, што се должи на турбулентниот период низ кој поминуваше земјата: референдумот за решавање на спорот со името, менувањето на Уставот, претседателските избори и сл. Вкупно пет истражувања беа посветени на овие теми: Една година влада; Референдум 2018; Актуелни политички случувања; Во кој правец се движи Македонија? и Претседателски избори.

Покрај тоа, беа истражувани и прашањата за учеството на граѓаните во носењето одлуки, за животниот стандард и за лицата со хендикеп. Наодите од овие анкети се презентирани во извештаите: Граѓанско учество; Животен стандард и Перцепции и ставови за лица со хендикеп и лица со психички проблеми.

Истражувањата и овој пат понудија **поинаков пристап, од долу нагоре**. Тоа овозможи **дебатата да ги земе предвид проблемите и потребите на граѓаните** и да ги

истакне нивните перцепции за важните општествени прашања. На овој начин, **мислењето на граѓаните** можеше да биде **појдовната точка во дискусиите**. Наодите од истражувањата беа презентирани во емисијата Топ тема на ваша страна со што станала достапни на пошироката јавност. Вакиот процес, не обезбеди само медиумска содржина за емисијата, тој сам по себе има пошироко значење, а тоа е **градење на јавната свест за овие важни општествени прашања** и истакнување на потребата за **вклучување на граѓаните во јавната дебата**. Покрај тоа, овие истражувања, им даваат можност и на **институциите** да ги согледаат ставовите и мислењата на граѓаните и соодветно **да ги вклучат во креирањето на политиките**.

Сите анкети ги спроведе агенцијата М-Прспект, која е одговорна за нивната методолошка исправност.

Спроведувањето на истражувањата и нивното публикување е дел од проектот „Топ тема на ваша страна“ што го спроведуваат Телевизија Телма и МЦМС, а финансиски го поддржува Агенција за меѓународен развој на САД (УСИАД).

*Гонце Јаковлеска
Извршен директор, МЦМС*

СОДРЖИНА

ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО - ИЗВЕШТАЈ	6
ЕДНА ГОДИНА ВЛАДА.....	24
ЖИВОТЕН СТАНДАРД.....	38
РЕФЕРЕНДУМ 2018	64

АКТУЕЛНИ ПОЛИТИЧКИ СЛУЧУВАЊА.....	76
ВО КОЈ ПРАВЕЦ СЕ ДВИЖИ МАКЕДОНИЈА?.....	92
ПЕРЦЕПЦИИ И СТАВОВИ ЗА ЛИЦА СО ХЕНДИКЕП И ЛИЦА СО ПСИХИЧКИ ПРОБЛЕМИ	104
ПРЕТСЕДАТЕЛСКИ ИЗБОРИ.....	120

IX

ГРАЃАНСКО
УЧЕСТВО -
ИЗВЕШТАЈ

1. ВОВЕД

Граѓанското учество е еден од клучните показатели за демократизацијата на една земја. Основната идеја е граѓаните да го подобрат својот живот, нудејќи им ги своите идеи на креаторите на политиките, односно учествувајќи во процесите на носење одлуки.

Водени од идејата за обезбедување аргументи за јавна расправа на оваа тема, МЦМС и Телевизија Телма го истражуваа граѓанското учество во Македонија преку анкетирање на населението. Со анкетата беше истражувано во колкава мера граѓаните ги препознаваат различните форми на граѓанска партиципација, колку учествуваат во истите, кои се нивните ставови за тоа кои се причините за ниското ниво на учество, колку различните форми на граѓанско учество се ефикасни и какво влијание се остварува преку нив. Покрај тоа, анкетата ги истражуваше и ставовите на граѓаните за нивото на кое учествуваат граѓаните, за вклученоста на локално ниво и мотивацијата за тоа, за

достапноста на пратениците и советниците, за комуникацијата со пратениците, советниците и градоначалниците, како и за посакуваниот пристап за комуникација со институциите.

Резултатите од истражувањето самите по себе се загрижувачки. Тие укажуваат на потреба од поинтензивна работа на градењето на свеста на граѓаните за тоа кои се придобивките од нивното учество во креирањето на политиките и носењето одлуки. Покрај тоа, извештајот е добра основа за дополнителни продлабочени анализи кои ќе го дадат одговорот за ниското учеството од страна на граѓаните, високата незаинтересираност и неинформираноста за тоа како би можеле да учествуваат во овие процеси.

Истражувањето е дел од проектот „Топ тема на ваша страна“, поддржан од УСАИД. Анкетата ја спроведе агенцијата М-проспект.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Анкетата беше телефонски спроведена во периодот помеѓу 27 февруари и 5 март 2018 година, на национално репрезентативен примерок од 1.074 испитаници.

Примерокот е двофазен стратификуван, репрезентативен според пол, возраст, етничка припадност и место на живеење. Анкетираната популација се лица над 18 години, граѓани на Република Македонија.

Користен е методот „следен роденден“ за да се обезбеди случајност на примерокот. Сите резултати се подложни на статистичка грешка од $\pm 3,1\%$ со прифатливо ниво на доверба: 95%. Анкетата ја спроведе агенцијата М-проспект од Скопје.

3. СТАВОВИ И ИСКУСТВО ВО ВРСКА СО ГРАЃАНСКОТО УЧЕСТВО

Со анкетата беше истражувано во колкава мера граѓаните ги препознаваат различните форми на граѓанска партиципација, колку учествуваат во истите, кои се нивните ставови за тоа кои се причините за ниското ниво на учество, колку различните форми на граѓанско учество се ефикасни и какво влијание се остварува преку нив.

ФОРМИ НА ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО

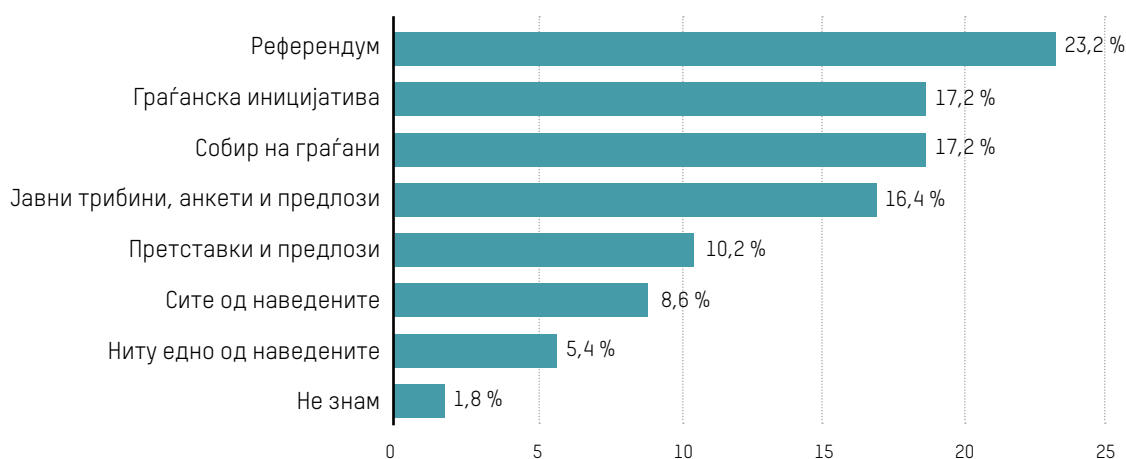
Најчесто препознаена форма на граѓанско учество е референдумот, а претставките и предлозите најмалку се доживуваат како форма на граѓанско учество. Сите различни форми на учество се препознаени само од 8,6% од испитаниците.

Разлики во перцепцијата има според етничка припадност каде етничките Македонци му придаваат значително поголемо значење на референдумот, во однос на етничките Албанци (45,7% наспрема 20,8%), потоа на јавните трибини, анкетите и предлозите и на собирот на граѓани (графикон 2).

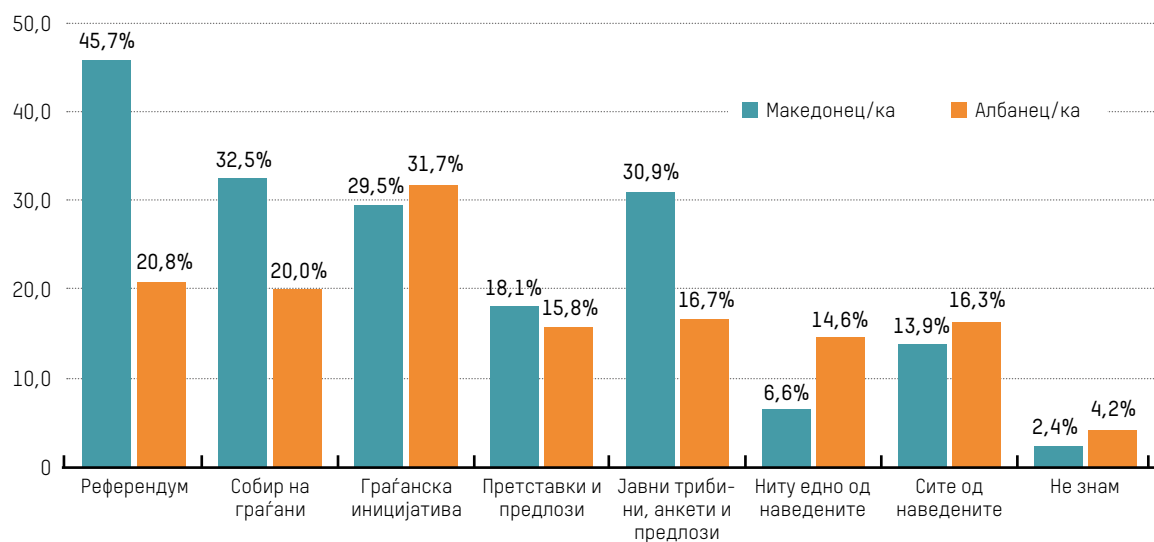
Одредени разлики се забележуваат и според нивото на образование каде оние со повисоко образование генерално повеќе ги препознаваат различните форми на граѓанско учество, а најизразена е разликата за референдум меѓу оние кои имаат завршено средно образование (43,4%) и оние кои завршиле основно образование (26,2%).

Во однос на работниот статус, предводат самовработените, и тоа во препознавање на сите форми на учество, па следуваат пензионерите, вработените во приватниот сектор и вработените во јавниот сектор. Гледано по региони, во сите региони предводи референдумот (движејќи се од 39,7% во североисточниот, до 51% во источниот регион), а исклучок е полошкиот регион каде најголемо значење граѓаните придаваат на граѓанската иницијатива со 32,2%. Собирот на граѓани е следната препознаена форма во повеќето региони. Претставките и предлозите се најмалку препознаена форма, и тоа во сите 8 региони.

Графикон 1. Препознавање различни форми на граѓанско учество

Графикон 2. Препознавање различни форми на граѓанско учество според етничката припадност

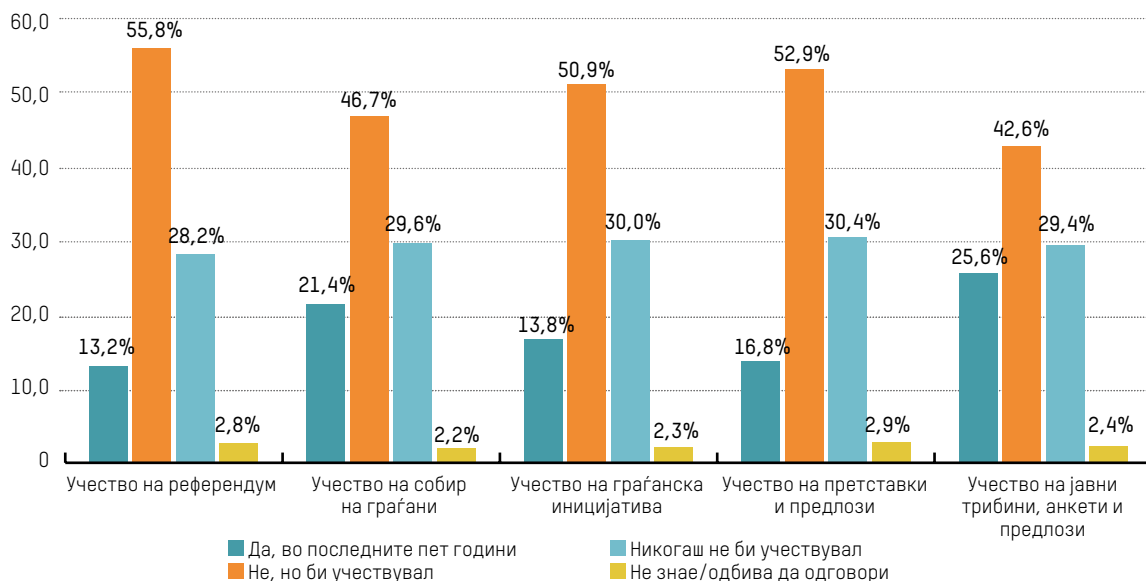
УЧЕСТВО ВО РАЗЛИЧНИ ФОРМИ НА ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО

Мало малцинство од граѓаните (под 30%) во изминатите пет години има учествувало во петте испитувани форми на граѓанска партиципација. Граѓаните најмногу учествувале во јавни трибини, анкети и предлози (25,6%), а најмалку на референдуми (13,2%). Сепак, за сите форми речиси половина или пак мнозинство од граѓаните се изјасниле дека би учествувале (графикон 3). Имајќи го ова предвид, и со вклучување на оние кои веќе имаат уче-

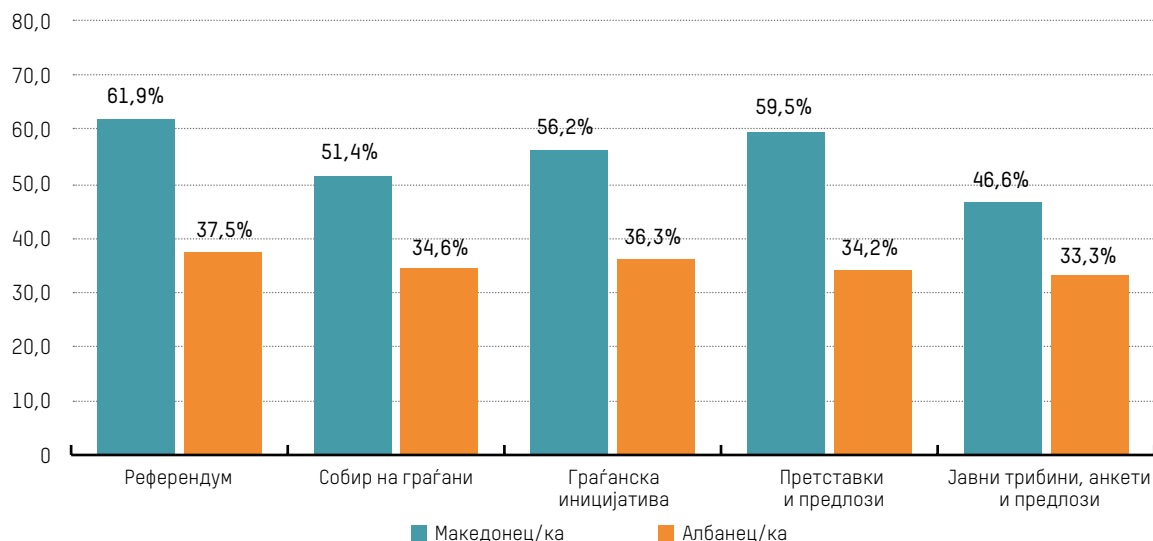
ствувано во претходните пет години, потенцијалот за учество станува повисок, односно изнесува над 65% за сите форми на учество, со највисоки 69% за референдумот како форма во која учествувале или би учествувале граѓаните.

За сите форми на учество околу една третина од испитаниците не се расположени да учествуваат. Загрижува податокот дека 25%, односно една четвртина од граѓаните, не се заинтересирани да учествуваат во која било форма на граѓанско учество (за сите пет форми одговориле дека никогаш не би учествувале).

Графикон 3. Ниво на учество во различни форми на граѓанско учество

Графикон 4. Расположение за учество во иднина според етничката припадност

Најзначајни разлики во однос на учеството се јавуваат во однос на етничката припадност, каде етничките Македонци забележително повеќе би учествувале од етничките Албанци.

Доколку се земат предвид и оние кои во изминатите 5 години учествувале во соодветните форми, потенцијалот за граѓанско учество се зголемува на околу 75% кај етничките Македонци и околу 43% кај етничките Албанци за сите форми на граѓанско учество. Мнозинството од етничките Албанци не би учествувале и ова се однесува за сите форми на граѓанско учество (за сите е над 50%).

Разлики има и според возрасните категории. Најрасположени за учество се младите од 18 до 29 години кои предводат за сите форми на граѓанско учество (со највисоки 67,7% за референдум и најниски 51,8% за јавни трибини, анкети и предлози), заедно со оние од 40 до 49-годишна возраст (со највисоки 57,4% за референдум и најниски 46,4% за јавни трибини, анкети и предлози). Оние кои имаат завршено повисок степен на образование повеќе би учествувале споредено со оние со понизок, со најизразена разлика кај референдум и јавни трибини, анкети и предлози. Според работниот статус, најмногу сакаат да учествуваат сту-

дентите и тоа е така за сите форми на граѓанско учество со над 10 процентни поени повеќе во однос на сите други категории (вработени, пензионери, земјоделци). Значителни разлики се забележуваат и според населеното место каде расположението за учество е повисоко кај оние кои живеат во град во однос на тие од село, а тоа е најзабележително за референдум со 60,4% напоти 48,8% и за претставки и предлози со 57,9% наспоти 45,3%.

Според регионите, значително отстапува положкиот регион каде интересот за учество е значително понизок во однос на другите региони, и тоа за сите форми на учество. Во овој регион за сите форми на учество е најголем бројот на оние кои одговориле дека никогаш не би учествувале (од 17 до 20 процентни поени повеќе од просекот за различните форми на учество). Региони во кои би можело да се очекува најголемо учество на референдум се вардарскиот (69,4%) и североисточниот (64,1%), во собир на граѓани вардарскиот (55,6%) и пелагонискиот (55,5%), во граѓанска иницијатива пелагонискиот (65,6%) и вардарскиот (61,1%), во претставки и предлози вардарскиот (65,3%) и пелагонискиот (64,8%), а во јавни трибини, анкети и предлози пелагонискиот (57%) и југозападниот регион (49,6%).

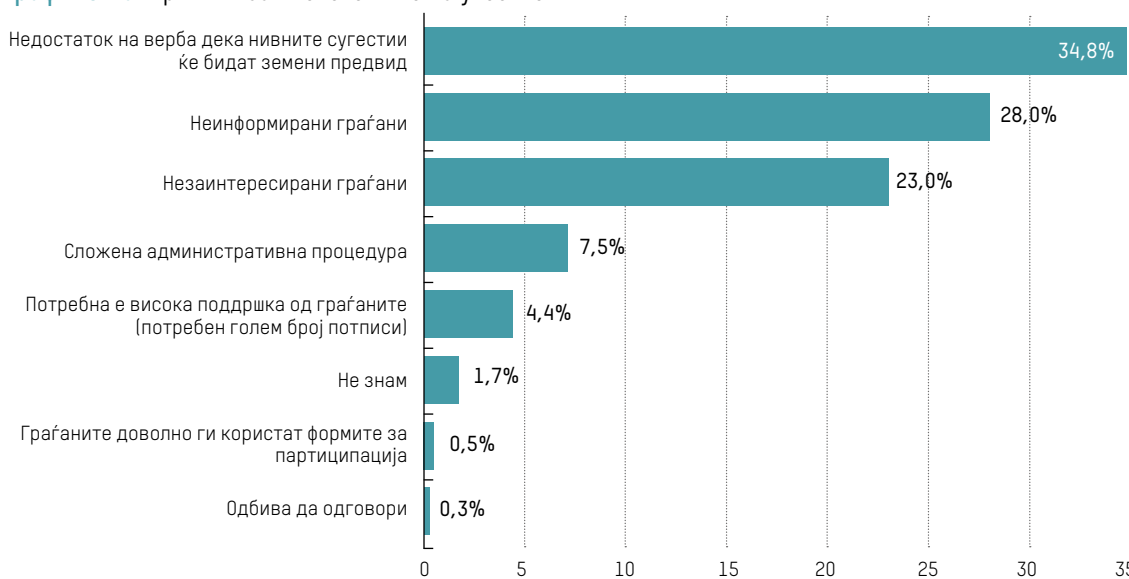
ПРИЧИНИ ЗА СЛАБОТО НИВО НА УЧЕСТВО

Недовербата дека сугестиите ќе бидат земено предвид е највисоко на листата на причини за слабото учество. Дополнително на тоа, 23% од граѓаните се незаинтересирани. Причините кои може да се поврзат со институционалната рамка и процедурите за учество (административна процедура, потреба од голем број потписи и неинформираност на граѓаните) заедно сочинуваат 39,5%.

ните кои најмалку се согласуваат со овој став (21,2%). Самовработените значително повеќе го перцепираат недостатокот на верба дека сугестиите ќе се земат предвид како причина во однос на другите групи со 69,7% наспроти 51,8% кај пензионерите кои најмалку се изјасниле за оваа причина.

Големи разлики во перцепцијата за причините за слабото учество се јавуваат и според регионите. Испитаниците од вардарскиот регион имаат значително поизразена перцеп-

Графикон 5. Причини за ниското ниво на учество

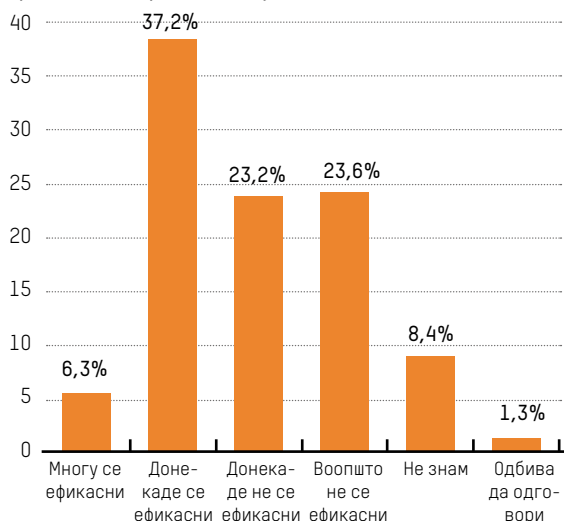
Разлики се јавуваат според образованието каде оние со високо образование во забележително поголема мера сметаат дека клучната причина е недостатокот на верба дека нивните сугестии ќе бидат земено предвид (61,6%), а најголема е разликата во однос на оние со основно образование кои се изјасниле за оваа причина со 47,6%. Разлики има и според работниот статус каде според земјоделците неинформираноста како причина е почеста (47,2%) со најголема разлика во однос на оние кои се ангажирани во домашни обврски (31%). Исто така земјоделците и студентите во поголема мера (41,7%) сметаат дека граѓаните се незаинтересирани наспрема самовработе-

ција дека клучна причина е недостатокот на верба дека нивните сугестии ќе бидат земено предвид (68,1%), во однос на другите региони каде овој процент се движи од 40,6% за источниот регион, до 59,1% за полошкиот регион. Неинтересот на граѓаните како причина е поизразен во пелагонискиот регион (50,8%), наспрема другите каде се движи од 19,3% во полошкиот регион, до 41,7% во вардарскиот. Неинформираноста како причина ја истакнуваат мнозинство од граѓаните во источниот (51%) и во југоисточниот регион (50,5%), додека испитаниците во вардарскиот (33,3%) и во североисточниот регион (35,9%) во најмала мера ја наведуваат оваа причина.

ОЦЕНКА НА ФОРМИТЕ НА ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО И ЕФЕКТИТЕ ОД ВКЛУЧУВАЊЕТО НА ГРАЃАНИТЕ ВО ПРОЦЕСИТЕ НА ОДЛУЧУВАЊЕ

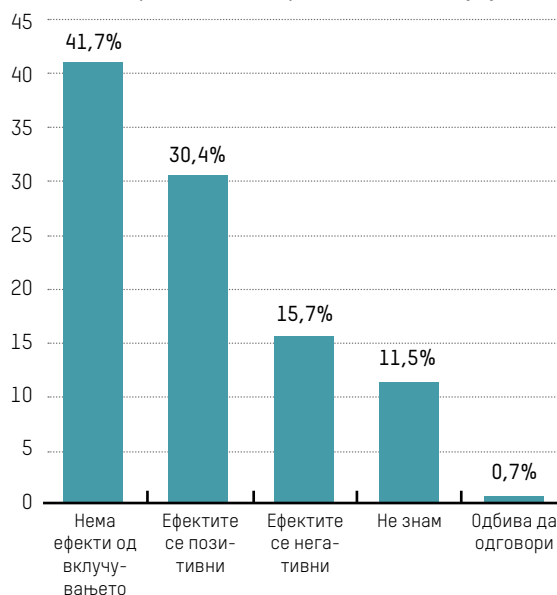
Граѓаните имаат поделени мислења за тоа во колкава мера се ефикасни формите на граѓанско учество. Кај 46,8% преовладува негативен став (воопшто и донекаде не се ефикасни), а кај 43,5% преовладува позитивен став (многу и донекаде се ефикасни). Позначајни разлики има по етничка основа каде етничките Македонци имаат попозитивна перцепција со 46,3% позитивен став (многу и донекаде ефикасни), наспрема етничките Албанци со 30%. Оние од село даваат помала оценка за ефикасноста наспрема тие од град (36,7% наспрема 48% испитаници кои се изјасниле за многу и донекаде се ефикасни). Според регионите, поддршката на позитивните ставови е највисока во скопскиот регион (50,2%), а најниска во полошкиот регион (25,7%).

Графикон 6. Оценка на ефикасноста на формите на граѓанска партиципација

Во однос на ефектите од вклучувањето на граѓаните во процесите на одлучување преовладуваат негативните ставови кај мнозинство од испитаниците. Дека нема ефекти сметаат 41,7% од граѓаните, а уште 15,7% сметаат дека ефектите се негативни. Перцепција дека има позитивни ефекти од граѓанското учество има кај една третина од граѓаните. Етничките Албанци во поголема мера сметаат дека нема ефекти од вклучувањето во споредба со етничките Македонци, 50,4% наспроти 40,4%. Самовработените се најкритички расположени во однос на ова прашање и 57% од нив сметаат дека нема ефекти од вклучувањето. Со ваква перцепција според региони далеку предничи полошкиот регион со 57,3% во споредба со другите региони каде ставот дека нема ефект го застапуваат до максимум 44,4% од испитаниците (скопски регион).

Графикон 7. Перцепција за ефектите од вклучувањето на граѓаните во процесите на одлучување

ПОТРЕБА ОД ПРОМЕНИ ВО УПОТРЕБАТА НА ФОРМИТЕ НА ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО

Мнозинство од испитаниците сметаат дека не се потребни промени во начинот на употреба на формите на граѓанско учество. Малцинство од испитаниците (36,5%) дале поддршка за поедноставување со тоа што ќе се дозволи собирањето потписи да се прави онлајн со воведување безбедносни механизми за заштита од злоупотреби.

Поддршката за онлајн собирање потписи е поизразена кај помладите возрасни категории (49,5% кај оние на возраст од 18 до 29 години, наспрема 22,6% кај оние над 65 години), кај етничките Македонци (38,9%), кај оние со повисоко образование (42,7% кај оние со завршено високо образование, наспрема 23,2% кај оние со завршено основно образование), кај студентите (53,7%) и вработените во приватни институции (46,6%) и во вардарскиот (45,8%), во пелагонискиот (41,4%) и во југоисточниот регион (40,4%).

Графикон 8. Ставови во врска со евентуално поедноставување на формите на граѓанско учество

4. КОМУНИКАЦИЈА СО ВЛАДИНИТЕ ИЗБРАНИЦИ И ИНСТИТУЦИИТЕ И НЕПОСРЕДНО ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО

Анкетата ги истражуваше и ставовите на граѓаните за нивото на кое учествуваат граѓаните, за вклученоста на локално ниво и мотивацијата за тоа, за достапноста на пратениците и советниците, за комуникацијата со пратениците, советниците и градоначалниците, како и за посакуван пристап за комуникација со институциите.

НИВО НА КОЕ УЧЕСТВУВААТ ГРАЃАНИТЕ

Мнозинство од граѓаните имаат перцепција дека учеството е поголемо на локално ниво (графикон 9).

Оние со повисоко образование се побројни во убедувањето дека граѓаните се вклучуваат повеќе на локално ниво (52,2% од тие со завр-

шено високо образование, наспрема 38,4% од оние со завршено основно образование).

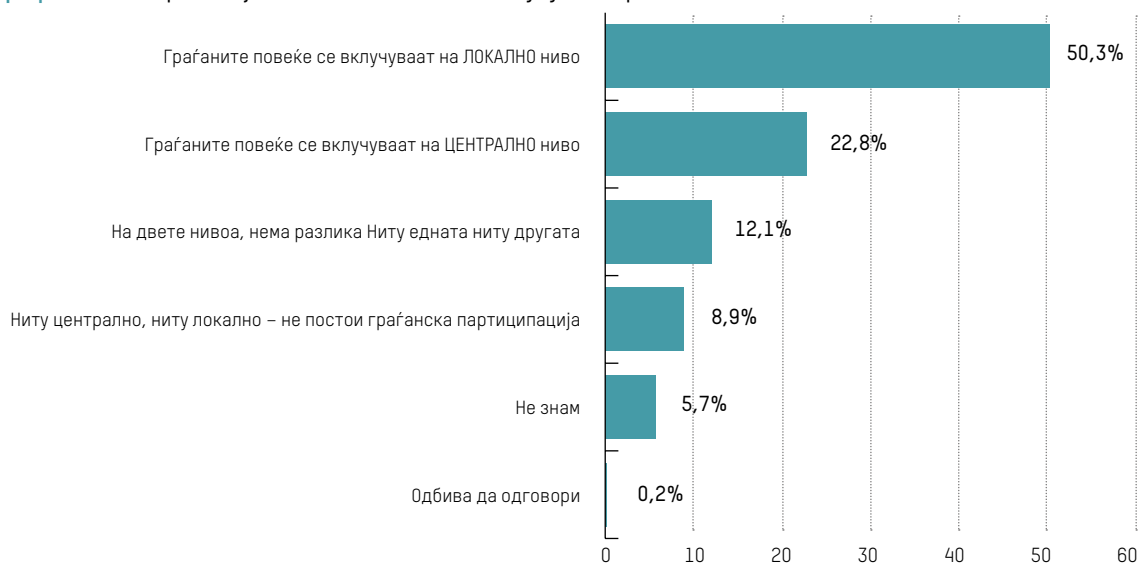
Во поглед на работниот статус, вработените во приватниот сектор и во јавните институции во поголема мера имаат перцепција дека учеството е повисоко на локално ниво, 56% и 55% соодветно, наспроти другите групи каде оваа перцепција се движи од 27,3% кај самовработените, до 48,7% кај невработените.

Според регионите, највисока перцепција за локална вклученост има во североисточниот регион со 66,7% пред пелагонискиот регион со 57,8% и вардарскиот регион со 54,2%. Во другите региони перцепција за поголема вклученост на локално ниво имаат малцинство од испитаниците.

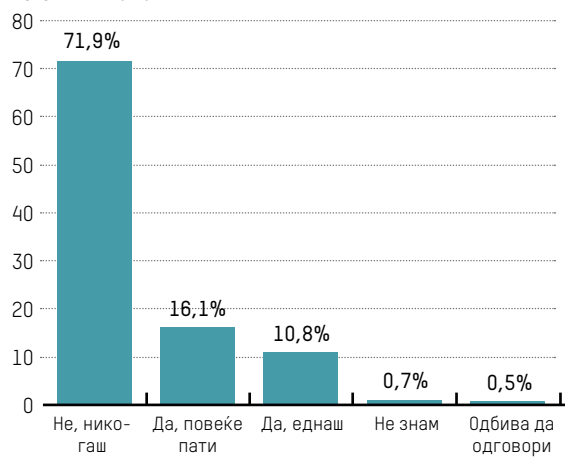
УЧЕСТВО ВО ОДЛУЧУВАЊЕТО НА ЛОКАЛНО НИВО

Големо мнозинство од граѓаните не било вклучено во процесите на одлучување во своите општини. Само мало малцинство учествувало еднаш или повеќе пати.

Графикон 9. Перцепција за нивото на кое се вклучуваат граѓаните

Графикон 10. Учество во процесите на одлучување во општината

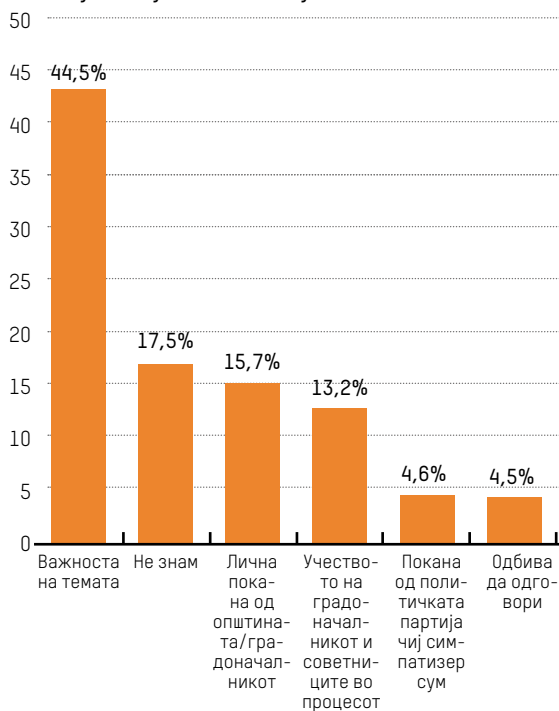

Оние со повисоко образование се тие кои биле почесто вклучени. Мажите учествувале повеќе од жените за 11 процентни поени. Големо мозинство од жените - 77,6% никогаш не биле вклучени во процесите на одлучување во општините. Оние од град учествувале за 10 процентни поени повеќе од тие во село. Според работниот статус, оние кои се ангажирани во домашни обврски и студентите значително предводат во тоа што никогаш не биле вклучени во одлучувањето во општината со 88,1% и 78,7% соодветно. По региони, според учеството (еднаш или повеќе пати) предводат вардарскиот (36,1%), североисточниот (30,8%) и југоисточниот регион (29,3%).

МОТИВАЦИЈА ЗА УЧЕСТВО НА ЛОКАЛНО НИВО

Важноста на темата е најзначајниот мотивациски фактор за тие што би учествувале во консултации на локално ниво. За помал дел од испитаниците значајно е да добијат покана од општината или од градоначалникот или пак кога самиот градоначалник и советниците учествуваат во консултациите.

Графикон 11. Фактори кои ги мотивираат граѓаните да учествуваат во консултации на локално ниво

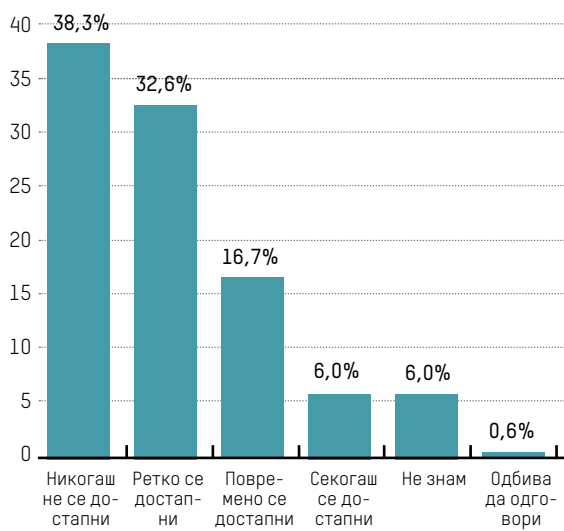

Оние со завршено високо образование во поголема мера (60%) го истакнуваат значењето на темата во споредба со оние кои имаат понизок степен на образование (со повеќе од 15 процентни поени). Вработените во јавните (51,5%) и во приватните институции (48,1%) исто така во поголем степен сметаат дека значењето на темата е најважниот фактор за мотивација. Оние кои живеат во град (49,2%) во поголема мера ја сметаат темата за значајна во споредба со оние кои живеат на село (37,4%). Испитаниците од скопскиот регион забележително повеќе (53%) придаваат значење на темата во споредба со другите региони каде ова се движи од 38,5% во источниот, до 49,6% во југозападниот регион. Полошкиот регион отскокнува со најмал број испитаници (32,2%) кои одговориле дека важноста на темата е најзначајна.

ДОСТАПНОСТ НА ИЗБРАНИЦИТЕ НА ВЛАСТА

Големо мнозинство од граѓаните (70,9%) имаат забелешка на достапноста на пратениците и советниците, односно сметаат дека тие никогаш не се достапни или ретко се достапни.

Графикон 12. Достапност на пратениците/советниците

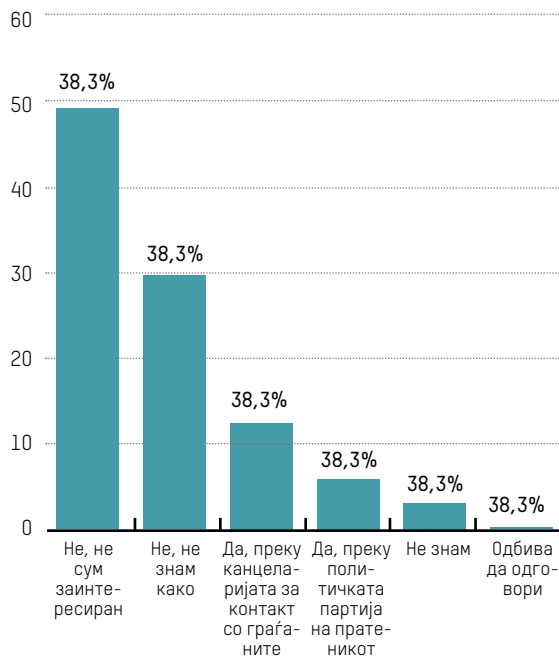
Оние со повисоко образование сепак имаат попозитивни ставови кон достапноста на пратениците и советниците. Невработените, самовработените и пензионерите се најкритички настроени со повеќе од 40% испитаници кои сметаат дека пратениците и советниците никогаш не се достапни. Ова тврдење по региони со повеќе од 40% го поддржуваат испитаниците од полошкиот (46,8%), од вардарскиот (44,4%) и од пелагонискиот регион (42,2%).

КОМУНИКАЦИЈА СО ИЗБРАНИЦИТЕ НА ВЛАСТА

Големо мнозинство од граѓаните (78,7%) не контактира со пратениците од својата изборна единица за прашања од јавен интерес, а меѓу нив предничат оние кои не се заинтересирани (49,1%), пред оние кои не знаат како да контактираат со пратениците (29,6%). Малото малцинство кои контактираат со пратениците (18,2%) тоа го прават преку канцеларија за

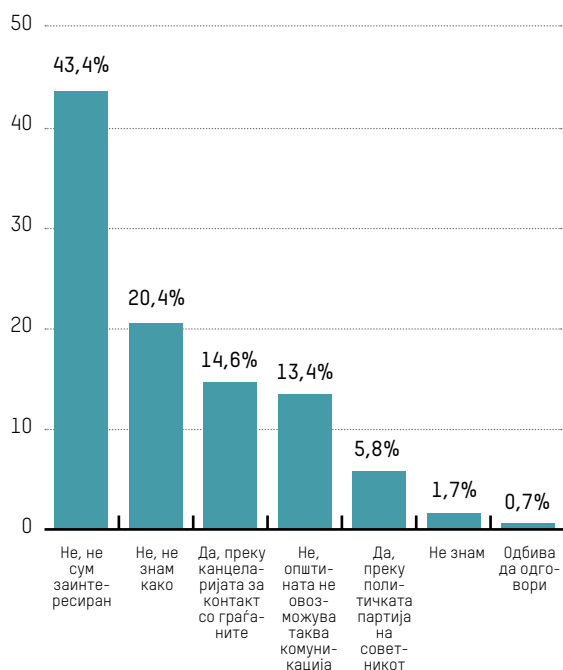
контакт со граѓаните или преку политичката партија на пратеникот.

Графикон 13. Контакти со пратениците за прашања од јавен интерес

Големи разлики има според етничката основа каде кај етничките Македонци доминира незаинтересираноста со 56,7%, наспрема 24,2% кај етничките Албанци, додека кај етничките Албанци доминира непознавањето како да контактираат со пратениците со 53,8%, наспроти 22,6% кај етничките Македонци. Според работниот статус, најнезаинтересирани се студентите со 61,1%, земјоделците со 58,3% и пензионерите со 55,3%, додека најголемо непознавање како да контактираат со пратениците имаат оние кои се ангажирани во домашни обврски со 47,6% и невработените со 38,1%. Оние од село исто така забележително помалку знаат како да им пристапат на пратениците во однос на тие од град (36,7% наспрема 24,8%). Според регионите, најголема незаинтересираност за комуникација со пратениците има во пелагонискиот (63,3%), во југоисточниот (56,6%) и во скопскиот регион (56,5%), додека најголемо непознавање за тоа како да се комуницира со пратениците има во полошкиот (49,7%) и во североисточниот регион (38,5%).

Графикон 14. Контакти со советниците за прашања поврзано со општината

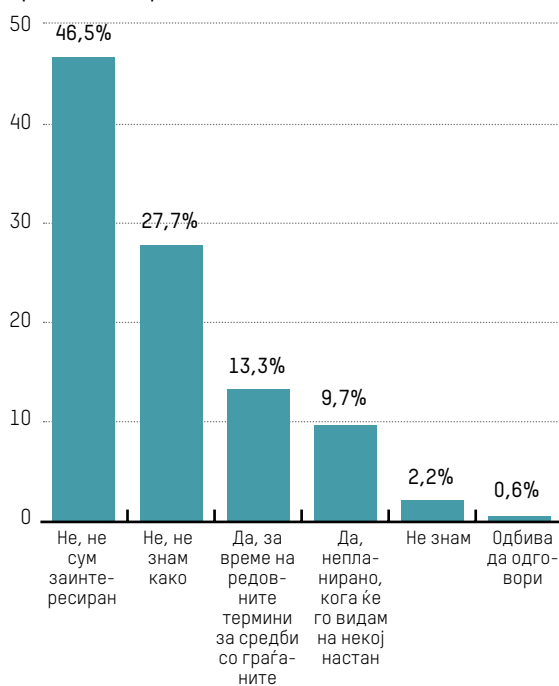

Отсуството на контакти е карактеристично и во однос на комуникацијата со советниците во општината, каде вкупно 77,2% од испитаниците не контактирале со советниците. Покрај отсуството на интерес и непознавањето на начинот на кој може да контактираат, дел од испитаниците (13,4%) сметаат дека не е предвидена таква можност за комуникација во нивната општина.

Големи разлики повторно се јавуваат по етничка основа. Кај етничките Македонци е најизразена незаинтересираноста со 50,6%, наспрема 20,4% кај етничките Албанци, додека кај етничките Албанци најистакнато е незнаењето како да контактираат со пратениците со 37,5%, наспроти 15,3% кај етничките Македонци. Разлики има и по возрастни категории, при што најголема незаинтересираност се јавува кај највозрасните (над 65 години) со 50,8% и кај најмладите (18-29 години) со 45,5%. Според работниот статус, најнезаинтересирани се студентите (54,6%) и пензионерите (50,8%), а незнаењето како да контактираат е најизразено кај оние кои се ангажирани во домаќинството (42,9%). Оние кои се од град по-

кажуваат поголемо ниво на незаинтересираност (48,8%) во однос на оние од село (35,3%). По региони, според незаинтересираноста се издвојуваат скопскиот (54,6%), пелагонискиот (53,9%) и источниот регион (49%), а според непознавањето како да контактираат со советниците од општината отскокнува полошкиот регион (35,7%).

Графикон 15. Контакти со градоначалникот за прашања поврзано со општината

Во однос на комуникацијата со градоначалникот се повторуваат трендовите констатирани на претходните две прашања. Па така, големо мнозинство од граѓаните (74,2%) не контактирале со градоначалникот за прашања од нивната општина, при што причината била главно нивната незаинтересираност.

И тука разликите се најголеми по етничка припадност, каде кај етничките Македонци е најистакнатата незаинтересираноста со 54,3%, наспрема 22,5% кај етничките Албанци. Кај етничките Албанци најизразено е незнаењето како да контактираат со градоначалникот со 57,5%, наспроти 18,9% кај етничките Македонци. Разлика се јавува и по возрастни категории, при што повторно најголема незаинтересирана-

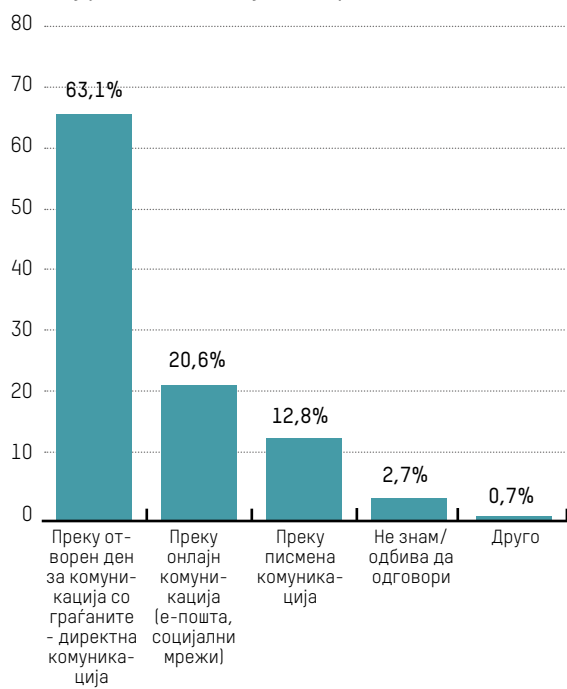
ност се јавува кај највозрасните (над 65 години) со 52,3% и кај најмладите (18-29 години) со 50,5%. Според работниот статус, најнезаинтересирани се студентите (59,3%) и пензионерите (52,8%), а незнаењето како да контактираат е најизразено кај оние кои се самовработени (42,4%). Оние кои се од град покажуваат поголемо ниво на незаинтересираност (50,8%) во однос на оние од село (40%), кои од друга страна пак во поголема мера не знаат како да контактираат со градоначалникот со 37,4% наспрема тие од град со 21,3%. По региони според незаинтересираноста се издвојуваат пелагонискиот (57,8%), скопскиот (55,2%) и југоисточниот регион (48,5%), а според непознавањето како да контактираат со градоначалникот значително отскокнува полошкиот регион (49,1%).

Со зголемување на возраста, се зголемува и поддршката за директна комуникација од 47,3% за возрасната категорија од 18 до 29 години, до 72,3% за категоријата на повозрасни од 65 години. Разлики има и во поглед на работниот статус каде студентите даваат најмала поддршка на директната комуникација со 39,8%, додека највисока поддршка за отворен ден има кај самовработените и пензионерите со 78,8% и 72,6% соодветно. Според региони, полошкиот регион е со највисока поддршка за директна комуникација со 78,4%, пред југоисточниот регион со 67,7%. Директната комуникација има најмала поддршка во југозападниот и во источниот регион со 51,3% и 49% соодветно.

ПОСАКУВАНИ НАЧИНИ ЗА КОМУНИКАЦИЈА СО ИНСТИТУЦИЈЕ

Најголема поддршка граѓаните дале на директната комуникација, односно на отворен ден за комуникација за кое се изјасниле мнозинство од испитаниците.

Графикон 16. Најдобар начин за комуникација помеѓу јавните институции и граѓаните

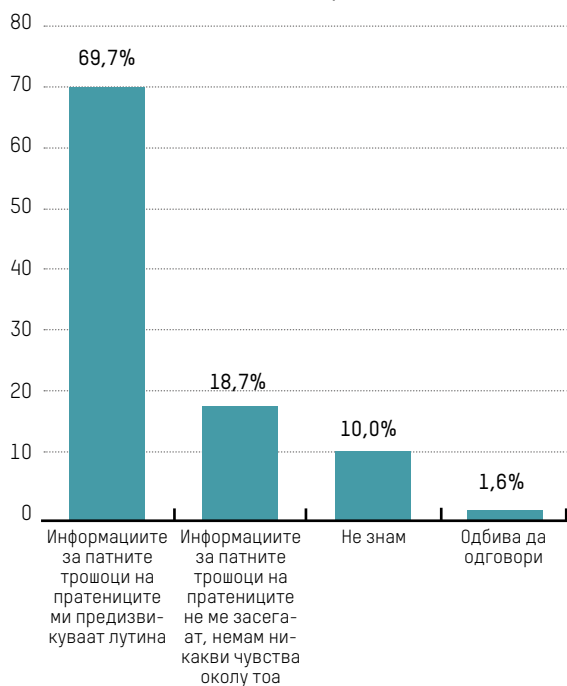
5. СТАВОВИ ЗА БЕНЕФИЦИТЕ НА ПРАТЕНИЦИТЕ

Испитаниците беа запрашани за нивните чувства во врска со висината на патните трошоци кои ги добиваат пратениците и висината на нивните плати.

ВИСИНА НА ПАТНИТЕ ТРОШОЦИ НА ПРАТЕНИЦИТЕ

Мнозинство од граѓаните се лути во врска со информациите за висината на патните трошоци на пратениците, а мало малцинство покажува индиферентност кон оваа тема.

Графикон 17. Реакција во врска со информацијата дека пратениците заработуваат и до 15.000 евра годишно на основа на патни трошоци

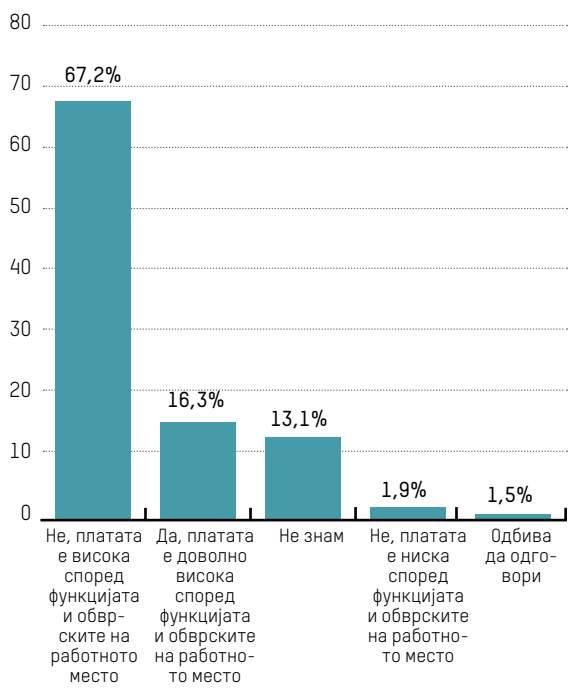
Чувството на лутина значително се зголемува со зголемување на возраста од 57,3% кај возрасната група од 18 до 29 години, до 80% кај оние со возраст над 65 години, како и со зголемување на нивото на образование. Етничките Македонци имаат позирозено чувство на лутина во однос на етничките Албанци со 72,6% наспрема 60,4%. Според работниот

статус, пензионерите (79,7%), вработените во приватните (75,2%) и во јавните институции (75%) исто така имаат поголемо чувство на лутина во врска со патните трошоци во споредба со другите категории, а ова чувство е најмалку изразено кај невработените (57,7%) и кај студентите (52,8%). Жителите од градовите се исто така почувствителни во однос на ова прашање во споредба со оние кои живеат на село, со 76,2% наспроти 60% кои кажале дека информацијата за патните трошоци на пратениците им предизвикува лутина, како и оние кои живеат во источниот регион со 81,3% и во скопскиот регион со 79,7% наспрема другите региони, а североисточниот регион отскокнува со најниско ниво на чувство на лутина во однос на ова прашање со 43,6%.

ВИСИНА НА ПЛАТИТЕ НА ПРАТЕНИЦИТЕ

Мнозинство од граѓаните оценуваат дека платата на пратениците е превисока за функцијата и нивните обврски, а мало малцинство смета дека платата е во согласност со обврските и функцијата која ја имаат пратениците.

Графикон 18. Ставови во врска со соодветноста на висината на платите на пратениците

Ставот дека платата е превисока е поизразен кај етничките Македонци (71,4%), наспрема етничките Албанци (55,8%), кај повозрасните и кај оние со повисоко образование. Според работниот статус, ставот дека платата е висока за функцијата е поддоминантен кај пензионерите (76,1%) и вработените во приватните

институции (74,1%), додека вработените во јавните институции најмалку го споделуваат ова мислење (59,5%). Според региони, со ваков став отскокнуваат југоисточниот (76,8%) и скопскиот регион (72,1%), а овој став е најмалку споделуван во полошкиот регион (52,6%).

6. ЗАКЛУЧОЦИ

Граѓаните најчесто го препознаваат референдумот како форма на граѓанско учество (23,2%). Најмалку се препознаени претставките и предлозите.

Иако најмногу препознаена, референдумот е најмалку практикувана форма на граѓанско учество во последните пет години (13,2%). Најчесто практикувани форми на граѓанско учество се учеството на јавни трибини (25,6%) и учеството на собир на граѓани (21,4%).

И покрај ниското ниво на учество во претходните пет години, сепак во иднина граѓаните во мнозинство би учествувале во сите форми на граѓанско учество, а најмногу на референдум. Оние кои би учествувале во поголема мера се етничките Македонци, кои се помлади, кои имаат повисоко ниво на образование, во поголема мера се од градска средина и главно се од вардарскиот, од пелагонискиот и од североисточниот регион.

Една четвртина од граѓаните не би учествувале во ниту една форма на граѓанско учество.

Клучната причина за слабото учество е недовербата дека сугестиите ќе бидат земени предвид (34,8%), а по околу една четвртина од граѓаните сметаат дека значајно влијание има неинформираноста (28%) и незаинтересираноста (23%). Причините поврзани со институционалната рамка и процедурите за учество се значајни за 39,5% од граѓаните. Недостатокот на доверба доминира кај оние со повисоко ниво на образование, а неинформираноста е најмногу истакната од земјоделците. Граѓаните од вардарскиот регион имаат значително поизразена перцепција дека клучна причина е недостаток на верба дека сугестиите ќе бидат земени предвид, неинтересот на граѓаните е поизразен во пелагонискиот регион, а неинформираноста е најистакната во источниот и во иугоситочниот регион.

Граѓаните имаат поделени мислења за тоа во колкава мера се ефикасни формите на граѓанско учество, а во однос на ефектите од вклучувањето на граѓаните во процесите на одлучување, кај мнозинството преовладуваат негативни ставови (41,7% сметаат дека нема ефекти и 15,7% сметаат дека ефектите се негативни). Најкритички расположени кон ефектите од граѓанското учество се ет-

ничките Албанци, самовработените и граѓаните од полошкиот регион.

И покрај негативните ставови кон ефектите од учеството, малцинство од граѓаните (36,5%) даваат поддршка за поедноставување на формите на граѓанско учество со тоа што ќе се дозволи собирањето потписи да се прави онлајн со воведување безбедносни механизми за заштита од злоупотреби. Поддржувачите на ваква промена се главно помлади граѓани, со повисоко образование, во поголема мера се етнички Македонци, студенти и вработени во приватни институции.

Мнозинство од граѓаните имаат перцепција дека учеството е поголемо на локално ниво. Сепак, и покрај ваквата перцепција, големо мнозинство (71,9%) од граѓаните не било вклучено во процесите на одлучување во своите општини. Мало малцинство учествувало еднаш или повеќе пати, а меѓу нив во најголема мера се оние со повисоко образование, оние кои живеат во град и тоа се повеќе мажи, отколку жени.

За граѓаните најзначајниот мотивациски фактор за учество во консултации на локално ниво е важноста на темата.

Големо мнозинство од граѓаните (70,9%) имаат забелешка на достапноста на пратениците и советниците, односно сметаат дека тие никогаш не се достапни или ретко се достапни. Најкритички настроени во однос на ова прашање се невработените, самовработените и пензионерите, како и граѓаните од полошкиот, од вардарскиот и од пелагонискиот регион.

Големо мнозинство од граѓаните (78,7%) не контактира со пратениците од своја-

та изборна единица за прашања од јавен интерес, а меѓу нив најбројни се оние кои не се заинтересирани (49,1%), пред оние кои не знаат како да контактираат со пратениците (29,6%). Малото малцинство кои контактираат со пратениците (18,2%) тоа го прават преку канцеларија за контакт со граѓаните или преку политичката партија на пратеникот. Комуникација недостасува и со советниците во општината, каде 77,2% од испитаниците не контактирале со советниците, а слично на ова, големо мнозинство од граѓаните (74,2%) не контактирале и со градоначалникот за прашања од нивната општина, при што и во двата случаи најбројни се оние кои не се заинтересирани.

Во поглед на комуникацијата со пратениците, советниците и градоначалникот големи разлики има по етничка основа каде кај мнозинство од етничките Македонци доминира незаинтересираноста, додека кај етничките Албанците непознавањето како да контактираат. Најнезаинтересирани се студентите и пензионерите, додека најголемо непознавање како да контактираат со пратениците имаат оние кои се ангажирани во домашни обврски. Разлики има и по возрастни категории, при што најголема незаинтересираност се јавува кај највозрасните (над 65 години) и кај најмладите (од 18 до 29 години). Оние кои се од град покажуваат поголемо ниво на незаинтересираност во однос на оние од село, кои од друга страна пак во поголема мера не знаат како да контактираат со претставниците на власта. Според региони, најголема незаинтересираност за комуникација со владините избраници има во пелагонискиот, во југоисточниот и во скопскиот регион, додека најголемо непознавање за тоа како да контактираат има во полошкиот регион.

Посакуван начин на комуникација со јавните институции за граѓаните е директната комуникација, односно отворен ден за комуникација за кое се изјасниле 63,1% од испитаниците. Најголема поддршка за директна комуникација даваат повозрасните, самовработените и пензионерите и жителите на полошкиот регион.

Мнозинство од граѓаните (69,7%) се лути во врска со информациите за висината на патните трошоци на пратениците, а сличен

процент (67,2%) сметаат дека платата на пратениците е висока во однос на функцијата и обврските на работното место.

Чувството на лутина и негативните реакции во однос на бенефициите на пратениците се зголемуваат со зголемување на возраста и со зголемување на нивото на образование. Ова исто така е позирозено кај етничките Македонци, пензионерите и вработените во приватниот сектор, како и кај оние кои живеат во скопскиот регион.

X

ЕДНА
ГОДИНА
ВЛАДА

1. ВОВЕД

Телевизија Телма и Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) спроведоа истражувања на јавното мислење на тема: „Една година Влада“.

Истражувањето опфати генерална перцепција на граѓаните за работата на Владата, но исто така и по одделни сектори, како што е правосудството, јавната администрација, образованието, здравството итн. Покрај ова, направена е и проверка на рејтинзите на политичките партии и

нивните лидери. Таму каде што е било возможно, направени се споредби со податоците од претходните истражувања, па читателот може да види како растела или опаѓала поддршката во последната година.

Истражувањето е дел од проектот „Топ тема на ваша страна“, поддржана од УСАИД. Анкетата ја спроведе агенцијата М-проспект.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

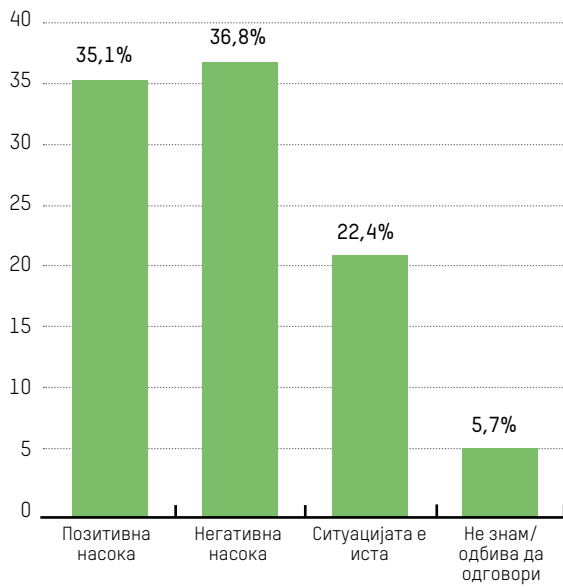
Анкетата беше телефонски спроведена во период помеѓу **15 и 23 мај 2018 година**, на национално репрезентативен примерок од 1.052 испитаници. Примерокот е двофазен стратификуван, репрезентативен според пол, возраст, етничка припадност и место на живеење. Анкетираната популација се лица **над 18 години**,

граѓани на Р. Македонија. Анкетата се спроведуваше на македонски и на албански јазик. За да се исполни критериумот за случаен избор, користен е методот „следен роденден“. Сите резултати се подложни на статистичка грешка од $\pm 3,1\%$ со прифатливо ниво на доверба: 95,0%.

3. ЗАДОВОЛСТВО ОД РАБОТАТА НА ВЛАДАТА ВО ПРВАТА ГОДИНА

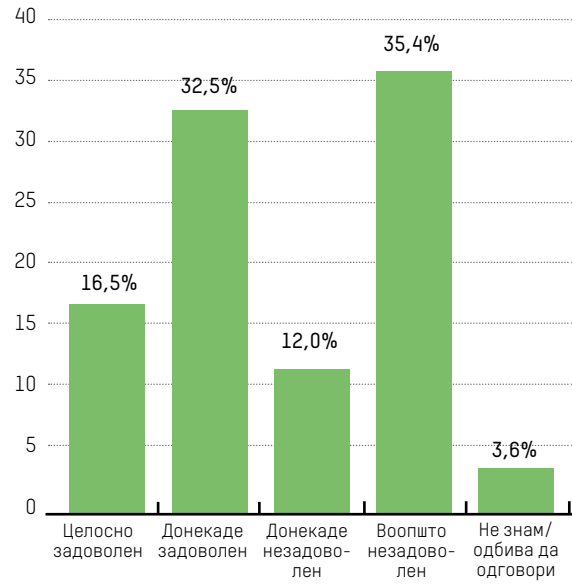
Графикон 1. Мислење на испитаниците за тоа во која насока се движи земјата изминатата година

Речиси е изедначен процентот на оние што сметаат дека ситуацијата во земјата во претходната година се движи во позитивна (35,1%), односно во негативна (36,8%) насока. За 22,4% ситуацијата е непроменета. Гледајќи низ перспектива на етничката припадност на испитаниците, мали се разликите кај оние што гледаат позитивно на ситуацијата, додека пак кај негативните одговори може да се забележи дека етничките Македонци (40,6%) се за 14,5 процентни поени поголеми песимисти, отколку етничките Албанци (26,1%).

Мислењата на испитаниците се поделени и по ова прашање, па така 49% се целосно или донекаде задоволни од работата на Владата, додека 47,4% се делумно или целосно незадоволни. И на ова прашање етничката припадност прави разлика во одговорите. Иако таа не е толку голема како на претходното прашање,

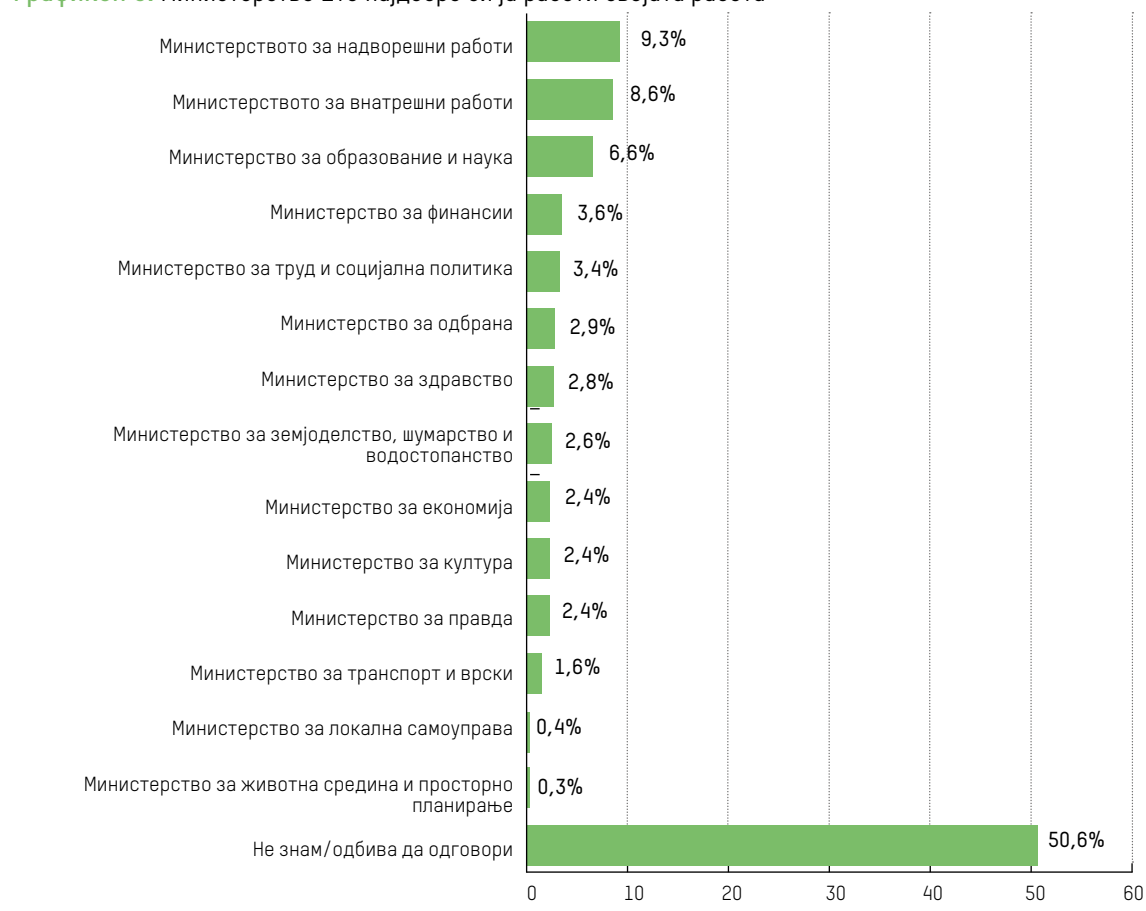
Графикон 2. Задоволство од работата на новата влада во изминатата година

сепак за околу 6 процентни поени етничките Албанци се позадоволни, односно етничките Македонци се помалку задоволни од работата на владата во претходната година. Ако овие податоци се споредат со податоците од анкетата „100 дена Влада и локални избори“, може да се види дека попуштил оптимизмот, односно се намалило задоволството на граѓаните за речиси 10 процентни поени, а се зголемило незадоволството од тогашните 34,9% на 47,4%. Особено е видливо намалувањето на задоволството кај етничките Албанци кое изнесува околу 18 процентни поени, додека кај етничките Македонци тоа е околу 7 процентни поени.

Судејќи според податоците во графиконот погоре, мнозинството од испитаниците (50,6%) не знаеле или одбиле да одговорат на прашањето кое министерство најдобро си ја работи работата. Од оние кои биле идентификувани, најчесто е спомнувано Министерството за

Графикон 3. Министерство што најдобро си ја работи својата работа

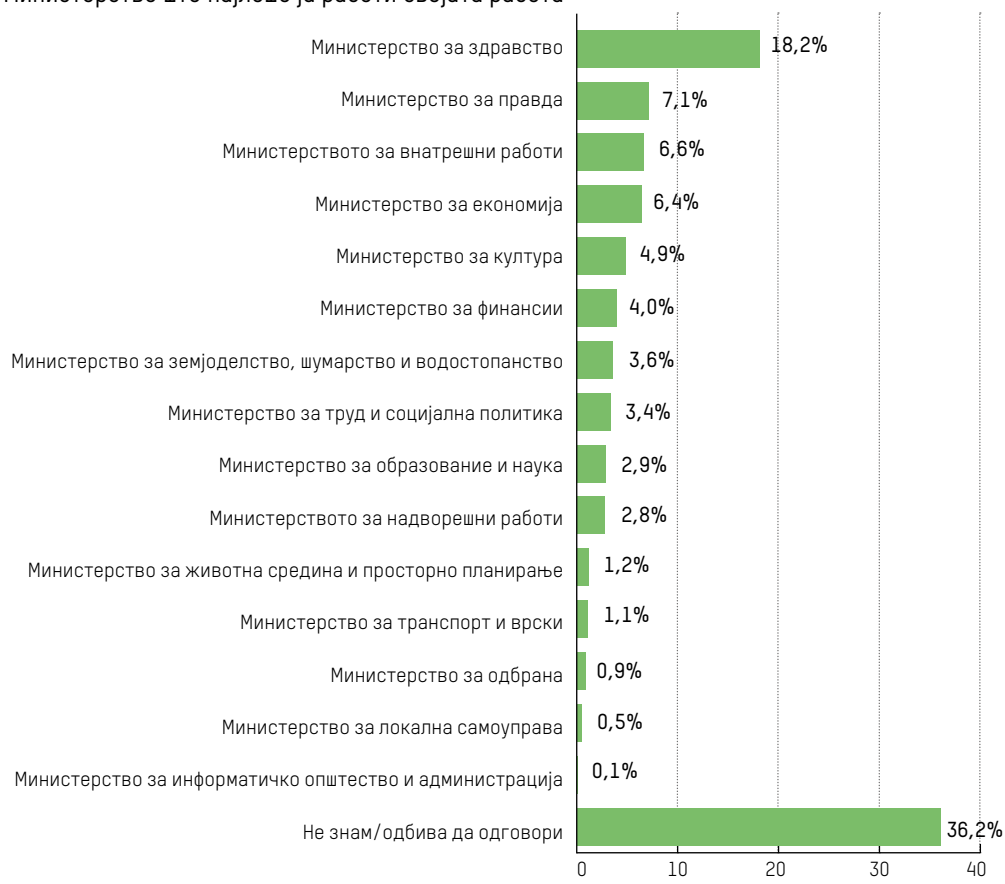
надворешни работи (9,3%), па Министерството за внатрешни работи (МВР) (8,6%), Министерството за образование и наука (МОН) (6,5%). Сите други се препознаени како добри во својата работа од 3,6% од испитаниците или помалку.

Министерството за здравство ја предводи листата на оние што најлошо си ја работат својата работа (18,2%). Нема разлика во одговорите добиени со истражувањето направено пред речиси осум месеци кога процентот на испитаници кои вака се изјасниле бил 18,6%. Второ на листата е Министерството за правда (7,1%), а по него следуваат Министерството за внатрешни работи (6,6%) и Министерството за економија (6,4%). Сите други министерства се под 5%, а оние што одговориле дека не знаат или одбиле да одговорат се околу една третина или 36,2%.

Според граѓаните, Владата најмногу внимание посветува на прашањето на името (36,3%) и на интеграцијата на Македонија во ЕУ и НАТО (22,4%). Сите други одговори, освен оние кои рекле дека не знаат или одбиле да одговорат (17,3%), се под 4,0%. За околу 28 процентни поени пораснал бројот на испитаници кои сметаат дека Владата најмногу внимание посветува на прашањето со името во однос на истражувањето правено пред околу осум месеци, а за 5,5 процентни поени опаднал бројот на испитаници кои интеграцијата во ЕУ и НАТО ја гледаат како прашање што најмногу го приоритизира Владата.

Размислувањата на граѓаните за тоа на што треба да обрне внимание Владата се разликуваат од перцепциите за тоа на што таа го посветува вниманието. Од графиконот погоре може да се види дека најголем приоритет за

Графикон 4. Министерство што најлошо ја работи својата работа

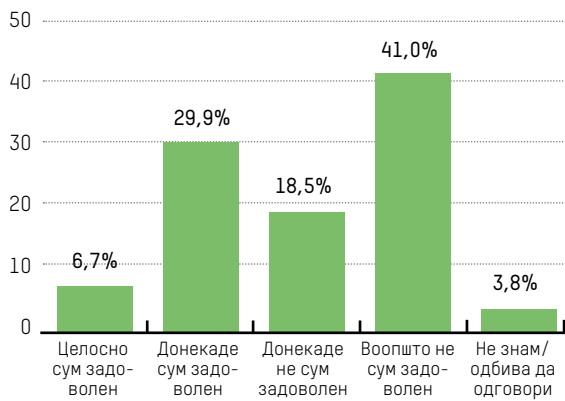
Графикон 5. Област на која Владата посветува најмногу внимание

Графикон 6. Област на која Владата треба да посвети најмногу внимание

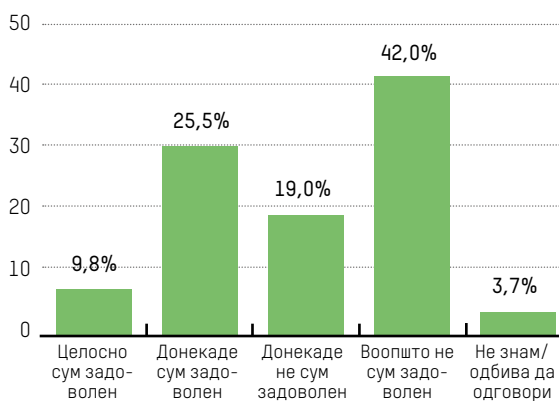
Графикон 7. Задоволство на испитаниците од мерките што ги презема Владата за зголемување на економскиот раст и вработеноста во земјата

граѓаните е зголемувањето на работните места за што се изјасниле 26,8% и економскиот развој 25,0%, а на трето место е здравството (9,0%). За забележување е значително понискиот процент на оние кои рекле дека не знаат или одбиле да одговорат (5,8%), разликата изнесува 11,5 процентни поени. Разликата кај интеграциите во ЕУ и НАТО е уште поголема и

таа изнесува 16,8 процентни поени во корист на перцепцијата дека Владата посветува внимание на тие прашања, а кај прашањето за името разликата е вкупно 30 процентни поени.

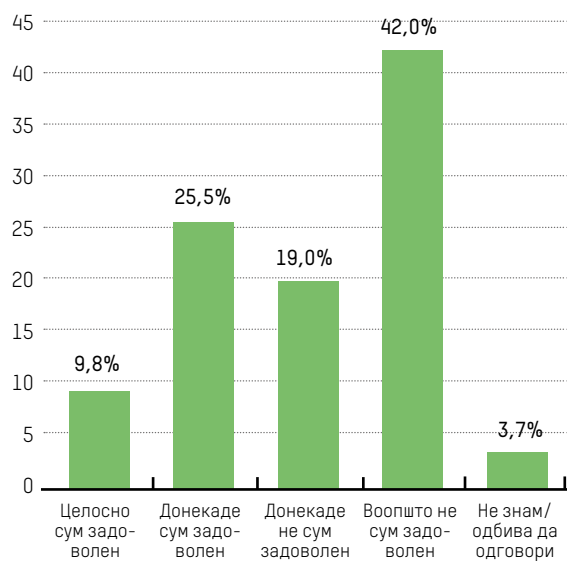
Графикон 8. Задоволство на испитаниците од мерките што ги презема Владата за зголемување на минималната плата во земјата

Одговорите на ова прашање покажуваат дека 59,5% од испитаниците воопшто или донекаде не се задоволни од тоа што го презема Влада-

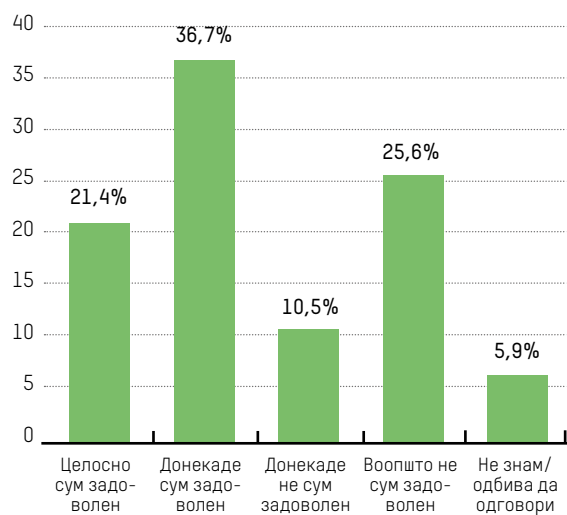
та за економскиот раст и вработувањето во земјата. Малцинство од испитаниците (36,6%) се целосно или донекаде задоволни. Етничките Албанци се позадоволни(43,6%) за околу 10 процентни поени во однос на етничките Македонци (34,3%).

Графикон 9. Задоволство на испитаниците од мерките што ги презема Владата за зголемување на минималната плата во земјата

Ниско е задоволството на испитаниците од мерките што ги презема Владата за зголемување на минималната плата. Вкупно 35,3% се целосно или донекаде задоволни, додека

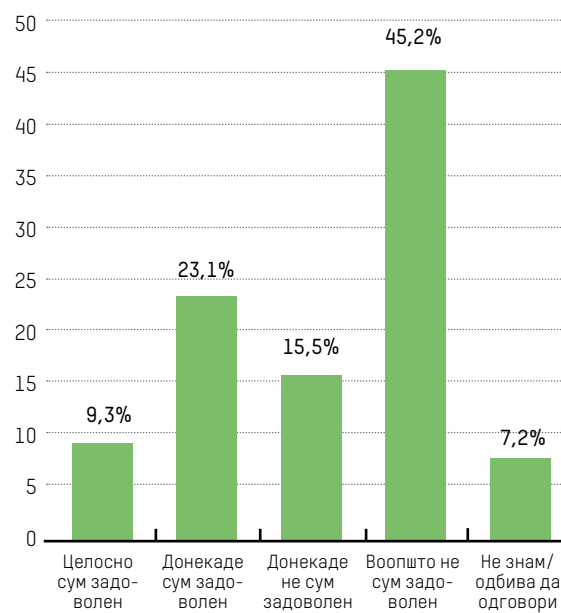
Графикон 10. Задоволство на испитаниците од мерките кои Владата ги презема за интеграција на Македонија во ЕУ и НАТО

61,0% се целосно или донекаде незадоволни. Незначителни се разликите во одговорите гледано низ призмата на етничката припадност на испитаниците.

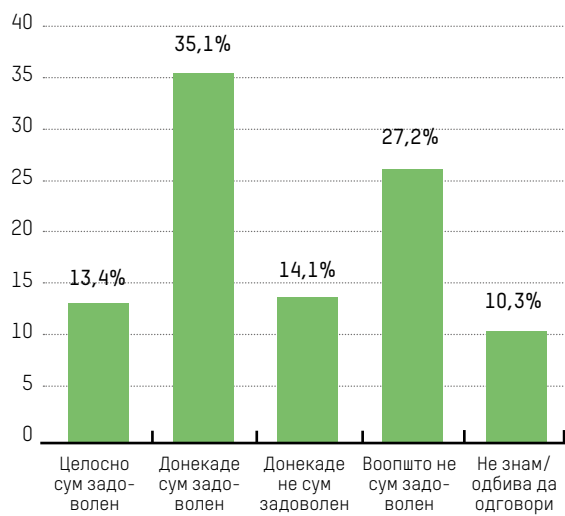
Кај напорите на Владата за интеграција во ЕУ и НАТО преовладуваат позитивните одговори, односно мнозинство од граѓаните (58,1%) се целосно или донекаде задоволни од мерките на Владата. Вкупно 36,1% од испитаниците се целосно или донекаде незадоволни. За околу 11 процентни поени етничките Албанци се позадоволни од етничките Македонци и обратно, за околу 11 процентни поени етничките Македонци се понезадоволни од етничките Албанци.

Графикон 11. Задоволство на испитаниците од мерките кои Владата ги презема за сузбивање на корупцијата и криминалот

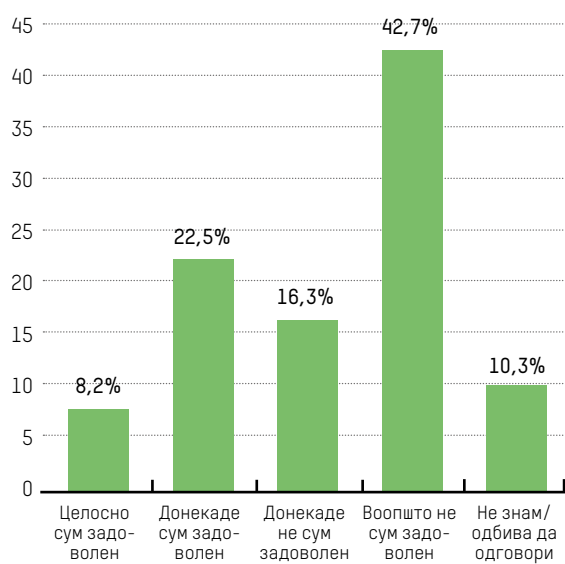
Големо е незадоволството од мерките на Владата за сузбивање на корупцијата и криминалот. Вкупно 60,2% се донекаде или целосно незадоволни од тие мерки, за разлика од 32,4% кои се целосно или донекаде задоволни.

Графикон 12. Задоволство на испитаниците од мерките кои Владата ги презема за спроведување успешни реформи во образованието

Вкупно 48,5% се целосно или донекаде задоволни од мерките на Владата за спроведување на успешни реформи во образованието, додека 41,3% се донекаде или целосно незадоволни од тие мерки.

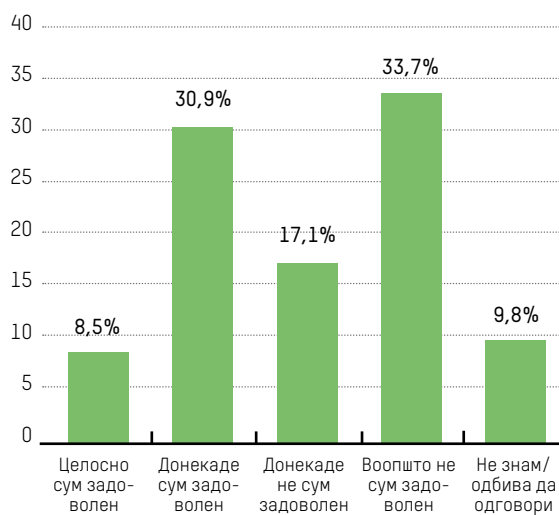
Графикон 13. Задоволство на испитаниците од мерките кои Владата ги презема за успешна реформа во судството

Мнозинство од испитаниците (59,0%) донекаде или целосно не се задоволни со мерките на Владата за реформи во судството, додека околу една третина или 30,7% се целосно или донекаде задоволни. Овде нема значајни раз-

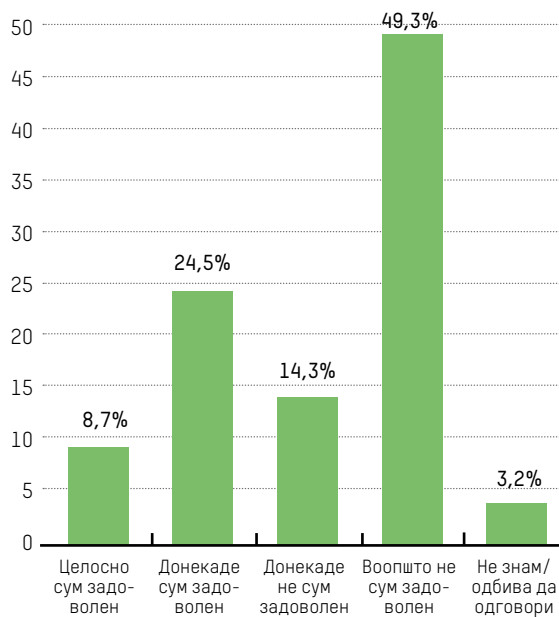
лики предизвикани од етничката припадност на испитаниците.

Графикон 14. Задоволство на испитаниците од мерките што Владата ги презема за успешна јавна администрација

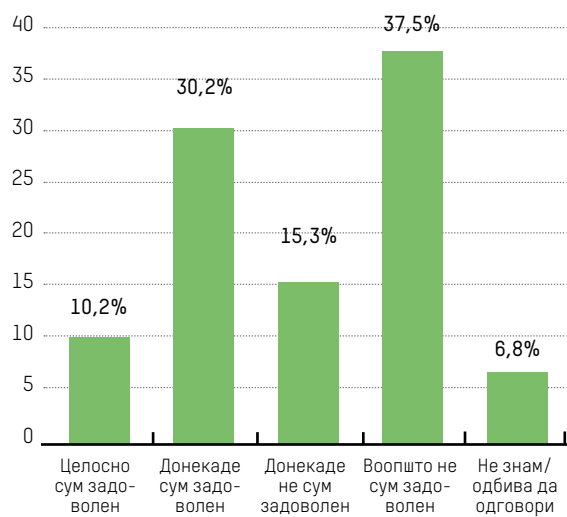
Поголем е процентот на оние што се незадоволни од мерките што Владата ги презема за подобрување на работата на јавната администрација, па така 50,8% се донекаде или целосно незадоволни, додека 39,4% се донекаде или целосно задоволни.

Графикон 15. Задоволство на испитаниците од мерките кои Владата ги презема за унапредување на здравствените услуги

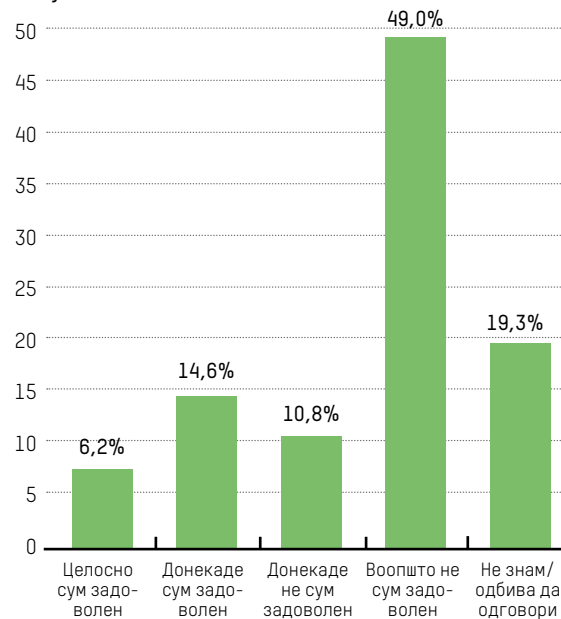
Незадоволството е најголемо по прашањето за унапредување на здравствените услуги. Вкупно 63,6% се целосно или донекаде незадоволни од напорите на Владата за унапредување на овие услуги, додека 33,2% се донекаде или целосно задоволни.

Графикон 16. Задоволство на испитаниците од мерките што Владата ги презема за подобрување на инфраструктурата

Мнозинство од граѓаните или 52,8% донекаде или целосно се незадоволни од она што Владата го прави за да ја подобри инфраструктурата. Процентот на оние што се донекаде или целосно задоволни изнесува 40,4%.

Графикон 17. Задоволство на испитаниците од мерките што Владата ги презема за успешно спроведување попис

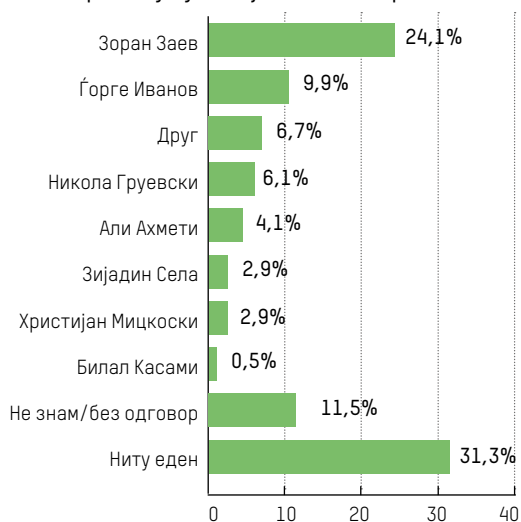

Високи 49,0% од испитаниците воопшто не се задоволни од мерките на Владата за спроведување попис. Заедно со оние што се донекаде незадоволни, чинат мнозинство од 59,8%. На другата страна, 20,8% се донекаде или целосно задоволни од овие мерки. Во однос на другите сектори на работа презентирани погоре, овде може да се забележи најниско ниво на задоволство кај граѓаните.

4. ДОВЕРБА ВО ПОЛИТИЧАРИТЕ И РЕЈТИНЗИ НА ПАРТИИТЕ

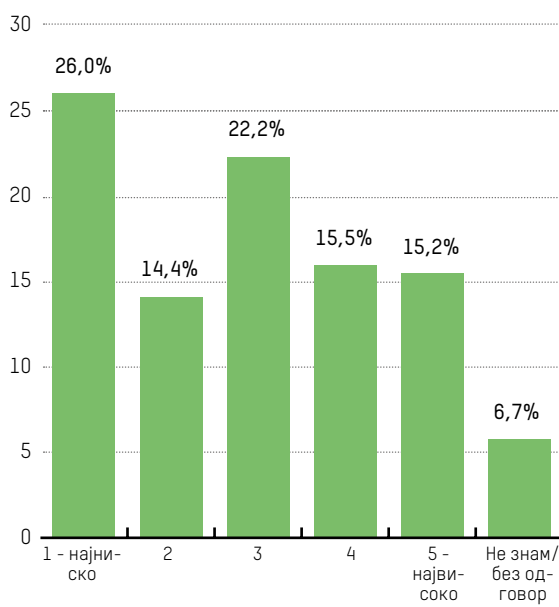
Графикон 18. Мислење на испитаниците за тоа кој политичар заслужува најголема доверба

Иако на врвот нема промена, сепак распоредот на табелата за доверба во политичарите е променет од последното истражување. За 2,1 процентен поен паднала довербата во Зоран Заев, лидерот на СДСМ и актуелен премиер и таа сега изнесува 24,1%. Втор на листата е Ѓорѓе Иванов со 9,9%, а поранешниот лидер на ВМРО-ДПМНЕ, Никола Груевски има 6,1% доверба од граѓаните што е 13,6 процентни поени помалку во однос на проверката направена во септември 2017 година. По него следуваат Али Ахмети, лидерот на ДУИ со 4,1%, додека Зијадин Села, лидерот на Алијансата на Албанците и Христијан Мицкоски, новиот лидер на ВМРО-ДПМНЕ, имаат по 2,9% доверба. Паднала довербата и во Билал Касами, лидерот на едно од крилата на БЕСА од 2,6% на 0,5%.

Оценките се повеќе негативни, отколку позитивни на прашањето колку премиерот Зоран Заев ја оправда довербата на народот. Споредени двата екстремни одговори, даваат разлика од околу 11 процентни поени во полза на најниската оценка. Покрај тоа, оценката 1

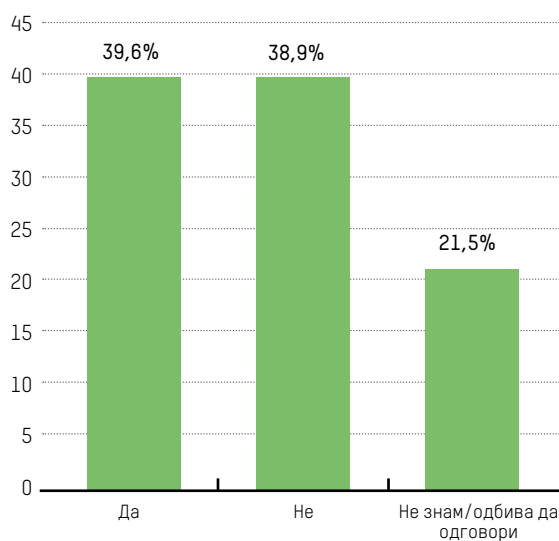
Графикон 19. Оценка на испитаниците за тоа колку премиерот Зоран Заев ја оправда довербата на народот со неговата работа

ја избрале најголем број испитаници (26,0%), споредено со другите оценки. Средна оценка за премиерот дале 22,2% од испитаниците, додека со 4 и 5 го оцениле 15,5%, односно 15,2%. За нијанса помалку испитаници му дале оценка 2.

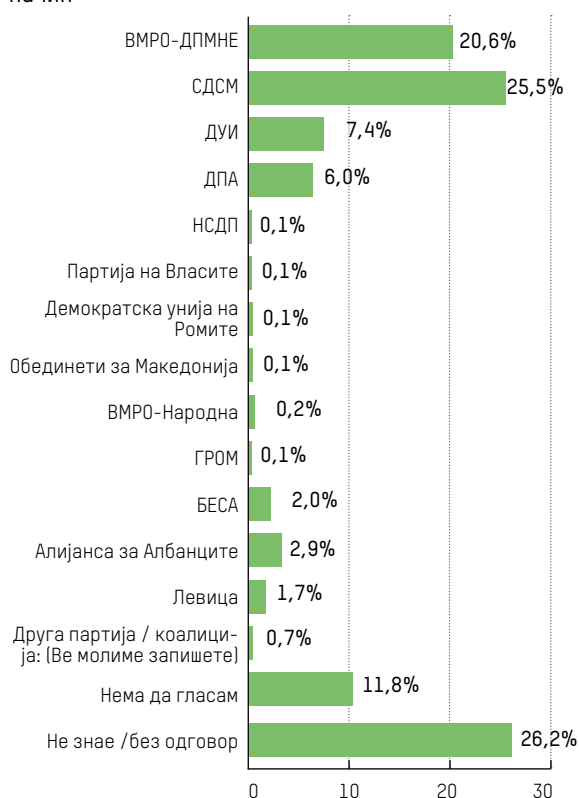
Најчесто избраните оценки кај етничките Албанци се 3 и 4, односно мнозинство испитаници (53%) се во тој ранг на оценување.

Графикон 20. Мислење на испитаниците за тоа дали премиерот Зоран Заев заслужува да биде повторно избран на оваа позиција

Само 0,7 процентни поени е разликата меѓу оние што сметаат дека премиерот Заев заслужува повторно да биде избран (39,6%) и оние што мислат дека не го заслужува тоа (38,9%). По голема, односно мнозинска е поддршката кај етничките Албанци (55,1%), за разлика од таа кај етничките Македонци која изнесува 33,7%.

Графикон 21. Доколку утре се одржат парламентарни избори испитаниците би гласале на следниот начин

Доколку утре се одржат избори, СДСМ ќе добие најмногу гласови од граѓаните. Поддршката изнесува 25,5% и таа е за околу 5 процентни поени повисока од поддршката за ВМРО-ДПМНЕ (20,6%). И двете партии се на речиси истото ниво на поддршка како пред осум месеци кога поддршката за СДСМ била 24,3%, а таа за ВМРО-ДПМНЕ била 20,9%. Има благ пад и во поддршката за ДУИ, од 8,9% на 7,4% колку што изнесува сега.

Во табелата подолу може да се види влијанието на етничката припадност на одговорите на испитаниците, и тоа во пет истражувања. Може да се види дека опаднала поддршката на СДСМ од страна на етничките Албанци за 7,2 процентни поени од февруари 2017 година, кога била највисока, до мај 2018 година. Од друга страна, пак, за 5,8 процентни поени се зголемила поддршката од етничките Македонци од ноември 2016 година до мај 2018 година. Во истиот период благо опаднала поддршката од етничките Македонци за ВМРО-ДПМНЕ за 4,3 процентни поени.

Табела 1. Споредба на поддршката на политичките партии во сите анкети нарачани од МЦМС во периодот 2016-2018 година

За која партија би гласале доколку утре се одржат парламентарни избори?	Ноември 2016	Ноември 2016	Февр. 2017	Мај 2017	Септем. 2017	Мај 2018
	Вк. %	Вк. %	Вк. %	Вк. %	Вк. %	Вк. %
ВМРО-ДПМНЕ	23,7	23,3	23,3	24,5	20,9	20,6
СДСМ	18,9	19,4	23,0	23,7	24,3	25,5
ДУИ	6,2	6,6	3,3	8,5	8,9	7,4
ДПА	3,3	3,3	2,2	0,9	0,6	0,6
Алијанса за Албанците	0,7	1,9	1,5	1,8	2,7	2,9
БЕСА	1,2	2,7	3,5	3,7	3,1	2,0
Друга	4,4	4,6	2,0	0,7	0,1	3,0
Ниту една	8,5	5,5	7,8	10,3	10,3	11,8
Не знам/одбива да одговори	33,1	32,7	33,4	24,5	27,7	26,2

Табела 2. Споредба на поддршката на политичките партии низ призмата на етничката припадност во последните четири истражувања

За која партија би гласале?	Етничка припадност														
	Ноември 2016			Февруари 2017			Мај 2017			Септември 2017			Мај 2018		
	Вк. %	Мак.	Алб.	Вк. %	Мак.	Алб.	Вк. %	Мак.	Алб.	Вк. %	Мак.	Алб.	Вк. %	Мак.	Алб.
ВМРО-ДПМНЕ	23,3	30,9	,0	23,3	30,6	,0	24,5	33,0	0,0	20,9	26,6	2,0	20,6	28,0	,0
СДСМ	19,4	22,7	6,0	23,0	23,8	20,4	23,7	26,2	12,4	24,3	25,8	15,1	25,5	28,5	13,2
ДУИ	6,6	0,1	29,2	3,3	0,1	14,2	8,5	0,3	38,7	8,9	0,4	39,7	7,4	,0	30,8
ДПА	3,3	0,0	14,7	2,2	0,0	10,2	0,9	0,0	4,1	0,6	0,0	2,5	0,6	,0	2,6
Алијанса за Албанците	1,9	0,0	8,7	1,5	0,0	6,7	1,8	0,0	8,3	2,7	0,4	11,1	2,9	,0	12,4
БЕСА	2,7	0,0	12,2	3,5	0,0	15,1	3,7	0,0	17,1	3,1	0,0	15,1	2,0	,0	8,5
Друга	4,6	5,5	0,0	2,0	2,4	1,3	0,7	2,7	0,0	0,1	1,3	2,5	3,0	3,8	0,5
Ниту една	5,5	5,9	3,6	7,8	6,8	10,7	10,3	11,7	5,1	10,3	12,9	3,0	11,8	12,3	9,4
Не знам/одбива да одговори	32,7	35,0	25,7	33,4	36,3	21,3	24,5	26,2	14,3	27,7	32,6	9,0	26,2	27,4	22,6

5. ЗАКЛУЧОЦИ

Целосно или донекаде задоволни од работата на новата влада се 49% од испитаниците, додека воопшто или донекаде незадоволни се вкупно 47,4%. Изедначен е и процентот на испитаници кои сметаат дека ситуацијата во земјата во изминатата година се движи во негативна (36,8%), односно во позитивна (35,1%) насока.

Министерството за надворешни работи најдобро си ја работи работата, сметаат 9,3% од граѓаните, а според 18,2%, Министерството за здравство е тоа што најлошо си ја работи работата.

Владата и граѓаните се во расчекор за тоа што е од најголема важност. Прашањето на името (36,3%) и интеграциите во ЕУ и НАТО (22,4%) се двете области на кои Владата посветила најмногу внимание. Граѓаните, пак, сметаат дека она на што треба да посвети внимание се зголемувањето на работните места (26,8%) и економскиот развој (25%).

Гледано низ поединечните мерки што ги презема Владата, единствено кај интеграцијата на Македонија во ЕУ и НАТО (58,1%) и образованието (48,5%) граѓаните се во поголем процент целосно или донекаде задоволни, отколку што се донекаде или целосно незадоволни. Незадоволството е поголемо (делумно или целосно) кај мерките за економски раст и вработеноста (59,5%), кај зголемувањето на минималната плата (61,0%), кај сузбивањето на корупцијата и криминалот (60,3%), кај реформите во судството (59,0%), кај подобрувањето на јавната администрација (50,8%), кај унапредување на здравствени-те услуги (63,6%), кај подобрувањето на инфраструктурата (52,8%) и кај активностите за успешно спроведување попис (59,8%).

XI

ЖИВОТЕН СТАНДАРД

1. ВОВЕД

Телевизија Телма и Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) спроведоа истражувања на јавното мислење на тема: „Животен стандард“.

Заради сите политички прашања кои се отвораат во државата, преголемиот фокус на нив од страна на медиумите се стекнува впечаток дека се занемарени суштинските потреби, оние кои влијаат на животниот стандард. Дневните преокупации на граѓаните се насочуваат кон препукувањата помеѓу различните политички табори и меѓусебните обвинувања на политичките партии. Како живеат граѓаните, со какви проблеми се соочуваат, што можат, а што не можат да си дозволат со приманата кои ги имаат се прашања кои се следат спорадично или се ставени во втор план.

Ова беа дел од мотивите за истражување на перцепциите за животниот стандард, како обид за насочување на дискусијата кон овие прашања. Истражувањето ги опфати перцепциите на граѓаните за животниот стандард, и тоа за сегашната состојба и нивните очекувања за пет години од сега - прашања поврзани со приходите и условите за живот, прашања за потрошувачката и за тоа како граѓаните го поминуваат времето.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Истражувањето е дел од проектот „Топ тема на ваша страна“ поддржана од УСАИД. Анкетата ја спроведе агенцијата М-проспект.

Анкетата беше телефонски спроведена во период помеѓу 27 јуни и 5 јули 2018 година, на национално репрезентативен примерок од 1.000 испитаници. Примерокот е двофазен стратификуван, репрезентативен според пол, возраст, етничка припадност и место на живеење. Анкетираната популација се лица над 18 години, граѓани на Р. Македонија. Анкетата се спроведуваше на македонски и на албански јазик. За да се исполни критериумот за случаен избор користен е методот „Следен роденден“. Сите резултати се подложни на статистичка грешка од $\pm 3,1\%$ со прифатливо ниво на доверба: 95,0%.

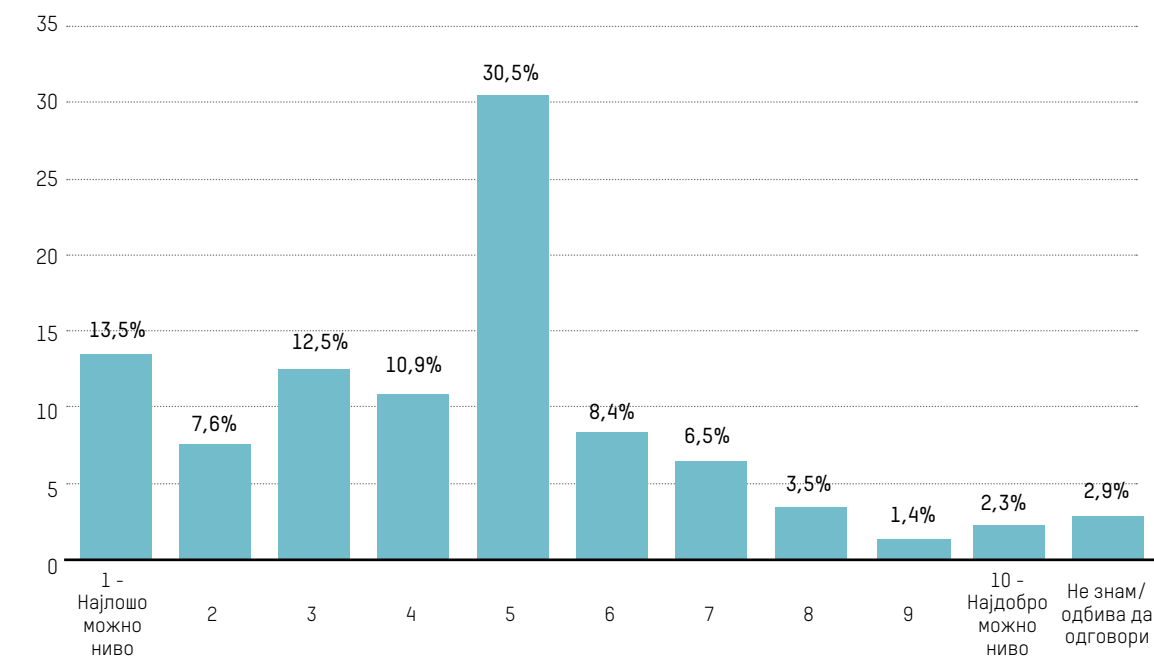
3. ПЕРЦЕПЦИИ ЗА ЖИВОТНИОТ СТАНДАРД

Речиси една третина од граѓаните сметаат дека нивото на нивниот животен стандард е на средина на скалата од еден до 10, при што 10 е најдобриот живот за нив. Гледано лево и десно од средината, може да се забележи дека е поголем бројот на оние кои го перципираат својот животен стандард пониско, односно од еден до четири (44,5%) за разлика од оние кои се гледаат повисоко, односно од шест до 10 (22,1%). Разликата на дното и врвот на скалата е 11,2 процентни поени (пп), односно 13,5% сметаат дека нивниот животен стандард е на најлошо можно ниво, додека 2,3% сметаат дека нивниот животен стандард е на најдобро можно ниво.

Возраста на испитаниците влијае на одговорите па така, може да се забележи дека со зголемувањето на бројот на годините на испитаниците, расте процентот на оние што својот животен стандард го лоцираат на скалата под нивото пет, и тоа од 26,4% кај испитаниците меѓу 18 и 29 години, до 57,2% кај испитаниците помеѓу 50 и 64 години. И обратно, со зголемувањето на возраста, опаѓа бројот на оние што својот животен стандард го лоцираат на скалата над нивото пет. Збирните процени, од нивото шест до нивото 10 се најголеми кај најмладите (43,8%) и се намалуваат до 11,8% кај групата помеѓу 50 и 64 години.

И образованието има влијание на одговорите. Како што може да се забележи во табелата 1, со зголемување на степенот на образованието се намалува процентот на оние кои својот животен стандард го позиционираат на скалата под нивото пет, и обратно.

Графикон 1. Перцепција на граѓаните за нивото на нивниот животен стандард

Табела 1. Влијание на образованието на перцепциите за моменталното ниво на животниот стандард на испитаниците

Ниво на ЖС	Степен на образование					
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
1-4	50,0	54,7	49,1	44,0	24,1	14,3
5	40,0	31,1	28,8	30,0	35,3	28,6
6-10	0,0	6,8	20,5	26,0	36,5	57,1
НЗ/одбива	10,0	7,5	1,6	0,0	4,1	0,0

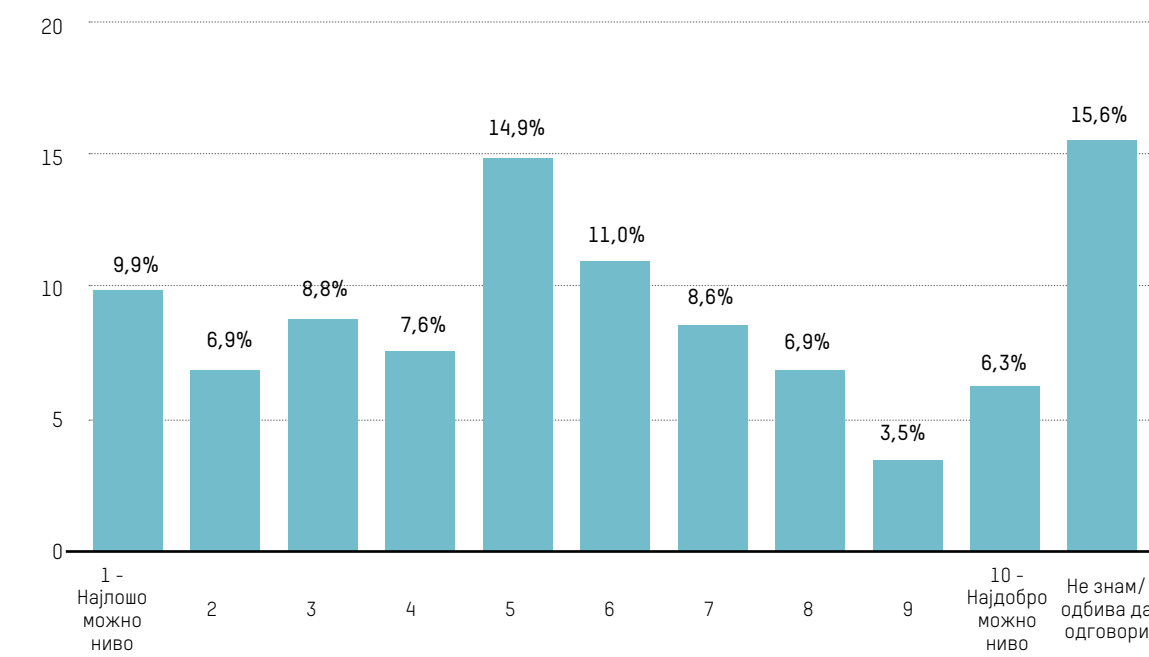
Во поглед на работниот статус, самовработените почесто го перципираат својот животен стандард на нивоата од шест до 10 (40,7%), за разлика од оние вработени во приватни институции (27,2%) или вработените во јавните институции (20,4%). Најголем е бројот на земјоделците (64,7%) и невработените (64,2%) кои својот животен стандард го лоцираат на скалилата од еден до четири.

Нема мнозински одговор на прашањето: На кое скалило ќе се најде Вашиот животен стандард за пет години? Иако најголем број сметаат

дека ќе се најдат на нивото пет за пет години, сепак варијациите помеѓу одговорите се многу помали. Односно, разликата помеѓу најчесто и најретко избираниот одговор е 12,1 процентен поен за разлика од претходниот графикон каде таа разлика изнесува 29,1 пп. Зголемен е бројот на оние што одговориле со „не знам“ или одбиле да одговорат што може да се должи на чувството на неизвесност за тоа што ќе се случи во периодот од пет години.

Се намалил бројот на испитаници кои себеси се гледаат на првите четири нивоа на 33,2%

Графикон 2. Очекувања на граѓаните за нивото на нивниот животен стандард за пет години

споредено со 44,5% кои во моментот на истражувањето се гледаат на тие нивоа. Од друга страна, зголемен е бројот на оние што сметаат дека нивниот животен стандард ќе биде над нивото пет за пет години на 36,3%, што е за 14,2 пп повеќе од нивната моментална перцепција.

Од перспектива на етничка припадност, очекувањата на етничките Македонци и на етничките Албанци не се разликуваат значајно на повисоките нивоа, тие се многу блиску до просекот. Но, има разлика кај пониските нивоа, па така, вкупно 35,3% од етничките Македонци очекуваат дека нивниот животен стандард за пет години на скалата ќе биде меѓу еден и четири, за разлика од етничките Албанци чиј процент изнесува 23,6%. За сметка на тоа, поголем е бројот на етничките Албанци кои одговориле со „не знам“ или одбиле да одговорат.

И овде има влијание возраста на испитаниците, и тоа во иста линија како и кај претходното прашање. Со зголемување на возраста опаѓа оптимизмот дека за пет години нивото на животниот стандард ќе биде повисоко. Испитаниците меѓу 18 и 29 години (62%) најчесто се гледаат на нивоата од шест до 10, за разлика

од оние помеѓу 50 и 64 години (23,1%) или оние над 65 години (23,7%).

Поврзаноста на образовното ниво на испитаниците со одговорите и овде е јасно воочливо, и тоа во иста насока како и кај претходното прашање, односно расте очекувањето за подобар животен стандард со зголемувањето на степенот на образование. Податоците се презентирани во табелата 2.

За 22,3 пп пораснал бројот на самовработените (63,0%) кои очекуваат животниот стандард да им биде на нивоата меѓу шест и 10. Има зголемување и кај вработените во приватниот (46,5%) и во јавниот сектор (38,8%) за 19,3 пп, односно за 18,4 пп. Нивото на земјоделците кои очекуваат дека животниот стандард ќе им биде на првите четири нивоа за пет години се намалил, но сè уште е висок и изнесува 50%, а кај невработените тој процент е 53,2%. Нема големи отстапки од просечните вредности гледано по региони, освен во Пелагонија каде може да се забележи дека половината од испитаниците очекуваат нивото на животниот стандард да им биде на првите четири скалила, односно речиси една четвртина (26,0%) имаат очекувања дека за пет години, стандардот ќе им биде меѓу шест и 10.

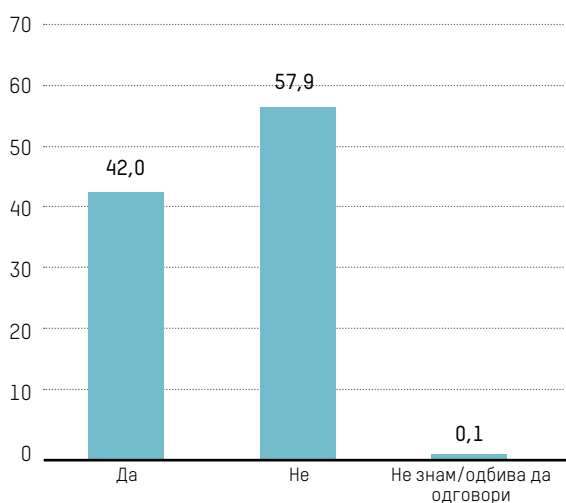
Табела 2. Влијание на образованието на очекувањата за нивото на животниот стандард на испитаниците за пет години

Ниво на ЖС	Степен на образование					
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
1-4	40,0	40,4	36,9	34,0	18,2	3,6
5	10,0	13,0	15,0	18,0	16,5	10,7
6-10	10,0	22,4	33,8	42,0	51,2	75,0
НЗ/одбива	40,0	24,2	14,3	6,0	14,1	10,7

4. ПРИХОДИ И УСЛОВИ ЗА ЖИВОТ

Мнозинство од граѓаните (57,9%) изјавиле дека не се вработени, односно процентот на вработени изнесува 42,0%. Последните објавени податоци од Заводот за статистика за вториот квартал од 2018 година¹ покажуваат дека стапката на вработеност изнесува 44,9.

Графикон 3. Вработеност на испитаниците

Вработеноста кај мажите (50,9%) е повисока во однос на жените (33,3%).

Најголем број од вработените е на возраст помеѓу 30 и 39 години (72,9%), односно помеѓу 40 и 49 години (61,0%), речиси колку просечната вредност е вработеноста кај најмладите испитаници, односно оние помеѓу 18 и 29 години (42,3%), а пониска е кај оние помеѓу 50 и 64 години (37,6%).

Образованието влијае на вработеноста, па така расте процентот на вработени од 0,0% кај оние со незавршено основно училиште, до 74,7% кај оние со завршено високо образование.

Што се однесува до вработеноста, гледано регионално, најголем процент вработени има во североисточниот регион (50%), а најмал во југоисточниот регион (34,4%).

Гледајќи ја вработеноста на испитаниците, треба да се има предвид дека една третина од домаќинствата (33,0%) имаат по двајца вработени, а една четвртина (24,4%) еден вработен. Нешто над 10,0% или поточно 11,1% имаа тројца вработени. Без вработен во домаќинството се 22,1% од испитаниците.

Во поглед на бројноста на домаќинствата, нешто повеќе од петтина (22,9%) бројат четири членови, а малку помал процент се оние со пет членови во домаќинството (19,8%). Една

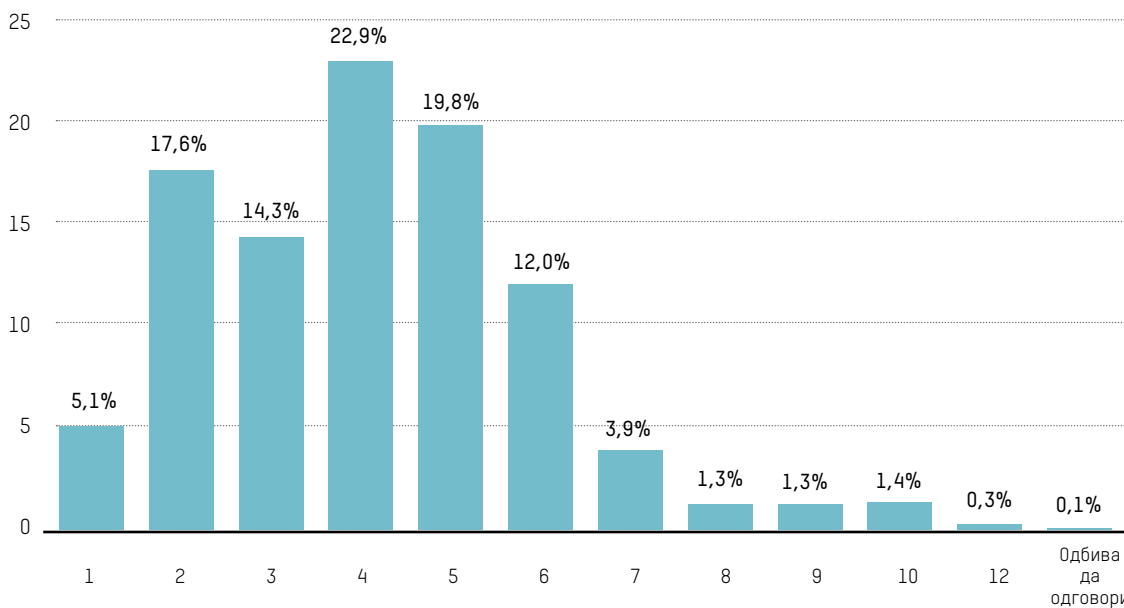
Табела 3. Влијание на образованието на вработеноста

Работен статус	Степен на образование					
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
Вработен	0,0	5,6	41,6	46,0	74,7	71,4
Невработен	100,0	93,8	58,4	54,0	25,3	28,6
НЗ/одбива	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
НЗ/одбива	40,0	24,2	14,3	6,0	14,1	10,7

¹ <http://www.stat.gov.mk/PrikaziSooopstanie.aspx?rbtxt=98> (пристапено на 29.10.2018 година)

третина од домаќинствата (32,7%) бројат по двајца полнолетни членови, а една четвртина (25,7%), четворица полнолетни членови. Вкуп-

Графикон 4. Големина на домаќинствата

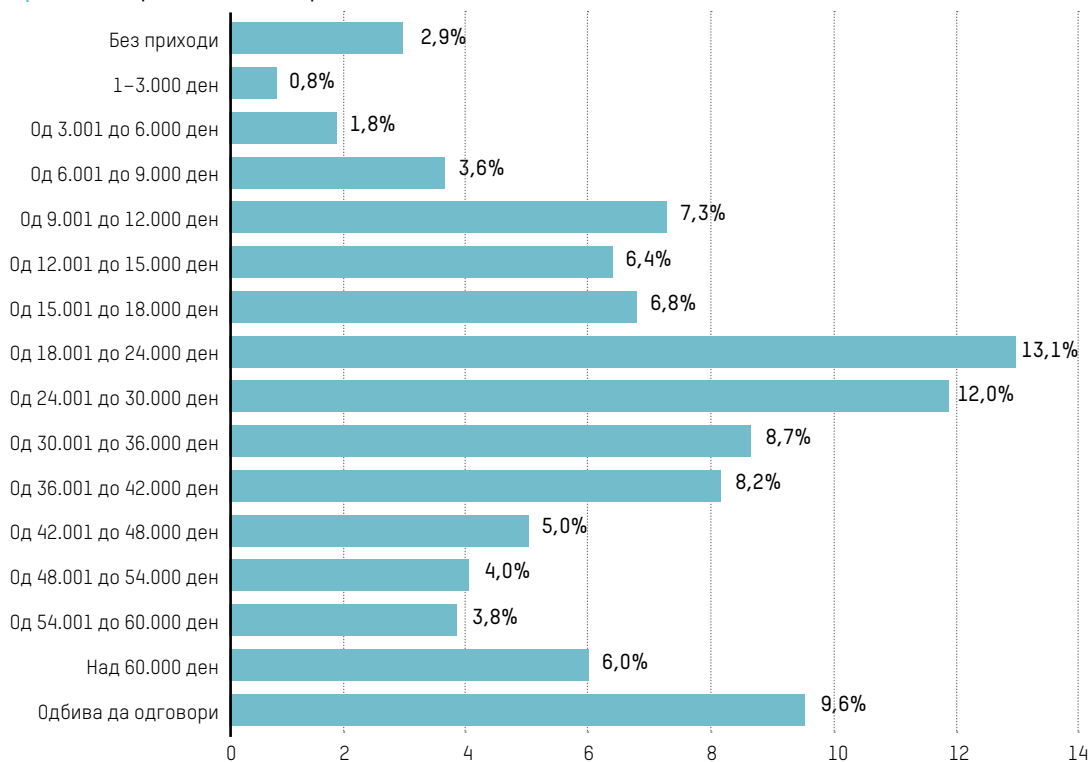

но 19,8% од домаќинствата се со тројца полнолетни членови, а само 10,4% односно 5,7% се со петмина, односно со еден полнолетен член.

Една четвртина од домаќинствата (25,1%) имаат месечни нето-приходи помеѓу 18.001 и 30.000 денари. На речиси една четвртина

(25,7%) од испитаниците примањата им се до 18.000 денари, а на вкупно 35,7%, примањата им се од 30.001 па нагоре. Гледано на овој начин, поголем е процентот на етничките Македонци (42,6%) во половината со поголеми примања во однос на процентот на етничките Албанци (20,8%).

Графикон 5. Просечни нето-приходи по домаќинство

Влијание на просечните нето-примања по домаќинство има образованието на испитаниците. Како што е прикажано во табелата 4, нивото на примања расте со степенот на образование, па така процентот на оние чии просечни месечни примања во домаќинството се над 30.001 денари се движи од 0,0% кај оние со незавршено основно образование до 65,9% кај оние со завршено високо образование.

односно 27,6% од оние кои живеат во село имаат примања над 30.001 денари, за разлика од оние кои живеат во град каде процентот изнесува 41,0%. Испитаниците со завршени постдипломски студии (28,6%) и самовработените (25,9%) се најбројни меѓу оние кои имаат примања над 60.000 денари.

Кај личните примања ситуацијата е поинаква. Месечни нето приходи помеѓу 18.001 и 30.000 имаат 16,7% од испитаниците. Нешто над чет-

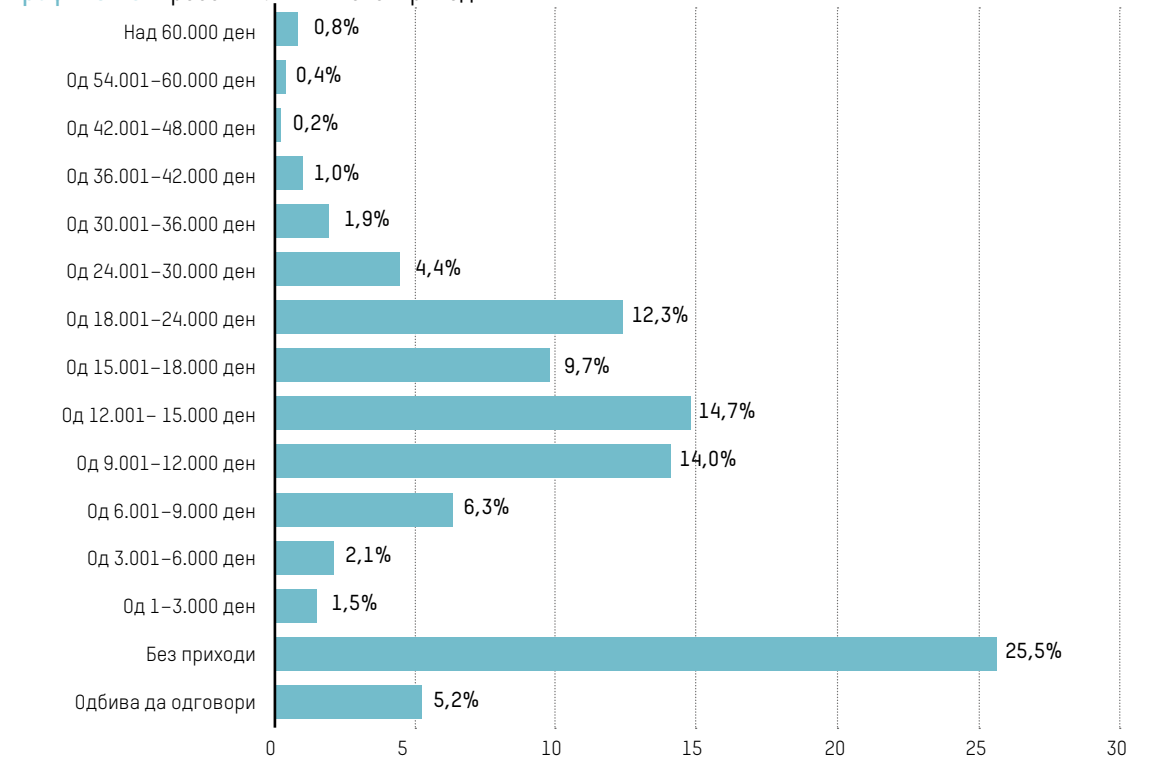
Табела 4. Влијание на образованието на просечните примања во домаќинствата

Просечни примања	Степен на образование					
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
1–18.000	40,0	55,3	26,6	20,0	5,3	3,6
18.001–30.000	10,0	19,9	29,0	26,0	19,4	14,3
30.001–над 60.000	0,0	8,1	32,9	44,0	65,9	64,3
Без приходи	40,0	6,8	2,4	0,0	0,0	0,0
НЗ/одбива	10,0	9,9	9,1	10,0	9,4	17,9

И местото на живеење влијае на одговорите. Испитаниците кои живеат во село имаат пониски примања од оние кои живеат во град,

вртина од испитаниците (28,7%) имаат примања помеѓу 9.001 и 15.000 денари. Четвртина од испитаниците (25,5%) се без приходи.

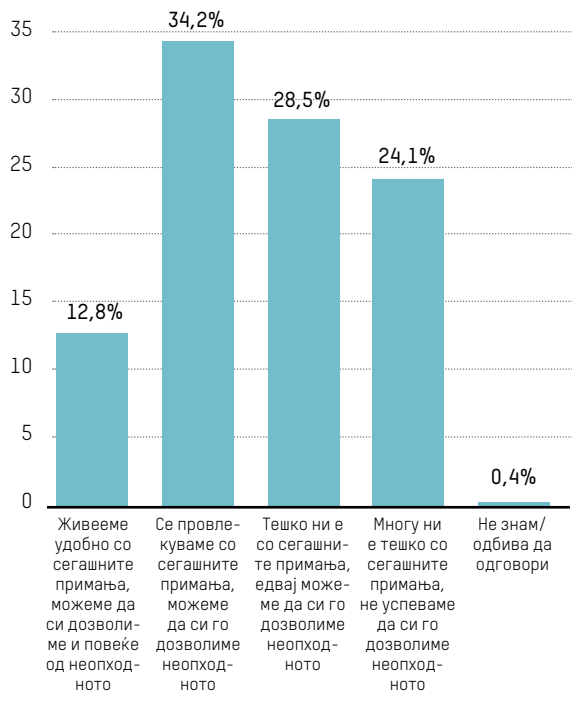
Графикон 6. Просечни лични нето-приходи

Жените се побројни меѓу оние без приходи.

Вкупно 31,7% од нив изјавиле дека се без приходи, за разлика од 19,2% од мажите. Гледано според возраста, најбројни во оваа категорија (без приходи) се најмладите, односно оние помеѓу 18 и 29 години (39,4%). Најмал процент меѓу испитаниците без приходи се оние над 65-годишна возраст. Што се однесува до етничката припадност, етничките Албанци почесто (38,4%) се без приходи отколку етничките Македонци (20,0%). Од оваа перспектива, најбројни се етничките Роми каде процентот на тие без приходи изнесува 56,5%. Низ призмата на образованието, распонот на испитаниците без приходи е од 0,0% кај оние со завршени постдипломски студии, до 80,% кај оние со незавршено основно образование. Жителите на селата се почесто без приходи (35,4%), отколку оние кои живеат во град (18,9%). Регионално гледано, овие испитаници се најбројни во Полог (38,9%), а најмалобројни во Скопје (18,1%).

Графикон 7. Изјава за просечните приходи во домаќинството

Една третина од граѓаните (34,2%) велат дека се провлекуваат со сегашните примања и дека можат да си го дозволат неопходното. Заедно со оние кои едвај можат да си го дозволат неопходното (28,5%), овие граѓани се речиси две третини од населението (62,7%). Оние што живеат удобно и можат да си дозволат повеќе од неопходното (12,8%) се двојно помалку од оние кои не успеваат да си го дозволат неопходното (24,1%).

Разликите меѓу етничките Македонци и етничките Албанци се поголеми во втората и четвртата изјава од графиконот. За 15,2 процентни поени е поголем бројот на етничките Македонци (38,8%) кои се препознаваат во изјавата дека можат да си го дозволат неопходното, во однос на етничките Албанци (23,6%). Од друга страна, таа разлика е дури и поголема (21,8 пп) во корист на етничките Албанци (39,4%) кај изјавата дека не успеваат да си го дозволат неопходното за разлика од 17,6% од етничките Македонци.

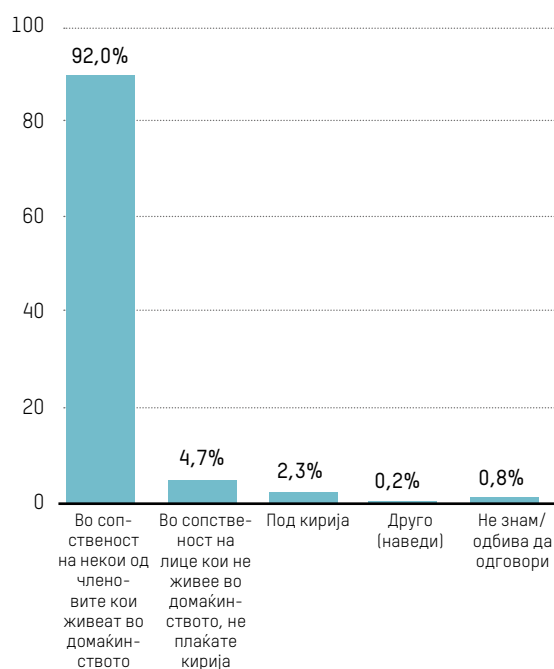
Како и кај другите прашања, и овде образованието на испитаниците влијае на одговорите. Меѓу оние кои не можат да си го дозволат неопходното најбројни се граѓаните со незавршено (70%) и со завршено основно образование (42,2%). Додека, меѓу оние кои можат да си дозволат и повеќе од неопходното, најбројни се испитаниците со завршени постдипломски студии (46,4%) и оние со завршено високо образование (25,3%).

Во поглед на работниот статус, самовработените (48,1%) најчесто се препознаваат во изјавата дека можат да си дозволат и повеќе од неопходното, а вработените во приватни институции (46,9%) најчесто се препознаваат во изјавата дека можат да си го дозволат неопходното. Најбројни меѓу оние што не можат да си го дозволат неопходното се ангажираните во домашни обврски (47,0%) и невработените (46,2%).

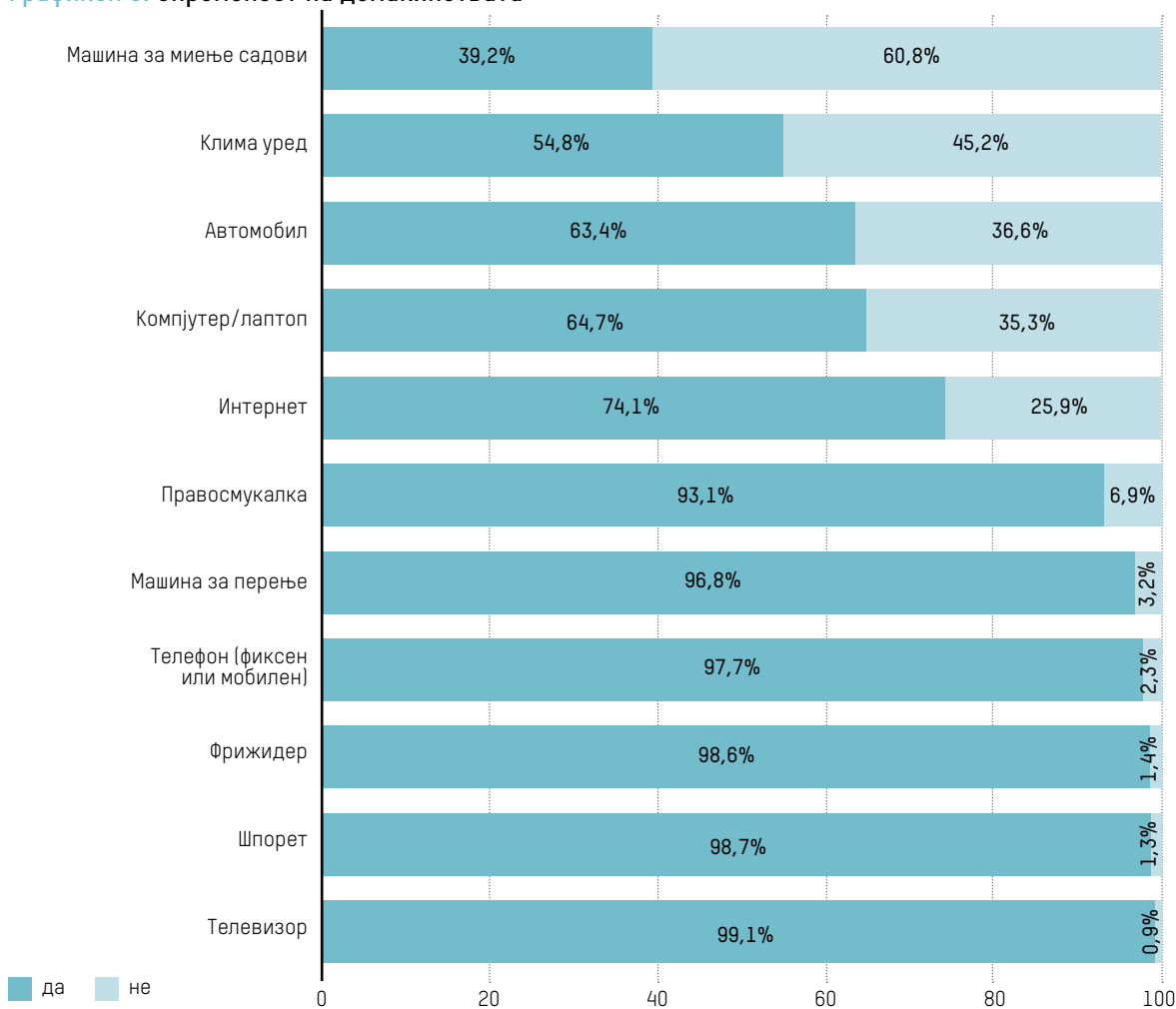
Гледано регионално, жителите на вардарскиот регион (42,5%) најчесто се препознаваат во изјавата дека можат да си го дозволат неопходното, оние од североисточниот (39,1%) најчесто се препознаваат во изјавата дека едвај можат да си го дозволат неопходното, додека оние од Полог (33,5%) се најбројни помеѓу граѓаните кои се препознаваат во изјавата дека не успеваат да си го дозволат неопходното.

Големо мнозинство од граѓаните (92,0%) живеат во стан или куќа кои се во сопственост на некои од членовите на домаќинството, 4,7% не живеат во свој стан, но не плаќаат кирија, додека 2,3% живеат под кирија.

Графикон 8. Сопственост на живеалиште

Графикон 9. Опременост на домаќинствата

Животен
стандард

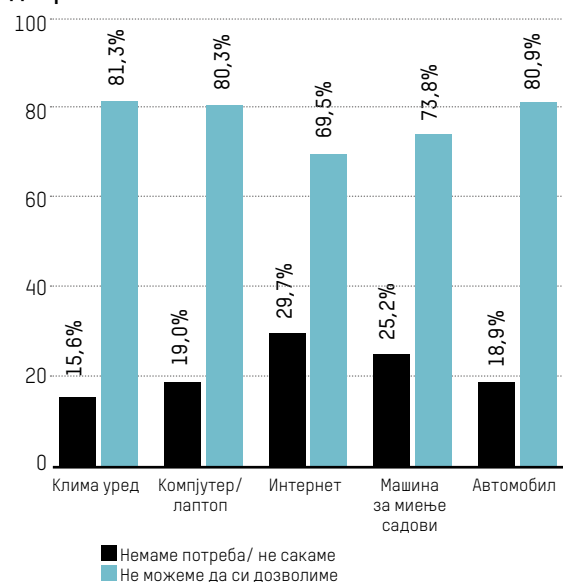
Од графиконот 9 се гледа што поседуваат домаќинствата од опциите што им се дадени, и тоа: телевизор, шпорет, фрижидер, телефон (фиксен или мобилен), машина за перење, правосмукалка, интернет, компјутер, автомобил, клима-уред и машина за миење садови. Убедливо највисок е процентот од домаќинствата кои поседуваат телевизор (99,1%). Овој процент не се разликува многу од процентот на домаќинствата кои поседуваат шпорет (98,7%), фрижидер (98,6%), телефон (97,7%), машина за перење (96,8%) и правосмукалка (93,1%).

Три четвртини (74,1%) од испитаниците изјавиле дека нивните домаќинства имаат интернет. Ова го потврдуваат и официјалните податоци од Државниот завод за статистика според кои 74,0% од домаќинствата во Македонија се широкопојасно поврзани на интернет.² Незначителни се разликите во одговорите во однос на руралната и на урбаната средина на живеење, но затоа, пак, на одговорите влијаат образовната структура и работниот статус на испитаниците. Приклучокот кон интернет расте со зголемувањето на образованието, од 40,0% кај испитаниците со незавршено основно образование, до 95,5% кај оние со завршени постдипломски студии. Сличен растечки тренд може да се воочи и кај испитаниците чии домаќинствата поседуваат компјутер или лаптоп (64,7%) каде што разликата се движи од 30,0% кај оние со незавршено основно образование, до 95,5% кај оние со завршени постдипломски студии. Во однос на нивниот работен статус, може да се забележи дека 100% од испитаниците кои се самовработени одговориле дека се приклучени кон интернет, по нив се вработените во приватни институции со 94,5% и студентите со 93,8%.

Мнозинство (63,4%) од испитаниците изјавиле дека нивното домаќинство поседува автомо-

бил. Видливо е дека поседувањето автомобил опаѓа со зголемувањето на бројот на годините и обратно. Па така, големо мнозинство од испитаниците чии домаќинства поседуваат автомобил се на возраст од 18 до 29 години (78,8%), а малцинство се над 65 години (43,7%). Пониски се процентите на домаќинства кои поседуваат клима-уред (54,8%) и машина за миење садови (39,2%). Во однос на работниот статус, предводат самовработените, од кои 92,6% одговориле дека нивното домаќинство поседува автомобил, па вработените во приватни институции (84,6%) и студентите (77,3%).

Графикон 10. Причини за непоседување дел од добрата

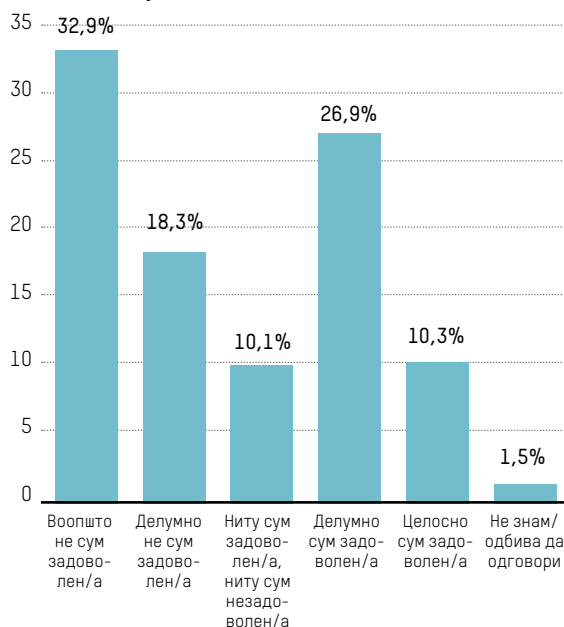
Испитаниците биле прашани и за причините зошто нивните домаќинства не поседуваат вакви добра. Од графиконот подолу може да се забележи дека најчестата причина за непоседувањето е тоа што не можат да си дозволат, односно тоа е причината за 73,8% од оние кои не поседуваат машина за миење садови, за 69,5% од оние кои немаат интернет, за 80,3% од оние кои немаат компјутер/лаптоп, за 81,3% од оние кои не поседуваат клима-уред и за 80,9% од оние кои не поседуваат автомобил. Значително помали се процентите кај оние кои рекле дека немаат потреба или не

² Македонија во бројки, страна 77 (http://www.stat.gov.mk/Publikacii/MakBrojki2018_mk.pdf) пристапено на 12.11.2018 година

сакаат да поседуваат клима-уред (15,6%) или машина за миење садови (25,2%).

Следниот дел од истражувањето беше посветен на задоволството на граѓаните од квалитетот на патиштата, воздухот, јавниот превоз, образованието, водата, здравството, како и можноста за запознавање луѓе и создавање пријателства во градот или областа во која живеат.

Графикон 11. Задоволство на испитаниците од автопатите и патиштата во градот или во областа во којашто живеат

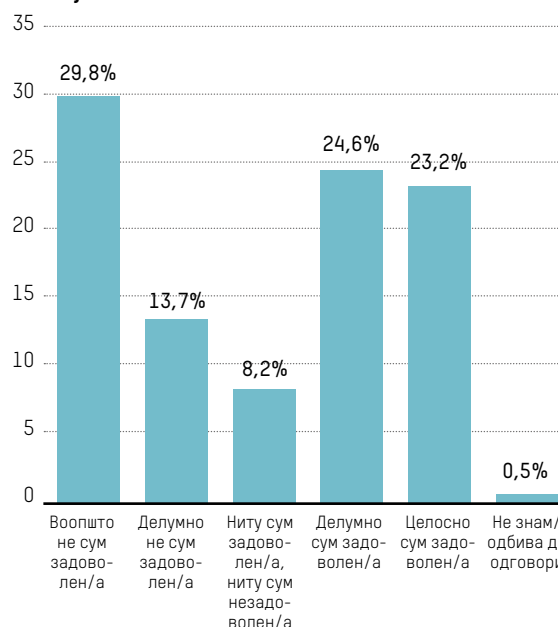

Мнозинство од граѓаните воопшто не се или делумно не се задоволни (51,2%) од автопатот и патиштата во градот или областа во која живеат, а малцинство од граѓаните делумно или целосно се задоволни (37,2%). Регионално гледано, жителите на североисточниот регион се најнезадоволни (60,9% воопшто или делумно не се задоволни), додека оние од југоисточниот регион се најзадоволни (51,6% се делумно или целосно се задоволни).

Гледано низ призмата на етничката припадност на испитаниците, етничките Македонци (35,3%) се за 16,3 процентни поени понезадоволни од автопатите и патиштата во однос

на етничките Албанци (19,0%). Всушност незадоволството на етничките Албанци од автопатите и патиштата е за 14 процентни поени пониско од просекот. Во однос на работниот статус на испитаниците, најмалку задоволни од автопатот и патиштата во градот или областа во која живеат се земјоделците (58,4% се целосно или делумно незадоволни), додека најзадоволни се оние кои се ангажирани во домашни обврски (56,1% се делумно или целосно задоволни).

Графикон 12. Задоволство на испитаниците од квалитетот на воздухот во градот или областа во којашто живеат

Мислењата на испитаниците се поделени околу задоволството од квалитетот на воздухот во градот или во областа во која живеат. Па така, 43,5% од испитаниците воопшто или делумно не се задоволни, што е пониско за четири процентни поени од бројот на испитаници кои се делумно и целосно задоволни од квалитетот на воздухот (47,8%).

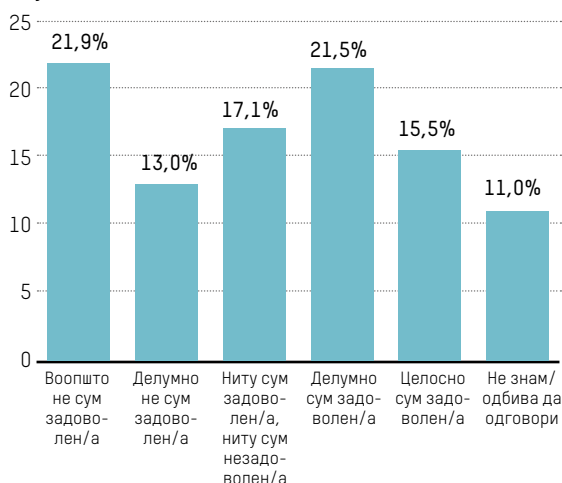
Образованието на испитаниците влијаело на одговорите на ова прашање. Најголемо незадоволство од квалитетот на воздухот во градот или областа во којашто живеат има кај

Табела 5. Влијание на образованието врз задоволството од квалитетот на воздухот

	Незавршено основно	Основно	Средно	Вишо	Високо	Постдип.	Докторски
Воопшто не сум задоволен/а	20,0%	21,1%	27,2%	44,0%	41,8%	31,8%	66,7%
Делумно не сум задоволен/а	0,0%	13,7%	13,8%	24,0%	12,4%	9,1%	0,0%
Ниту сум задоволен/а, ниту сум не задоволен/а	10,0%	9,9%	8,4%	4,0%	5,9%	18,2%	0,0%
Делумно сум задоволен/а	40,0%	24,8%	26,7%	8,0%	22,4%	13,6%	16,7%
Целосно сум задоволен/а	30,0%	29,8%	23,1%	20,0%	17,6%	27,3%	16,7%
Не знам/одбива да одговори	0,0%	0,6%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

оние со завршено вишо образование (68,0% воопшто и делумно не се задоволни). За разлика од нив, испитаниците со незавршено основно образование се најзадоволни со квалитетот на воздухот (70,0%). Гледано низ призмата на работниот статус на вработените, може да се забележи дека најмалку задоволни од квалитетот на воздухот се земјоделците (61,8%).

Графикон 13. Задоволство на испитаниците од јавниот превоз во градот или областа во којашто живеат

Речиси е изедначен процентот на оние што воопшто или делумно не се задоволни (34,9%), со оние кои делумно или целосно се задовол-

ни (37,0%) од јавниот превоз во областа во која живеат. Додека, пак, мало малцинство од испитаниците (17,1 %) ниту се задоволни, ниту не се задоволни од оваа услуга.

Гледајќи го местото на живеење на испитаниците (град/село), може да се забележи разлика од 9,1 процентни поени помеѓу целосно или донекаде задоволните испитаници, односно испитаниците од село се повеќе задоволни од јавниот превоз. Иако процентите кај испитаниците со различна етничка припадност не отстапуваат значително од просекот, сепак треба да се напомене дека етничките Македонци во однос на етничките Албанци се за 9,0 процентни поени целосно позадоволни од оваа услуга. Анализата покажа дека со зголемување на возраста се зголемува и целосното задоволството од јавниот превоз, и тоа од 12,5% кај оние од 18 до 39 години, до 22,7 % кај оние над 65 години.

Регионално гледано, жителите на скопскиот регион се најмногу задоволни (45,5% се делумно или целосно задоволни), по нив се жителите на вардарскиот (39,7% се делумно или целосно задоволни) и на пелагонискиот реги-

Табела 6. Влијание на регионот на живеење врз задоволството од јавниот превоз

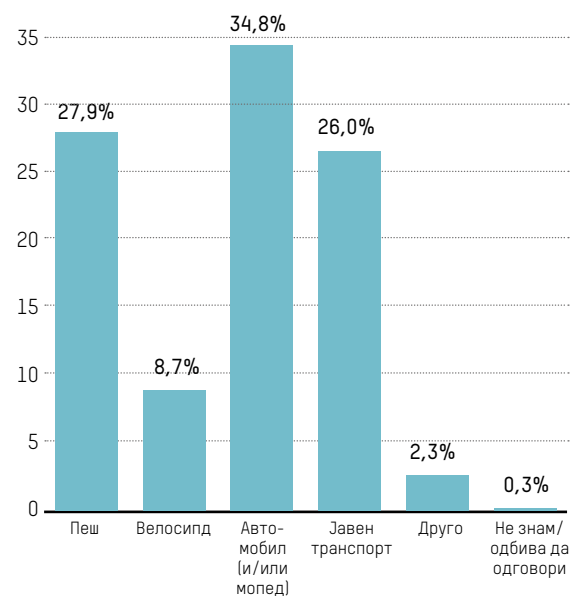
	Вардарски	Источен	Југозападен	Југоисточен	Пелаго нија	Полог	Североисток	Скопје
Воопшто не сум задоволен/а	21,9%	29,0%	28,1%	26,9%	14,4%	22,2%	7,8%	21,6%
Делумно не сум задоволен/а	15,1%	15,1%	11,5%	7,5%	16,3%	14,4%	20,3%	10,6%
Ниту сум задоволен/а, ниту сум незадоволен/а	11,0%	17,2%	20,8%	17,2%	18,3%	21,6%	25,0%	12,9%
Делумно сум задоволен/а	15,1%	16,1%	18,8%	6,5%	29,8%	26,3%	20,3%	24,8%
Целосно сум задоволен/а	24,7%	11,8%	13,5%	18,3%	9,6%	8,4%	12,5%	20,6%
Не знам/ одбива да одговори	12,3%	10,8%	7,3%	23,7%	11,5%	7,2%	14,1%	9,4%

он (39,4% се делумно или целосно задоволни). Најголемо незадоволство од јавниот превоз може да се забележи кај жителите од источниот регион (44,1% се делумно или воопшто незадоволни) и жителите од југозападен регион (39,6% се делумно или воопшто незадоволни).

На прашањето кој вид на транспорт користат, приближно една третина од граѓаните одговориле автомобил (34,8%), додека пак 26,0% јавен транспорт, а 27,9% рекле дека се движат пеш. Граѓаните поретко користат велосипед (8,7%) или друг вид на превоз (2,3%).

Врз одговорите на ова прашање влијание имал полот на испитаниците, па така, бројот на мажи кои користат автомобил (40,8%) е заречиси 12 процентни поени повисок од бројот на жени (28,9%). Слична разлика може да се забележи и во однос на користењето велосипед кој го користат 13,3% од мажите и 4,2% од жените. Од друга страна, процентот на жените (31,5%) кои користат јавен транспорт е

Графикон 14. Најчесто користен транспорт

повисок од тој на мажите (20,4%). Во однос на возраста, повеќе од половина од граѓаните на возраст од 30 до 39 години користат автомобил (55,3%), по нив се граѓаните на возраст од 19 до 29 години (45,2%). Оние на возраст помеѓу 50 и 64 години (33,2%) и над 65 години (35,9%) најчесто се движат пеш.

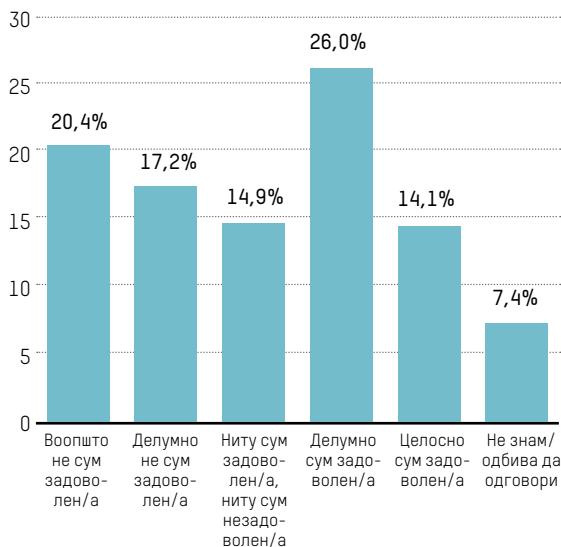
И на одговорите на ова прашање влијание имала етничката припадност на испитаниците. Па така, за 10,2 процентни поени е поголем бројот на етнички Македонци (29,6%) кои се движат пеш, наспроти етничките Албанци (19,4%). Разлика може да се забележи и во однос возење-то автомобил, кој почесто е користен од етничките Албанци (43,1%), наспроти етничките Македонци (34,0%). Гледано низ призмата на образованието, повеќе од половина од граѓаните со завршени мастер-студии за транспорт користат автомобил (54,7%), додека пак 40,0% проценти од испитаниците без завршено образование се движат пеш. Во однос на регионите на живеење, жителите на скопскиот регион во најголем број користат јавен транспорт (42,6%), додека пак жителите на североисточниот регион како превозно средство најчесто го користат автомобилот (43,8%). Секој петти жител на Пелагонија (21,2%) го користи велосипедот како превозно средство што е за 12,5 процентни поени повеќе од просекот.

Во однос на работниот статус, 41,2% од земјоделците, 34,8% од оние ангажирани во домашни обврски и 32,1% од пензионерите одговориле дека најчесто користат јавен транспорт. За разлика од нив, 56,3% од вработените во приватни институции и 43,1% од вработените во јавна администрација најчесто користат автомобил. Споредено со другите категории, невработените најчесто се движат пеш (44,5%), а велосипедот како превозно средство најчесто е користен од земјоделците (26,5%).

Вкупно 40,1% се целосно или делумно задоволни од образовниот систем во областа во која живеат, додека 37,6 се целосно или делумно незадоволни. Врз одговорите на ова прашање влијае возраста на испитаниците, па така најнезадоволни од образовниот систем се оние на возраст од 50 до 65 години (44,5% се делумно или воопшто незадоволни), што пак

отстапува за 6,9 процентни поени од просекот. За разлика од нив, задоволството од образовниот систем во областа во која живеат е најголемо кај испитаниците на возраст од 18 до 29 години (44,2% се делумно или целосно задоволни).

Графикон 15. Задоволство на испитаниците од образовниот систем во градот или во областа во којашто живеат

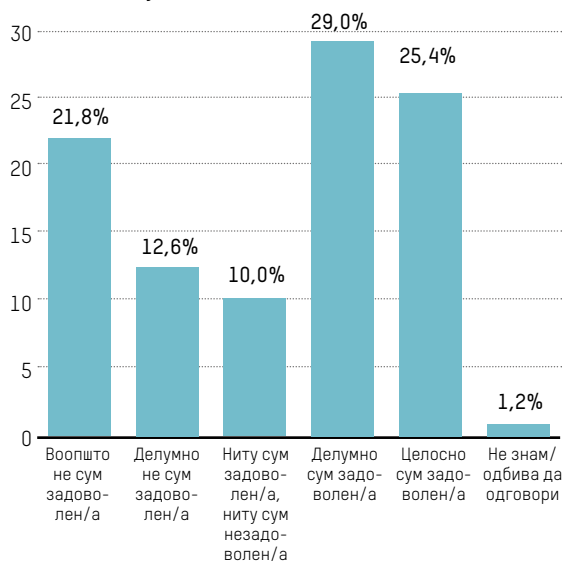

Незначителни се разликите во одговорите гледано низ призмата на полот, етничката припадност и местото на живеење. Но, на одговорите на ова прашање влијание има образованието на испитаниците. Незадоволството од образовниот систем е најголемо кај оние со додипломски студии (44,1% се делумно или воопшто незадоволни), а по нив се оние испитаници со завршени постдипломски студии (40,9% се делумно или воопшто незадоволни).

Во поглед на регионите каде што живеат испитаниците, најмало е задоволството кај жителите на североисток (50,0% се делумно или воопшто незадоволни). Овој процент отстапува од просекот за 12,4 процентни поени. Задоволството од образовниот систем е најголемо кај жителите од југоисточниот регион (48,4% се делумно или целосно задоволни), па вардарскиот регион (47,9% се делумно или целосно

но задоволни) и источниот регион (46,2% се делумно или целосно задоволни).

Графикон 16. Задоволство на испитаниците од квалитетот на водата во градот или во областа во којашто живеат

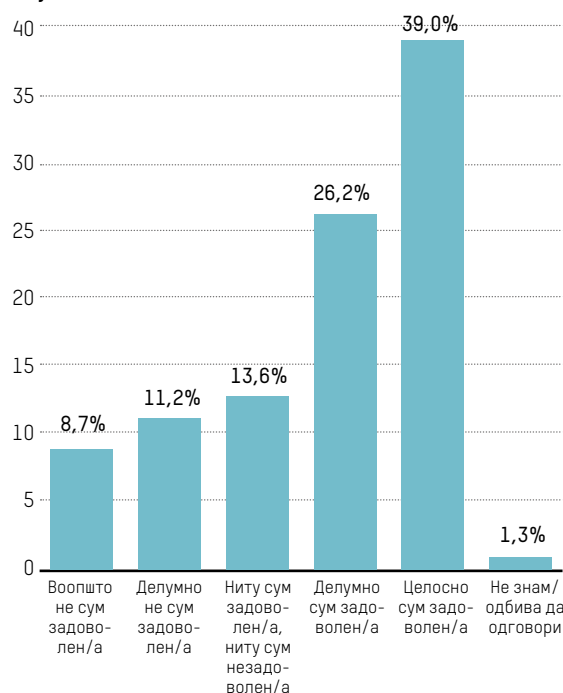
Мнозинство од испитаниците се делумно или целосно задоволни од квалитетот на водата во областа во која живеат (54,4%), додека пак малцинство од испитаниците делумно и целосно не се задоволни (34,4%). Во поглед на образованието, интересно е дека задоволството опаѓа со степенот на образованието од 70,0% кај оние со незавршено основно образование, до 50% кај оние со завршени докторски студии.

Гледано низ призмата на возраста на испитаниците, може да се забележи дека 63,1% од оние над 65 години се делумно или целосно задоволни со квалитетот на водата, односно 8,7 процентни поени повеќе од просекот. Во однос на етничката припадност, за 15 процентни поени е поголемо задоволството кај етничките Македонци (58,5%) во однос на етничките Албанци (43,5%).

Разлики во одговорите можат да се видат и кај испитаниците од различни региони. Жителите на полошкиот регион изразиле најголемо незадоволство од квалитетот на водата (46,7%

се делумно или воопшто незадоволни). За разлика од нив, 72,2% од жителите на источниот регион се делумно и целосно задоволни од квалитетот на водата.

Графикон 17. Задоволство на испитаниците од можноста за запознавање луѓе и создавање пријателства во градот или во областа во којашто живеат

Големно мнозинство (65,2%) од испитаниците изјавиле дека се делумно или целосно задоволни од можноста за запознавање луѓе и создавање пријателства во областа во којашто живеат. Убедливо најзадоволни се младите на возраст од 18 до 29 години (78,8% се делумно или целосно задоволни), но задоволството се намалува со зголемување на возраста на испитаниците, па 60,7% од оние над 65 години се делумно или целосно незадоволни.

Во однос на етничката припадност може да се забележи дека етничките Албанци (53,2% се делумно или целосно задоволни) се за 16,1 процентни поени понезадоволни од етничките Македонци (69,3% се делумно или целосно задоволни). Задоволството исто така е повисоко кај испитаниците со завршени постиплмо-

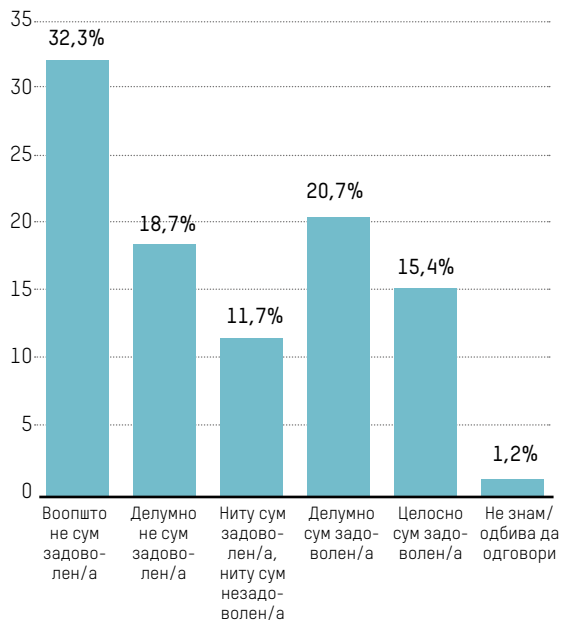
ски студии (77,3% се делумно или целосно задоволни), за разлика од оние со завршено вишо образование каде што задоволството опаѓа (28,0% се делумно или целосно задоволни).

Гледно низ призмата на работниот статус, може да се забележи дека најзадоволни од можноста за запознавање луѓе се студентите и учениците (79,4% се делумно или целосно задоволни), по нив се самовработените (77,8% се делумно или целосно задоволни) и вработените во јавни институции (68,6% се делумно или целосно задоволни).

Во однос на регионите, жителите на полошкиот регион се најнезадоволни од можностите за запознавање луѓе и создавање пријателства (29,3% се делумно или воопшто незадоволни). Најзадоволни од оваа можност се жителите на југозападниот регион (76,0% се целосно или делумно задоволни), по нив се жителите на источниот регион (73,1% се целосно или делумно задоволни), па жителите на југоисточниот регион (71,0% се целосно или делумно задоволни).

Мнозинство (51%) од граѓаните делумно или целосно не се задоволни од здравствените услуги, наспроти 36,1% кои делумно или целосно се задоволни од овие услуги.

Графикон 18. Задоволство на испитаниците од квалитетот на здравствена заштита во градот или во областа во којашто живеат

Табела 7. Влијание на регионот на живеење врз задоволството од можноста за создавање пријателства

	Вардарски	Источен	Југо-западен	Југо-источен	Пелаго-нија	Полог	Северо-исток	Скопје
Воопшто не сум задоволен/а	6,8%	3,2%	6,3%	6,5%	6,7%	15,6%	4,7%	10,0%
Делумно не сум задоволен/а	5,5%	9,7%	7,3%	7,5%	14,4%	13,8%	9,4%	13,2%
Ниту сум задоволен/а, ниту сум незадоволен/а	16,4%	9,7%	8,3%	12,9%	16,3%	19,2%	17,2%	11,3%
Делумно сум задоволен/а	15,1%	34,4%	28,1%	12,9%	37,5%	27,5%	23,4%	25,8%
Целосно сум задоволен/а	54,8%	38,7%	47,9%	58,1%	25,0%	23,4%	45,3%	38,7%
Не знам/одбива да одговори	1,4%	4,3%	2,1%	2,2%	0,0%	0,6%	0,0%	1,0%

Гледано низ призмата на возраста, најнезадоволни се испитаниците помеѓу 50 и 64 години (58,5% се делумно или воопшто незадоволни), додека пак најзадоволни се испитаниците на возраст над 65 години се (40,9% се целосно или делумно задоволни). Етничките Албанци се позадоволни (46,8% се целосно или делумно задоволни) за 14, 3 процентни поени од етничките Македонци (32,5% се целосно или делумно задоволни).

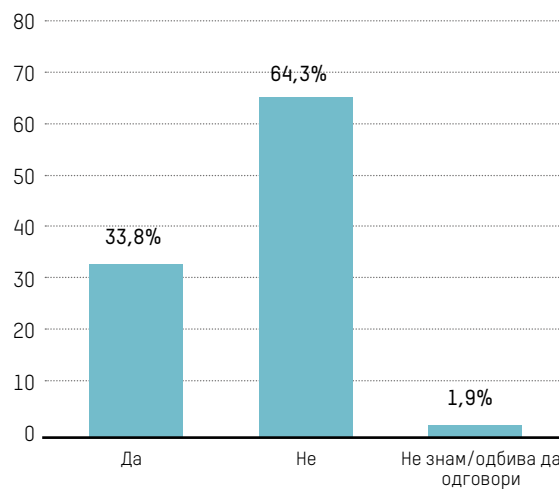
Задоволството е најголемо кај испитаниците со незавршено основно образование (60,0% се целосно или делумно задоволни), а незадоволството е најголемо кај оние со завршени докторски студии (66,7% се делумно или воопшто незадоволни). Во однос на работниот статус, ангажираните во домашни обврски се најзадоволни од здравството (54,5% се целосно или делумно задоволни), додека пак вработените во приватни институции искажале најголемо незадоволство (61,8% се целосно или делумно незадоволни).

Испитаниците кои живеат на село се позадоволни (42,0% се целосно или делумно задоволни) за околу 10 процентни поени од испитаниците кои живеат во град (32,2% се целосно или делумно задоволни). Гледано според регионите на живеење, најзадоволни се жителите на југоисточниот регион (49,5% се донекаде или целосно задоволни), а најнезадоволни се жителите на Пелагонија (60,6% се делумно или воопшто незадоволни).

На прашањето дали во изминатите 12 месеци ви се случило да имате потреба да одите на доктор, а не сте можеле да си дозволите да отидете, мнозинство од испитаниците одговориле негативно (64,3%).

Разлики во однос на ова прашање се јавуваат кај различните возрасни групи. Најголем процент од испитаниците кои одговориле позитивно се на возраст од 50 до 64 години (41,5%),

Графикон 19. Финансиски можности за пристап кон здравствени услуги

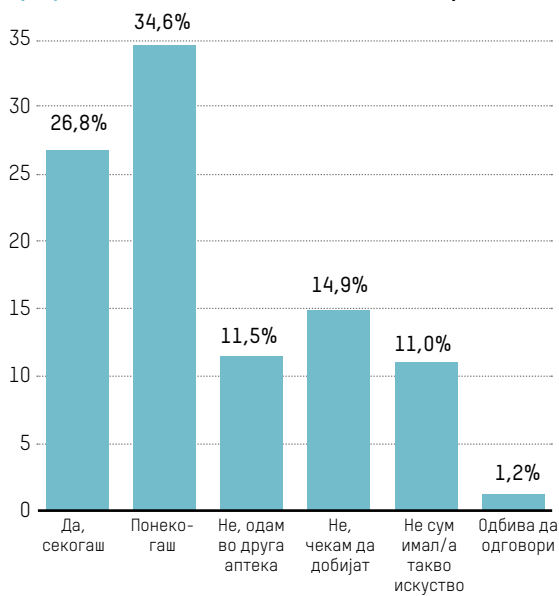

што е за 21,8 процентни поени повисоко од испитаниците на возраст од 18 до 29 години (19,7%).

Гледано низ призмата на образованието, може да се забележи тренд на зголемување на процентот на негативни одговори паралелно со зголемување на степенот на образованието, од 30,0% кај оние со незавршено основно образование, до високи 95,5% кај оние со завршени магистерски студии. Оние испитаници кои живеат во село (40,5%) за 11,1 процентни поени почесто се соочувале со овој проблем, од оние кои живеат во град (29,4%).

Одредени разлики се забележуваат и кај жителите на различните региони. Повеќе од три четвртини (76,6%) од жителите на североисток негативно одговориле на ова прашање, додека пак испитаниците кои живеат во Пелагонија (40,4%) најчесто се соочуваат со овој проблем споредено со другите региони. Во однос на работниот статус на испитаниците, оние што негативно одговориле на ова прашање најчесто се студентите или ученици (78,4%) и вработените во приватни институции (76,8%).

Графикон 20. Набавка на лекови на приватно

Доколку во аптеката е потрошена квотата на лекови на товар на Фондот, една третина од испитаниците (34,5%) одговориле дека понекогаш се одлучуваат лекот да го набават приватно, додека, пак, една четвртина од испитаниците (26,8%) одговориле дека секогаш се одлучуваат лекот да го набават приватно. Вкупно 26,4% одат во друга аптека (11,5%) или чекаат аптеката да го добие лекот (14,9%).

Разлики во одговорите на ова прашање има според етничката припадност на испитаниците. Па така, етничките Македонци (30,8%) многу почесто се одлучуваат лекот да го набават приватно за разлика од етничките Албанци (13,9%). Практиката на приватно набавување на лековите се зголемува со зголемување на степенот на образование од 10% кај оние со незавршено основно образование, до 45,5% кај оние со завршени магистерски студии. Сепак, 40,0% од испитаниците со незавршено основно образование одговориле дека понекогаш го прават тоа.

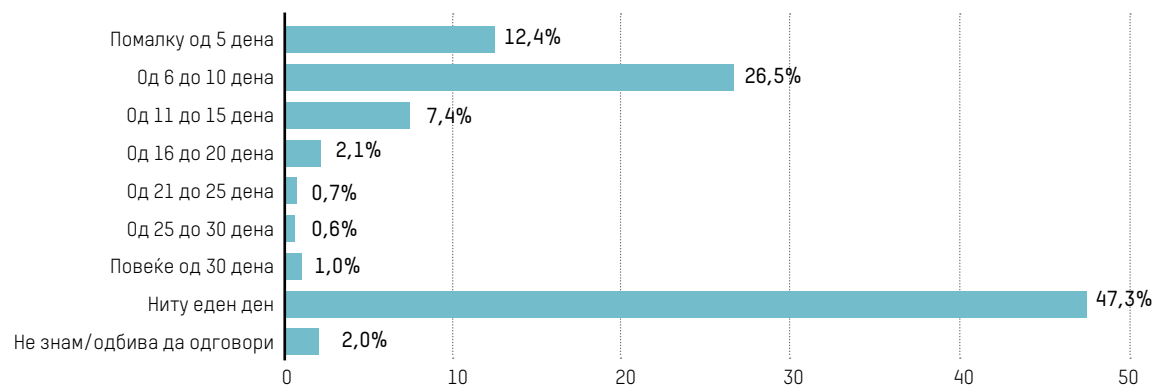
Гледано низ призмата на работниот статус на испитаниците, 38,2% од земјоделците рекле дека секогаш го набавуваат лекот приватно доколку во аптека е потрошена квотата на лекови на товар на Фондот, додека 39,4% од вработените во јавни институции рекле дека тоа го прават понекогаш. За разлика од нив, 28,3% од испитаниците кои не се вработени рекле дека кога се соочуваат со ваква ситуација, чекаат додека аптеката не го добие лекот.

Табела 8. Влијание на образованието врз начинот на набавка на лекови

Доколку во аптеката е потрошена квотата на лекови на товар на Фондот, дали се одлучувате лекот да го набавите приватно?							
	Незавршено основно	Основно	Средно	Вишо	Високо	Постдип.	Докторски
Да, секогаш	10,0%	17,4%	23,8%	36,0%	39,4%	45,5%	10,0%
Понекогаш	40,0%	25,5%	36,2%	36,0%	36,5%	45,5%	40,0%
Не, одам во друга аптека	10,0%	13,7%	12,6%	10,0%	8,2%	0,0%	10,0%
Не, чекам да добијат	40,0%	33,5%	14,1%	6,0%	2,9%	4,5%	40,0%
Не сум имал/а такво искуство	0,0%	8,7%	11,9%	10,0%	12,4%	4,5%	0,0%
Одбива да одговори	0,0%	1,2%	1,4%	2,0%	0,6%	0,0%	0,0%

5. ПОТРОШУВАЧКА

Графикон 21. Можности за користење годишен одмор

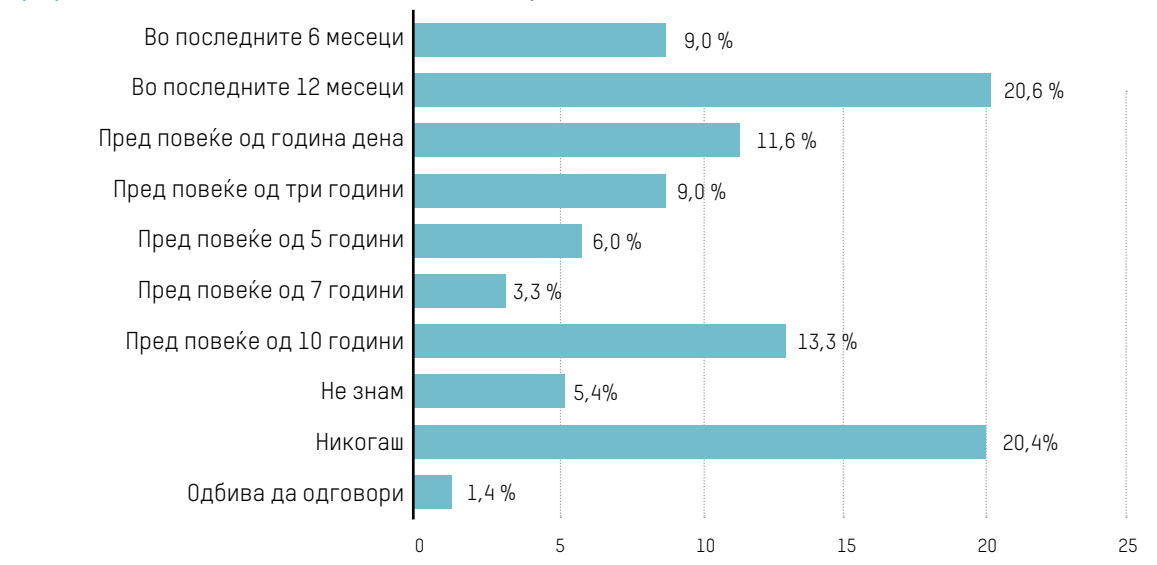
Приближно половина од граѓаните (47,3%) не можат да си дозволат да одат на годишен одмор ниту еден ден во годината. Од оние кои можат да се дозволат годишен одмор, мало малцинство (26,5%) одговориле дека тоа е од 6 до 10 дена, а 12,4%, можат да си дозволат помалку од 5 дена. Оние кои можат да си дозволат одмор од 21 до 30 дена се незначителни, околу 1% од испитаниците.

Возраста на испитаниците има влијание врз одговорите. Па така, големо мнозинство (71,2%) од нив, на возраст од 50 до 64 години не можат да си дозволат ниту еден ден одмор во текот на годината. По нив се испитаниците на возраст над 60 години (60,6%) и помеѓу 40 и 49 години (51,4%). Најмладите, односно испитаниците на возраст од 18 до 19 години, се најмногубројни (39,9%) помеѓу оние кои можат да си дозволат одмор од 6 до 10 дена..

Гледано низ призмата на етничката припадност, процентот на етничките Албанци (59,7%) кои не можат да си дозволат ниту еден ден одмор е повисок за 17 процентни поени од етничките Македонци (42,7%). Во однос на образованието на испитаниците, 42,4% од оние со завршени додипломски студии можат да си

дозволат годишен одмор од 6 до 10 дена, што се разликува за 15,9 процентни поени од просекот. Помеѓу оние кои не можат да си дозволат ниту еден ден најбројни се испитаниците со завршено основно образование (82,0%), а по нив се оние без образование (80,0%). Овој одговор најретко го одбрале испитаниците со завршени магистерски студии (4,5%), од кои околу една третина (36,4%) одговориле дека можат да си дозволат годишен одмор од 16 до 20 дена. Во однос на работниот статус, 76,9% од невработените, 75,8% од ангажираните со домашни обврски и 76,5% од земјоделците рекле дека не можат да си дозволат ниту еден ден одмор, додека, пак, 44,3% од студентите, 40,9% од вработените во приватни институции и 32,1% од вработените во јавни институции рекле дека можат да си дозволат од 6 до 10 дена годишен одмор.

Графикон 22. Кога последен пат бевте на одмор?

Речиси е изедначен бројот на испитаниците кои последен пат биле на одмор во последните 12 месеци (20,6%) со испитаниците кои никогаш не биле на одмор (20,4%). Незначително малцинство од испитаниците одговориле дека последен пат биле на одмор во последните шест месеци, а мало малцинство (11,6%) последен пат на одмор биле пред повеќе од една година.

Во табелата подолу може да се забележи дека процентот на испитаниците кои биле на одмор

во последните 12 месеци се зголемува паралелно со нивната возраст (од 37,0% кај оние од 18 до 29 години, наспроти 10,0% кај оние помеѓу 50 и 64 години). Сличен тренд може да се забележи и кај испитаниците кои одговориле дека никогаш не биле на одмор, од 28,8% кај оние на возраст од 50 до 64 години, наспроти 10,6% кај оние на возраст помеѓу 18 и 29 години.

Во однос на етничката припадност, може да се забележи дека поголем е процентот на ет-

Табела 9. Влијание на возраста врз практикувањето годишен одмор

	18-29	30-39	40-49	50-64	65+
Во последните 6 месеци	17,8%	13,8%	4,5%	3,1%	6,1%
Во последните 12 месеци	37,0%	28,2%	17,5%	10,0%	11,1%
Пред повеќе од година дена	10,6%	16,0%	16,4%	7,9%	8,6%
Пред повеќе од три години	8,2%	9,6%	10,2%	10,0%	7,1%
Пред повеќе од 5 години	6,3%	6,9%	7,3%	5,2%	4,5%
Пред повеќе од 7 години	1,0%	2,1%	2,8%	5,7%	4,5%
Пред повеќе од 10 години	2,9%	8,0%	9,6%	18,8%	26,3%
Не знам	2,9%	3,2%	4,5%	9,6%	6,1%
Никогаш	10,6%	11,2%	26,0%	28,8%	24,7%
Одбива да одговори	2,9%	1,1%	1,1%	0,9%	1,0%

ничките Албанци кои рекле дека никогаш не биле на одмор (35,6%), наспроти етничките Македонци (14,6%). Разлики постојат и според местото на живеење, па така 29,1% од испитаниците кои живеат во село рекле дека никогаш не биле на одмор, што се разликува за 14,5 процентни поени од испитаниците кои живеат во град (14,6%).

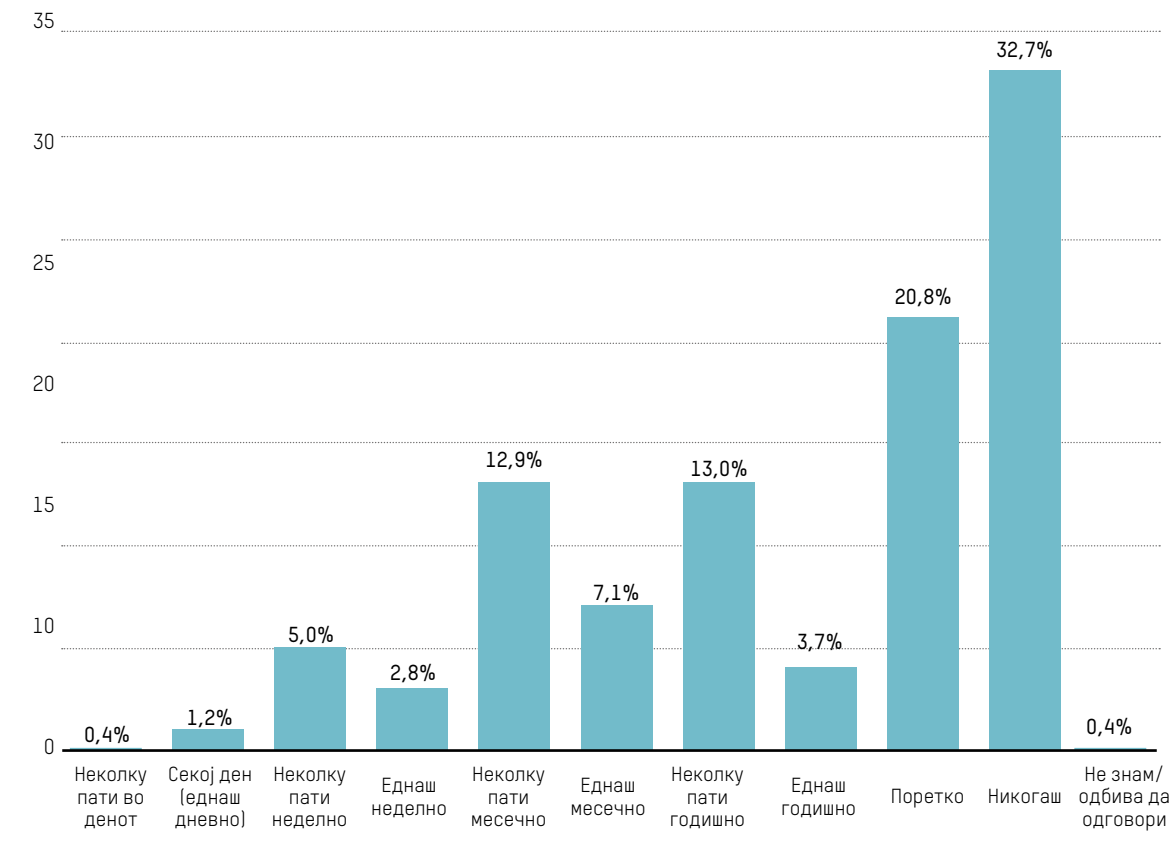
Образованието исто така имало влијание врз одговорите на испитаниците. Па така, од 20,4% кои рекле дека никогаш не биле на одмор, 80,0% се без образование, а 52,2% се со основно образование. Во однос на регионите, најголем број на жителите од вардарскиот регион рекле дека биле на одмор во последните 12 месеци (30,1%), што се разликува од просекот за речиси 10 процентни поени. За разлика од нив, 31,3% од жителите на североисточниот регион рекле дека никогаш не биле на одмор. Гледано низ призмата на работниот статус,

37,1% од студентите, 32,8% од вработените во јавна администрација и 29,5% од вработените во приватна институција одговориле дека последен пат на одмор биле во последните 12 месеци. За разлика од нив, 56,1% од ангажираните во домашни обврски, 34,1% од невработените и 32,4% од земјоделците одговориле дека никогаш не биле на одмор.

Една половина од населението никогаш не конзумираат оброк во ресторан (32,7%) или тоа го прават поретко од еднаш годишно (20,8%). За разлика од нив, мало малцинство од населението тоа го прави неколку пати месечно (12,9%) и неколку пати годишно (13,0%).

И на одговорите на ова прашање влијание има возраста на испитаниците. Па така, половина од испитаниците над 65 години (50,0%) рекле дека никогаш не јадат во ресторан, процент што значително се намалува паралелно со намалување на возраста до 10,6% кај оние на

Графикон 23. Честота на конзумирање оброци во ресторан

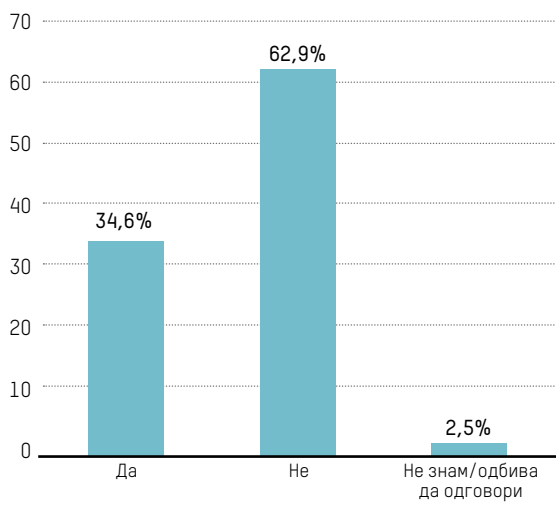

возраст помеѓу 18 и 29 години. Сличен тренд може да се забележи и во однос на образованието на испитаниците, каде што големо мнозинство од оние без образование рекле дека никогаш не јаделе во ресторан (70,0%) до незначително малцинство (4,5%) од оние со завршени магистерски студии.

Регионално гледано, жителите на источниот регион се најбројни меѓу оние кои конзумираат оброк во ресторан еднаш неделно (19,4%), по нив се жителите на југозападниот регион (18,8%), и жителите на вардарскиот регион (17,8%). За разлика од нив, оброк во ресторан еднаш неделно најмалку конзумираат жителите на Полог (5,4%). Разлики можат да се забележат и кај етничката припадност, каде што процентот на етнички Албанци кои никогаш не јадат во ресторан (45,4%) е за 18,4 процентни поени повисок од етничките Македонци (27,0%). Ваква разлика може да се забележи и според местото на живеење на испитаниците. Па така, процентот на испитаници кои живеат во село и никогаш не конзумираат оброк во ресторан (38,9%) е за 10,3 процентни поени повисок од оние кои живеат во град (28,6%). Гледано низ призмата на работен статус, 66,7% од оние ангажирани во домашни обврски, 52,0% од невработените и 47,1% од земјоделците рекле дека никогаш не конзумираат оброк во ресторан, додека, пак, 29,9% од студентите и 22,4% од вработените одговориле дека конзумираат оброк во ресторан неколку пати месечно.

Мнозинство од граѓаните (62,9%) одговориле негативно на прашањето дали во текот на изминатите 12 месеци имало ситуација кога не биле во можност да јадат здрава храна поради недостиг на пари. Сепак, повеќе од една третина од граѓаните (34,6%) на ова прашање одговориле позитивно.

Графикон 24. Влијание на финансиите на конзумирањето здрава храна

Иако полот на испитаниците немал влијание врз одговорите, разлики можат да се забележат во однос на нивната возраст. Па така, со зголемување на возраста се зголемува и процентот на испитаници кои не биле во можност да си дозволат конзумација на здрава храна, од 23,6% кај оние на возраст од 18 до 29 години, до 45,4% кај оние на возраст од 50 до 64 години. Врз одговорите на испитаниците влијание имала и нивната етничка припадност, па така етничките Македонци (67,9%) почесто одговарале негативно на ова прашање, за разлика од етничките Албанци (52,8%).

Во однос на образованието, речиси е идентичен процентот на испитаниците со завршено основно образование кои биле во можност (48,4%) и кои не биле во можност (49,1%) да си дозволат конзумирање здрава храна. Сепак, со зголемување на степенот на образованието на испитаниците може да се забележи и намалување на бројот на оние кои не биле во можност да конзумираат здрава храна, од 49,1% кај оние со завршено основно образование, до 9,1% кај оние со завршени мастер-студии.

Разлики во одговорите може да се воочат и кај урбаното и кај руралното население. Па така,

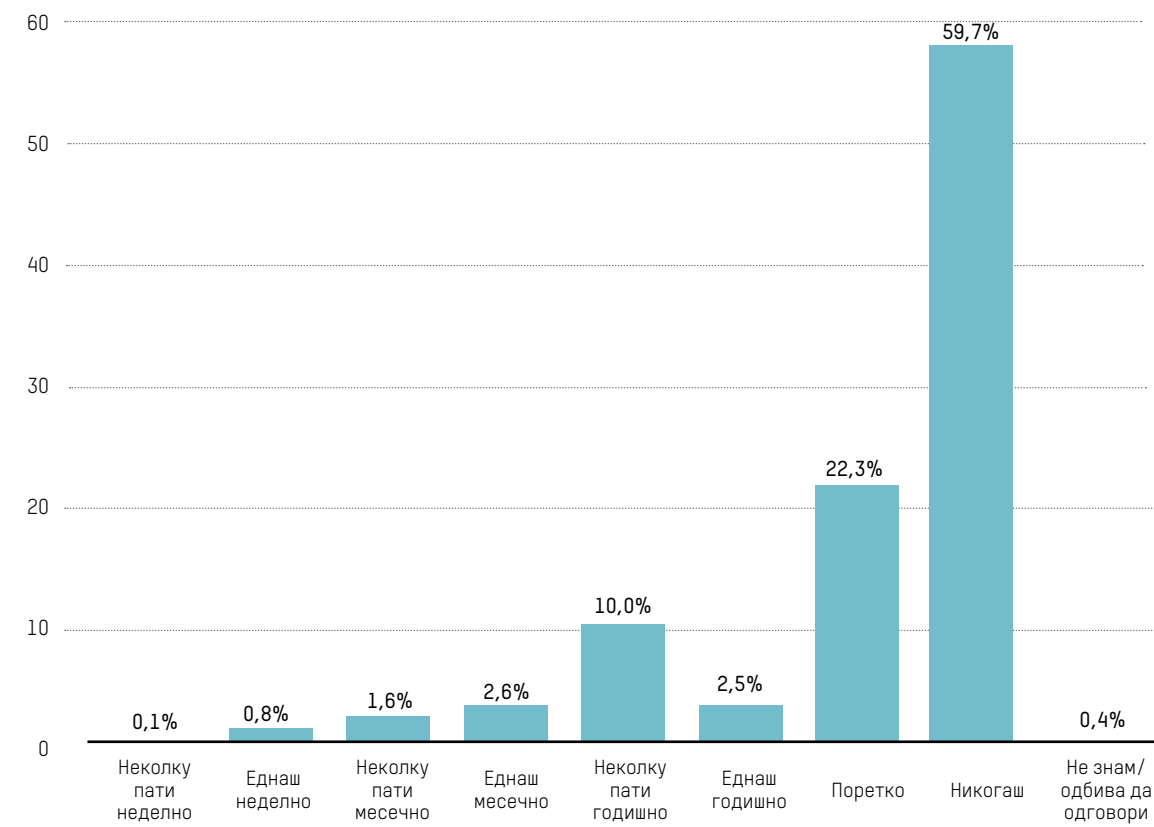
68,3% од испитаниците кои живеат во град одговориле негативно на ова прашање, за разлика од 54,8% од испитаниците кои живеат во село. Регионално гледано, жителите на вардарскиот регион најретко се соочувале со овој проблем, па 71,2% од нив одговориле негативно на ова прашање, по нив се жителите на североисточниот регион со 70,3%, па жителите на југозападниот и на скопскиот регион со 69,8%, односно 69,7%. Но, 45,2% од жителите на пелагонискиот регион одговориле дека во изминатите 12 месеци се соочиле со ситуација кога поради финансиски причини не биле во можност да конзумираат здрава храна. Овој процент не се разликува многу од жителите на полошкиот регион, каде што 43,7% одговориле позитивно на ова прашање.

6. УПОТРЕБА НА ВРЕМЕ

Мнозинство од граѓаните (59,7%) никогаш не посетуваат театар или кино, мало малцинство тоа го прават поретко (22,3%) или неколку пати во годината (10,0%). Незначително малцинство од граѓаните во театар или кино одат еднаш годишно (2,5%), еднаш месечно (2,6%), неколку пати месечно (1,6%), еднаш неделно (0,8%) и неколку пати неделно (0,1%).

Возраста на испитаниците влијаела врз одговорите на ова прашање, па така одењето во театар или кино неколку пати годишно е поизразено кај младите (18,3% кај оние на возраст од 18 до 29 години, наспрема 5,7% кај оние на возраст од 50 до 64 години). Исто така, врз одговорите на ова прашање влијание имало и образованието на испитаниците, односно посетата на театар или кино еднаш годишно се зголемува паралелно со зголемувањето на

Графикон 25. Колку често посетувате театар/ кино?

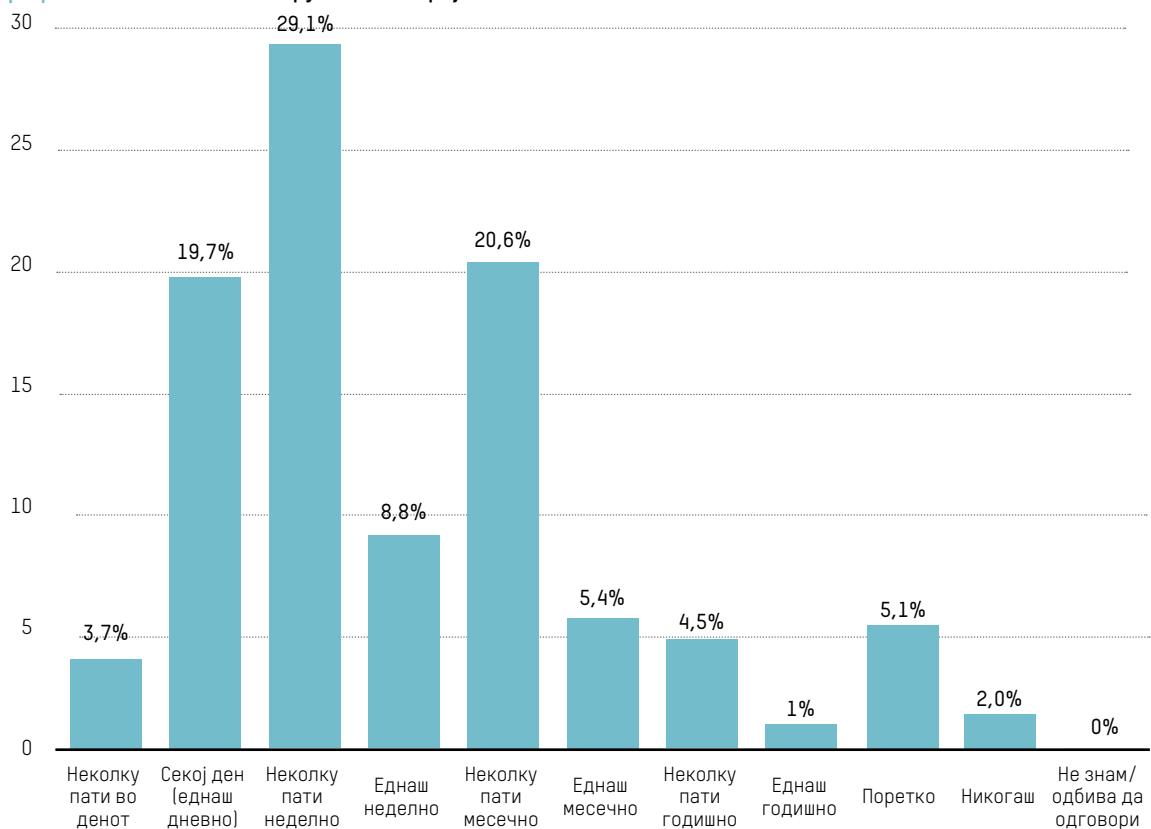
образованието од 0,0% кај оние со основно и незавршено образование, до 66,7% кај оние со завршени докторски студии. И покрај високиот процент (90,0%) од испитаниците без образование кои никогаш не одат на театарски/кино-престави, сепак 10% од нив рекле дека тоа го прават еднаш неделно. Во однос на работниот статус, 89,4% од оние кои се ангажирани во домашни обврски, 77,5% од невработените и 74,6% од пензионерите одговориле дека никогаш не посетуваат театар или кино.

На прашањето колку често се дружите со пријателите, нешто повеќе од една четвртина (26,0%) одговориле дека тоа го прават на месечна основа (еднаш или неколку пати месеч-

но). Најголем број од испитаниците, односно 37,9% одговориле дека тоа го прават еднаш или неколку пати во неделата, 23,4% одговориле дека тоа го прават еднаш дневно или неколку пати во денот. Незначително малцинство од испитаниците (7,1%) одговориле дека со нивните пријатели се дружат ретко или никогаш.

Најчесто, односно неколку пати во денот и секој ден, со своите пријатели се дружат испитаниците на возраст од 18 до 29 години (41,8%), потоа испитаниците со завршени мастер-студии (31,8%), па жителите на вардарскиот регион (31,5%).

Графикон 26. Честота на дружење со пријателите

7. ЗАКЛУЧОЦИ

Три четвртини од граѓаните (75,0%) својата моментална состојба со животниот стандард ја оценуваат од 1 до 5, на скалата од еден до 10. Сепак постои оптимизам затоа што 48,1% од испитаниците себеси се гледаат во втората половина од скалата за пет години од сега. Образованието и возраста на испитаниците влијаат на перцепциите, па така оние со повисоко образование и помладите се пооптимистични во поглед на животниот стандард.

Вработеноста кај мажите е повисока (50,9%) од онаа кај жените (33,3%). Најголем број од вработените се на возраст помеѓу 30 и 49 години.

Една четвртина од граѓаните немаат лични приходи, а меѓу нив побројни се жените (31,7%) отколку мажите (19,2%), етничките Албанци (38,4%) отколку етничките Македонци (20,0%) и младите на возраст од 18 до 29 години (39,4%).

Повеќе од половината (52,6%) едвај можат или не можат да си го дозволат неопходното, додека само 12,8% можат да си дозволат повеќе од потребното. Меѓу оние кои не успеваат да си го дозволат неопходното, побројни се етничките Албанци (39,4%) за разлика од етничките Македонци (17,6%), како и оние со пониско образование.

Една третина од испитаниците не можат да си дозволат да одат на лекар кога имаат потреба од тоа. Најбројни меѓу нив се оние без образование (70,0%) и оние со завршено основно образование (55,9%), земјоделците (59,1%) и невработените. Сепак, 61,4% изјавиле дека го набавуваат лекот приватно ако го нема во аптека во квотата на рецепт.

Речиси половина од испитаниците не можат да си дозволат ниту еден ден одмор во годината. Нивниот број се зголемува со возраста од 20,7% кај оние помеѓу 18 и 29, до 71,2% кај оние помеѓу 50 и 64 години. Етничките Албанци (59,7%) се побројни меѓу оние кои не можат да си дозволат ниту еден ден одмор, за разлика од етничките Македонци (42,7%). Секој петти никогаш не бил на одмор.

Повеќе од половината (53,5%) никогаш не консумираат или ретко консумираат оброк во ресторан, а 82,0% никогаш не одат или ретко одат во кино или во театар. За сметка на тоа, 78,2% се социјализираат преку дружењето со пријателите, и тоа од еднаш дневно, до неколку пати месечно.

РЕФЕРЕНДУМ 2018

1. ВОВЕД

Во овој извештај „Референдум 2018“ презентирани се и анализирани се ставовите на јавноста во Македонија во однос на референдумот, што треба да се одржи на крајот на септември 2018 година, за постигнатиот договор со Грција за спорот околу името на државата. Ставовите се добиени преку испитувањето на јавното мислење кое за Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС), Телевизија Телма и Институтот за демократија „Социетас Цивилис – Скопје“ (ИДСЦС) го спроведе агенцијата М-проспект.

Во Извештајот се презентирани наодите во однос на излезноста на референдумот, потоа следуваат ставовите како ќе гласаат испитаниците (за/ против), како и причините кои граѓаните ги наведуваат за својот избор, поглавје со ставови за (не) поддршка на одредени специфични прашања поврзани со референдумот и, заклучоци.

МЦМС и ИДСЦС во континуитет го поддржуваат правото на самоидентификација на Република Македонија. Во 2004 г. заедно со други организации МЦМС ја организира и учествуваше во кампањата „Кажу Македонија“ (Не ме Фиромирај). Во 2008 г. со заедничка изјава „И Македонија и НАТО“, МЦМС заедно со неколку организации повторно се произнесе сметајќи дека името е право на самоидентификација.

ИДСЦС речиси 20 години е пионер во граѓанското општество во истражувања на јавното мислење на релевантни општествено-политички теми со што располага со една од најобемните бази на податоци на јавно мислење од поновата историја на земјата.

По непоканувањето за членство во НАТО во 2008 г., како и по застојот во интеграцијата во ЕУ од 2009 г., спорот за името Македонија

станува главна пречка во евроатлантските интеграции на Македонија. Во 2010 г. МЦМС за првпат спроведе истражување на јавното мислење во Македонија за спорот за името Македонија. Во 2011 и во 2013 година МЦМС и ИДСЦС, водени од застојот на евроатлантските интеграции на Македонија и потребата за политики засновани на факти, ги здружуваат своите заложби и ескептриза и спроведоа повеќе истражувања за спорот за името Македонија, а последното од тој вид го спроведоа во април 2018 година.

Со оглед на постигнувањето на Договорот (ко-нечна спогодба) со Грција во јуни оваа година, како и очекуваниот референдум наесен, МЦМС и ИДСЦС одлучија да го испитаат јавното мислење за самиот договор и за претстојниот референдум.

Истражувањето треба да придонесе кон поширока и поинформирана јавна дебата за спорот за името и договорот со Грција, во која ќе бидат вклучени сите релевантни чинители.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Примерок

Анкетата е спроведена на терен во периодот од 07 до 25 август 2018 година на национално репрезентативен примерок .

Анкетата е спроведена од агенцијата М-проспект Скопје, на повеќеслоен стратификуван примерок од 1.000 испитаници постари од 18 години, национално репрезентативен според пол, возраст, етничка припадност, регион и место на живеење. Анкетирањето е правено на македонски и на албански јазик. Сите резултати се урамнотежени (пондерирани) според официјални демографски статистички податоци на Државниот завод за статистика, вклучително и Процената на населението од 2017 година. Сите резултати се подложни на статистичка грешка од 3,1% со прифатливо ниво на доверба од 95%.

Обработка и прикажување на резултатите

Собраните податоци се обработени со честота и пропорција на одговорите. Резултатите се прикажани во графикони на ниво на целиот примерок, освен за прашањата каде не се прашани сите учесници во анкетата и тоа е нагласено во соодветните делови на извештајот.

Освен со графикони, дел од податоците се прикажани и во табели.

Заради задржување на репрезентативност во однос на етничката припадност, не е направено вообичаеното пондерирање (вoедначување) во однос на резултатите на последните парламентарни избори (декември 2016 година).

Во извештајот незначително малцинство се употребува за одговори помалку од 10% од примерокот, мало малцинство за 11% до 30%, малцинство за 30% до 50%, мнозинство за 51% до 70% и големо мнозинство за повеќе од 70%.

Во извештајот не се коментирани социодемографските анализи за помалобројните етнички заедници и политичките партии со помалку симпатизери поради нивното мало учество во националниот примерок.

Во табелите и графиконите, со термините етнички Македонци, етнички Албанци итн. е означена етничката припадност на испитаниците. Со имињата на политичките партии се означени граѓаните симпатизери (не членови или гласачи) на соодветната политичка партија.

При обработката се земени предвид и резултатите за „не знам“ и „без одговор“. Но, во одредени табели и графикони не се прикажани овие резултати, поради што збирот на сите одговори не е 100%. Тоа е направено за потребите за поедноставно прикажување на резултатите.

Ограничувања на истражувањето

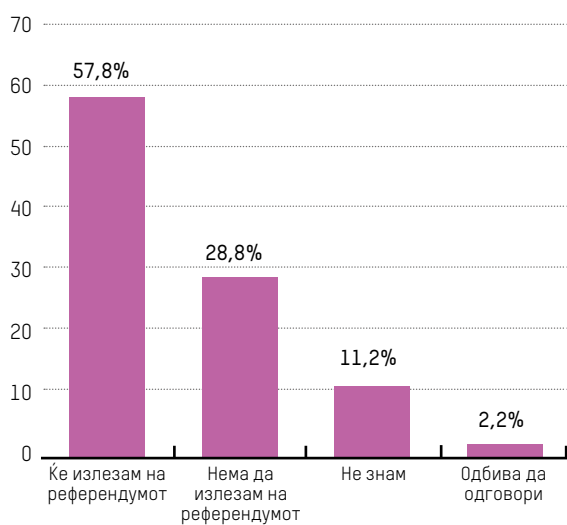
Примерокот за истражувањето е стандарден, но се базира на податоци од пописот од 2002 година, кои можеби се застарени и не ја одразуваат целосно реалната ситуација на теренот, иако се модифицирани според периодичната процена на ДЗС од 2017 година.

Дополнително, анкетирањето е правено само на територијата на Република Македонија и не ги вклучува граѓаните кои имаат право на глас, но живеат или во периодот на анкетирањето престојувале во странство.

3. СТАВОВИ ЗА ИЗЛЕГУВАЊЕ НА РЕФЕРЕНДУМОТ

Во оваа анкета, спроведена во август 2018 година, првите прашања се однесуваа на процена на можната излезност на референдумот. Ова и заради засилената кампања „Бојкотирам“, која во отсуство на одлука на главната опозициска партија ВМРО-ДПМНЕ и активна кампања „Против“, засега е главна алтернатива на владејачката коалиција која веќе ја започна кампањата „За“ референдумското прашање.

Графикон 1. На претстојниот референдум за Спогодбата за името со Грција

Како што се гледа од графикон 1, на првото прашање во анкетата, дали ќе излезат на гласањето на 30 септември, мнозинството испитаници (57,8%) одговориле позитивно. Речиси една третина (28,8%) пак велат дека нема да излезат, додека 11,2% сè уште немаат одлучено за тоа или (2,2%) не одговориле на прашањето.

Во однос на првата анкета, се бележи пад на можната излезност на гласањето (од 66,6% на 57,8% или намалување од 8,8 процентни поени (пп)), а од друга страна пораст на бројот на испитаници кои се веќе определени да не излезат на гласање на 30 септември (од 19,8% на 28,8% или разлика од точно 9 пп). Со оглед на тоа што бројот на неопределени лица и тие што не одговориле на прашањето е незначително различен од првата анкета (0,4 пп), промената на определбата е речиси во целост од тие што претходно се изјасниле дека ќе излезат на гласање, а сега велат дека сепак нема да гласаат.

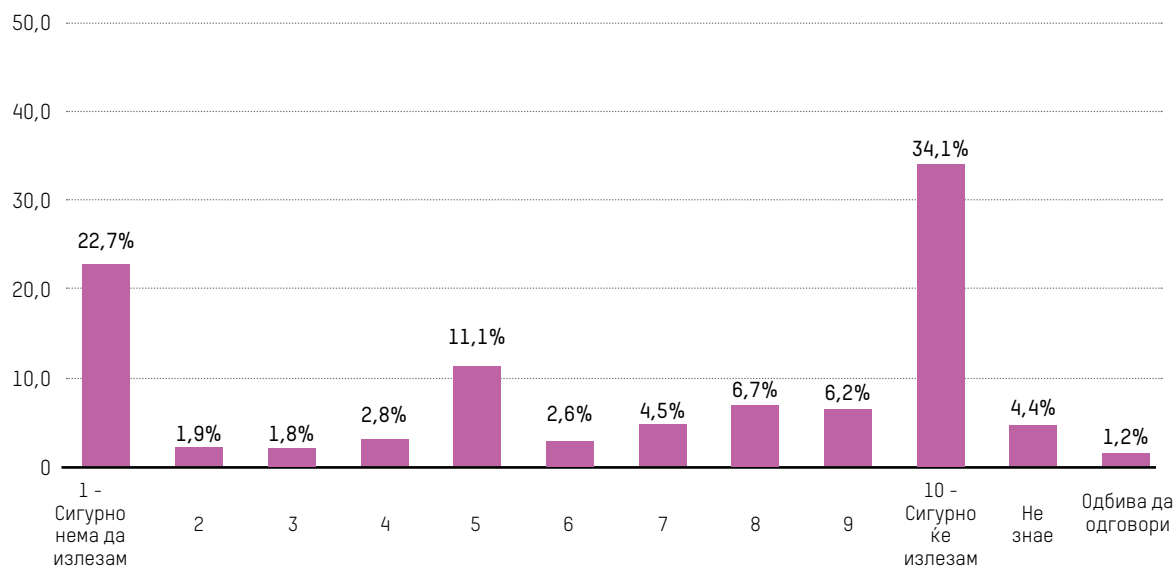
Табела 1. На престојниот референдум за Спогодбата за името со Грција: (приказ според етничката припадност и симпатизерството на политички партии)

Став (%)	Ет. Мак.	Ет. Алб.	ВМРО-ДПМНЕ	СДСМ	ДУИ	вкупно
Ќе излезам	52,4	70,6	29,8	93,8	78,3	57,8
Нема да излезам	33,5	19,1	57,7	3,8	14,4	28,8
Не знам/одбива да одговори	14,1	10,3	12,5	2,5	7,3	13,4
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Мнозинството етнички Македонци (52,4%) и големо мнозинство етнички Албанци (70,6%) се определени да излезат на гласање, а според очекувањата во големи мнозинства тоа се симпатизерите на СДСМ и на ДУИ. Кај симпатизерите на ВМРО-ДПМНЕ, мнозински (57,7%) е ставот да не се излезе на референдумот (29,8% сепак би излегле).

Со оглед на значењето на излезноста, односно постигнувањето на цензусот (50%+1 од вкупниот број гласачи, или околу 907.000 гласачи) за успешност на референдумот, со дополнително прашање, направен е обид да се процени реалната излезност.

Графикон 2. Колку е веројатно дека ќе гласате на претстојниот референдум на скала од 1 до 10? (каде еден значи најмалку веројатно, а 10 значи најмногу веројатно)

Вообичаено за ваков тип опции за одговор, има концентрација на краевите (во случајов оценките 1 и 10). Највисока е определеноста за сигурно излегување (34,1%) а нешто помалку изразена е крајната одлучност да не се излезе, која е присутна кај 22,7% од испитаниците.

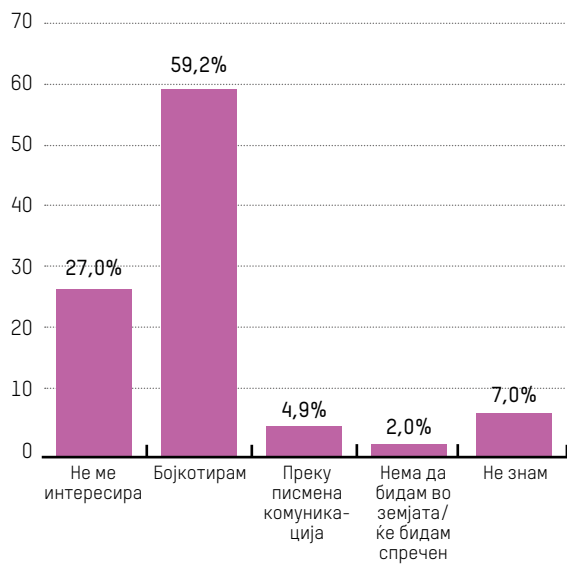
Од искуствата со поранешни анкети, реално може да се смета на излезност која е збир од трите последни одговори (10, 9 и деумно 8), односно до 47%.

Овој наод е дополнително потврден со проекција на одговорите кои укажуваат дека испитаникот ќе излезе на референдум и претходно гласање во 2016-тата година на парламентарните избори. Вкрстените определби помеѓу референдумското изјаснување и претходно гласање беа проектирани на фактичките гласови добиени во 2016-тата година. Така, на пример, гласовите за СДСМ во 2016 г. се поделени според тоа вкрстување на оние што ќе

излезат и ќе се изјаснат за, против или се сè уште неопределени, наспроти оние што нема да излезат или се неодлучни дали воопшто да излезат. За сите партии и на оние неопределени во 2016 г. беа калкулирани вакви проекции и изведени зборови. На крајот, збирот на гласови за страната која ќе излезе изнесува 842.635 односно 46,4% од повеќе од 1,8 милиони регистрирани гласачи. Оваа проекција треба да се гледа во интервал на грешка од $\pm 3,1\%$.

Од интерес во вој дел од анкетата беше и да се истражат причините за неизлегување на оние анкетирани лица кои го одбрале тој одговор (28,8%, односно 288 од анкетираниите).

Графикон 3. Ако не излезете на референдумот, тоа е поради тоа што: (процент од оние кои се изјасниле дека нема да излезат, односно од 28,8% од вкупниот примерок)

Доминантна причина за неизлегување, која ја навеле 59,2% од тие што изјавиле дека НЕМА да излезат, или 17,1% од вкупниот број испитаници, е бојкот на референдумот. Дел од овие испитаници (27% или 7,8% од вкупниот примерок) навеле дека референдумот не ги интересира, а околу 5% од нив (1,4% од вкупниот број анкетираните) дека ќе бидат спречени да гласаат (вклучително и заради отсуство од државата). Останатите 9% (2,6% вкупно) не знаат или не навеле причина за својата одлука за неизлегување на референдумот.

Табела 2. Ако не излезете на референдумот, тоа е поради тоа што: (приказ според етничката припадност и симпатизерството на партија; процент од оние кои се изјасниле дека нема да излезат)

Став (%)	Ет. Мак.	Ет. Алб.	ВМРО-ДПМНЕ	СДСМ	ДУИ	ВКУПНО
Не ме интересира	16,9	72,0	9,8	21,8	72,9	27,0
Бојкотирам	71,0	8,5	81,7	55,6	9,2	59,2
Нема да бидам во земјата / ќе бидам спречен	3,2	13,0	2,2	11,3	8,6	4,9
Не знае	1,2	4,2	0,7	0	9,4	2,8
Одбива да одговори	7,7	2,2	5,5	11,3	0	7,0
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

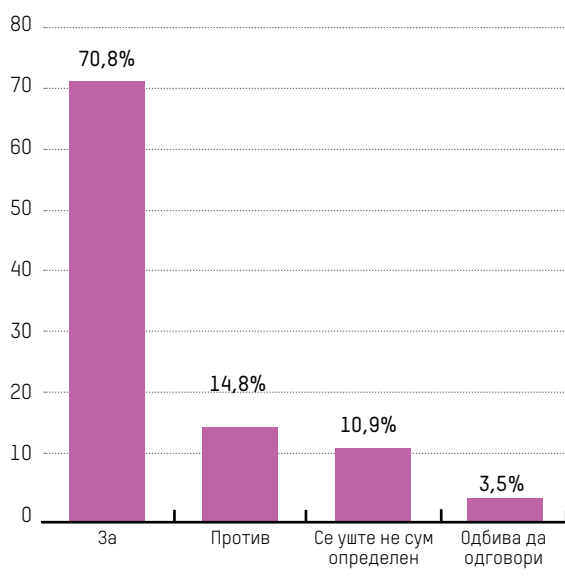
Очекувано, бојкотот е главно во „кампот“ на етничките Македонци (71% од нив кои на првото прашање се определиле дека нема да излезат на гласање, односно 15,7% од вкупниот број испитаници) и меѓу симпатизерите на ВМРО-ДПМНЕ (81,7% од нив, односно 10,6% од вкупниот примерок), но за одбележување е дека и меѓу симпатизерите на СДСМ тоа е мнозински став од оние кои се изјасниле дека НЕМА да излезат на референдумот (55,6% од нив, но треба да се има предвид дека само 3,8% од симпатизерите на СДСМ изјавиле дека нема да излезат или тоа е само 5 од сите 1.000 испитаници). Интересно е дека има (иако малобројни) и етнички Албанци, вклучително и приврзаници на ДУИ кои би го бојкотирале референдумот.

4. СТАВОВИ ЗА ГЛАСАЊЕ НА РЕФЕРЕНДУМОТ

Секако, најважното прашање и во оваа анкета беше самото референдумско прашање и изјаснувањето на анкетираниите граѓани во однос на тоа прашање.

Пред да се презентираат резултатите на ова прашање и тие да се анализираат, треба да се нагласи дека ова прашање е поставено САМО до оние анкетирани лица, кои на првото прашање (за излезноста) одговориле дека КЕ ИЗЛЕЗАТ да гласаат на референдумот на 30 септември. Тоа се 57,8% од вкупниот број испитаници, односно 578 од анкетираниите 1.000 лица.

Графикон 4. Ако излезете, на референдумското прашање „Дали сте за членство во ЕУ и во НАТО со прифаќање на Договорот меѓу Република Македонија и Република Грција“, вашиот одговор ќе биде: (процент од оние што се изјасниле дека ќе излезат да гласаат)

Значи, кога прашањето како ќе гласаат на референдумот се поставува на веќе определениите испитаници за гласање, тогаш поддршката на опцијата „За“ е со големо мнозинство (70,8% од тие што ќе излезат на гласање, односно 40,9% од сите испитаници). Во кампот „Против“ би биле околу 15% од тие што ќе излезат на гласање (односно само 8,6% од вкупниот број анкетирани лица), а и во сличен број од околу 15% се и оние кои и покрај тоа што изјавиле дека ќе гласаат на референдумот, сè уште не се одлучиле (или не одбиле да кажат) како ќе се изјаснат (за или против).

Во споредба со првата анкета (јули 2018 г.), и покрај укажувањето дека сепак има две разлики во однос на начинот на анкетирање (во првата анкета прво е прашано за самото гласање за или против, а потоа дали воопшто ќе се излезе на гласање и второ – дека тогаш се прашани сите анкетирани лица за став (за или против), а сега само оние кои изјавиле дека ќе излезат на референдумот), може да се забележат две битни работи:

- поддршката на опцијата „За“ е стабилна и речиси непроменета (41,5% во првата анкета, а 40,9% во оваа анкета);
- има битно намалување на опцијата „Против“ (од 35% во првата анкета, на околу 15% во оваа анкета).

Од ова може да се изведе заклучок дека во максимален случај, на референдумот би имало околу 750.000 гласови „за“, но ако ова се коригира на ист начин како за излезноста, се добива нешто повеќе од 615.000 гласови „за“.

Табела 3. Ако излезете, на референдумското прашање „Дали сте за членство во ЕУ и во НАТО со прифаќање на Договорот меѓу Република Македонија и Република Грција“, вашиот одговор ќе биде: (приказ според етничката припадност и симпатизерството на политички партии; процент од оние што се изјасниле дека ќе излезат да гласаат)

Став (%)	Ет. Мкд.	Ет. Алб.	ВМРО-ДПМНЕ	СДСМ	ДУИ	ВКУПНО
За	61,7	88,8	9,0	92,1	89,8	70,8
Против	21,8	3,0	81,7	1,3	1,8	14,8
Неопределен	11,6	7,5	4,8	5,3	6,7	10,9
Одбива да одговори	5,0	0,6	4,5	1,2	1,8	3,5
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Во табелата погоре, дадена е и распределбата на одговорите на референдумското прашање по етничка основа и според симпатизерство на најголемите партии.

Од оние испитаници кои рекле дека ќе излезат на гласање, мнозинска е поддршката „За“ и кај етничките Македонци (61,7%) и кај етничките Албанци (88,8%), а логично – тоа е доминантна опција и кај приврзаниците на СДСМ (92,1%) и на ДУИ (89,8%). Кај симпатизерите на ВМРО-ДПМНЕ пак доминира опцијата „Против“ (81,7% од оние симпатизери на оваа партија кои рекле дека ќе излезат на гласање, а тоа се отприлика 1 на секои 3 симпатизери).

Во понатамошниот тек на анкетата, прашано е и за причините за секој од ставовите (за, против, како и за неопределеноста), а битно е да се нагласи дека се прашувани САМО тие лица кои избрале една од овие три опции на главното анкетно прашање (409 за, 86 против и 63 неопределени), а и тогаш дел од нив одбрале да не одговорат на овие дополнително прашање, па со оглед на малиот број одговори – не се правени посебни процени и анализи по основ на етничката припадност и симпатизерството на партиите.

4.1. ПРИЧИНИ „ЗА“ ПОДДРШКА НА РЕФЕРЕНДУМОТ

Како главна причина за поддршка на референдумот, односно гласање „за“ на 30 септември, испитаниците кои така се определиле (409 од нив, односно 40,9% од вкупниот примерок), навеле дека договорот ќе помогне за влез на државата во ЕУ и во НАТО (62,3% од нив, односно 25,5% од сите испитаници). Дополнителни 26,7% од нив (односно 10,9% од целата популација) сметаат дека договорот е добро решение за долгогодишниот спор. За мал дел, причините се дека немаме друг избор, односно дека со гласање „за“ ќе имаме еден проблем помалку. Распоредот по етничка и партиска припадност е даден подолу.

Табела 4. Која е причината за тоа што ќе гласате ЗА на референдумот? (приказ според етничката припадност и симпатизерството на политички партии; еден одговор)

Став (%)	Ет. Мак.	Ет. Алб.	ВМРО-ДПМНЕ	СДСМ	ДУИ	ВКУПНО
Договорот е добро решение на долгогодишниот спор	38,8	11,9	33,9	39,0	12,9	26,7
Договорот ќе ни помогне за влез во ЕУ и во НАТО	51,1	76,6	50,0	52,4	83,7	62,3
Ќе гласам да имаме еден проблем помалку	3,6	5,2	0	3,9	3,4	4,1
Немаме друг избор	5,4	3,7	16,1	4,1	0	5,2
Друго	1,0	2,6	0	0,6	0	1,7
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.2. СТАВОВИ „ПРОТИВ“ РЕФЕРЕНДУМОТ

Испитаниците кои се определиле да излезат на гласање, а при тоа да гласаат „против“, вкупно 8,6% од сите испитаници, како најчести причини за таквиот нивни став навеле дека со договорот се менува идентитетот на Македонците и дека со него се нанесува штета на државните интереси.

Покрај овие, испитаниците, во мал број, навеле и други причини, како тоа дека референдум воопшто не треба да има, дека не сакаат Република Македонија да стане член на ЕУ и/или НАТО, или дека не им дава совеста да гласаат „за“.

Како што беше наведено погоре, малиот број испитаници кои одговориле на ова прашање, не овозможува издржана понатамошна анализа по дополнителни параметри, како етничка припадност или симпатизерство на политички партии.

4.3. СТАВОВИ НА НЕОПРЕДЕЛНИТЕ

Мала група од испитаниците кои се определиле за гласање на референдумот, сè уште се нема одлучено како ќе гласаат (за или против). Тоа се 6,3% од вкупниот број испитаници.

Како најважни причини (за својата неопределеност) истакнуваат дека со договорот немаме доволно гаранции за влез во ЕУ и во НАТО или дека немаат доволно информации за да се одлучат.

Според тоа, најголем дел од нив очекуваат повеќе информации за самиот договор и придобивките од него, но некои наведуваат и поцврсти гаранции за влез во ЕУ и во НАТО, за да се одлучат како ќе гласаат.

5. СОГЛАСНОСТ СО ПРАШАЊА ПОВРЗАНИ СО РЕФЕРЕНДУМОТ

Графикон 5. Степен на согласност со клучни прашања поврзани со референдумот:

Во последниот дел од анкетата, испитаниците (сите) се прашани за степенот на согласност (целосно или делумно) со определени прашања поврзани со референдумот.

Табелата погоре ја покажува поларизираноста на граѓаните по речиси сите прашања поврзани со референдумот.

Поизразена разлика (над 20 процентни поени) има на две прашања, во кои испитаниците сметаат дека:

- сите граѓани треба да излезат на референдумот (58,5% се согласуваат, а 34,9% не се согласуваат со оваа изјава, односно разликата е 23,6 пп);

- референдумот треба(ше) да биде задолжителен, а не консултативен (55,9% се согласуваат, а 33,9% не, односно има разлика од 22 пп).

Мнозинска поддршка, но со помали разлики има и за следните ставови:

- Македонија нема подобри алтернативи од ЕУ и од НАТО (52,6% се согласуваат, а 35,3% не);
- Одлуката за референдум мора(ше) да биде донесена во согласност со сите политички партии (57,6% наспроти 43,1%);
- референдумското прашање е јасно формулирано (52,6% наспроти 38,7%);

- договорот со Грција е добар компромис меѓу заложбите за зачувување на идентитетот и стремежот за интеграција во ЕУ и во НАТО (51,2% наспроти 41,6%).

Од друга страна, мнозинско е несогласување со изјавата дека „постапката во Собранието за спроведување на договорот треба да продолжи без оглед на исходот на референдумот“, со 50,7% кои не се согласуваат и 38,4% кои се согласуваат.

Како најконтроверзни (најмала разлика меѓу тие што се согласуваат и тие што не се согласуваат, со разлики помали од 10 процентни поени и без 50% поддршка за едниот или спротивниот став) се преостанатите три прашања:

- договорот им штети на државните интереси (48% се согласуваат, наспроти 40,5% кои не се согласуваат);
- Македонија не може да добие подобар договор со Грција во иднина (44,2% наспроти 40%);
- треба да се следи волјата на мнозинството граѓани што ќе гласаат, без оглед колку граѓани ќе излезат да гласаат, дури и ако се помалку од 50% (тука повеќето – 46,3% не се согласуваат со изјавата, додека 43,0% се согласуваат).

Накратко, може да се сумира дека граѓаните очекуваат мнозинството гласачи да излезат на референдумот и да гласаат, а потоа да се почитува волјата на мнозинството кои гласале (за или против), но дека ако не се постигне цензусот – постапката да запре тука, односно да не се продолжи во Собранието со уставните промени.

6. ЗАКЛУЧОЦИ

НЕИЗВЕСЕН ЦЕНЗУС НА РЕФЕРЕНДУМОТ

Анкетните резултати натфрлаат во процената на излезност (во случајов 57,8%), бидејќи избирачкиот список е значително поширок од населението според кои се базира истражувањето. Реално е да се очекува дека коригираната проекција на излезност од 46% се движи помеѓу 43% и 49%, имајќи ги предвид маргините на статистичка грешка од $\pm 3,1\%$. Оттука, излезноста се приближува до потребниот цензус, но е неизвесно дали ќе се достигне, имајќи ја предвид активната кампања која повикува за бојкот.

СТАБИЛНА ПОДДРШКА НА ОПЦИЈАТА „ЗА“ НА РЕФЕРЕНДУМОТ ОД ОКОЛУ 41%

Според истражувањето, кампот „За“ е поголем од оние што се изјаснуваат против и оние што активно нема да гласаат, односно ќе бојкотираат. Сепак, на оние што ќе бојкотираат им се додаваат политички незаинтересирани граѓани и оние што од други причини ќе бидат спречени да се изјаснат на референдумот.

ПРЕЛЕВАЊЕ НА ОНИЕ КОЕ БИЛЕ „ПРОТИВ“ КОН КАМПОТ „БОЈКОТИРАМ“

Споредено со претходната анкета (јули 2018 г.), најзначајната промена е во „кампот“ на граѓаните кои не го поддржуваат референдумот (односно договорот со Грција), со зголемување на оние кои сега се определуваат за бојкот на референдумот, на сметка на лицата кои претходно се изјасниле дека сепак би излегле на гласање и би гласале „против“.

ПОЛАРИЗИРАНОСТ НА РЕЧИСИ СИТЕ ПРАШАЊА ПОВРЗАНИ СО РЕФЕРЕНДУМОТ

Во десетте ставови поврзани со референдумот за кои беа прашани граѓаните, има релативно голема поларизираност меѓу граѓаните. На сите прашања согласноста (целосна или делумна) или несогласноста е поголема од 35%, а помала од 60%.

За повеќето (7 од 10) сепак има мнозинска (иако) мала поддршка, но 4 од нив се во прилог на „кампот“ за поддршка на референдумот (вклучувајќи ја и постапката по која е распишан и се спроведува), додека 3 не се.

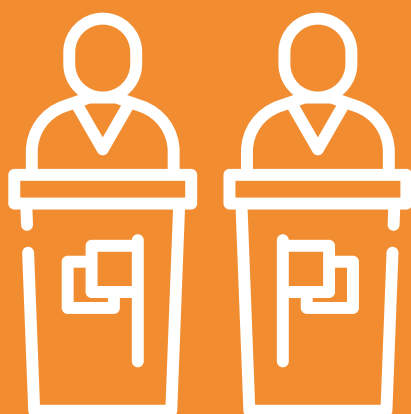
Најподелени се мислењата во однос на тоа дали може да се добие подобар договор со Грција во иднина, како и за тоа дали да се продолжи постапката во Собранието ако не се постигне цензусот на референдумот.

Накратко, може да се сумира дека граѓаните очекуваат мнозинството гласачи да излезат на референдумот и да гласаат, а потоа да се почитува волјата на мнозинството кои гласале (за или против), но дека ако не се постигне цензусот – постапката да запре тука, односно да не се продолжи во Собранието со уставните промени.

XIII

АКТУЕЛНИ
ПОЛИТИЧКИ
СЛУЧУВАЊА

1. ВОВЕД

Телевизија Телма и Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) спроведоа истражувања на јавното мислење на тема: „Актуелни политички случувања“.

Беа анализирани одговорите на граѓаните во поглед на нивната (не)согласност со продолжувањето на спроведувањето на Договорот со Грција и отворањето на постапката за измена на Уставот во Собранието на Република Македонија. Поврзано со тоа, анализирани се постапките на седумтемина пратеници на ВМРО-ДПМНЕ кои решија да гласаат за отворање на уставните измени, како и последиците со кои се соочија во нивната матична партија. Граѓаните беа прашани за потребата за одржување предвремени избори како решение за политичката ситуација во земјата. Еден дел од прашањата се однесуваа на потребата од амнестија не само на вклучените во настаните во Собранието на Република Македонија на 27 април 2017 година, туку и за оние за кои се покренати обвиненија од Специјалното јавно обвинителство. На крајот, направена е уште една проверка на рејтинзите на политичките партии и довербата во политичарите.

Проверката на ставовите на граѓаните за овие прашања обезбедува аргументирана дебата во јавноста.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Примерок

Анкетата беше телефонски спроведена во период помеѓу 7 и 15 ноември 2018 година, на национално репрезентативен примерок од 1.014 испитаници. Примерокот е двофазен стратификуван, репрезентативен според пол, возраст, етничка припадност и место на живеење. Анкетираната популација се лица над 18 години, граѓани на Р. Македонија. Анкетата се спроведуваше на македонски и на албански јазик. За да се исполни критериумот за случаен избор користен е методот „Следен роденден“.

Обработка и прикажување на резултатите

Собраните податоци се обработени со честота и пропорција на одговорите. Резултатите се прикажани во графикони и табели на ниво на целиот примерок, како и во табели кои ја следат структурата на примерокот во однос на: пол, возраст, етничка припадност, образование, место на живеење, работен статус, чувство на партиска припадност и регион. Сите резултати се подложни на статистичка грешка од $\pm 3,1\%$ со прифатливо ниво на доверба: 95,0%.

Во извештајот незначително малцинство се употребува за одговори помалку од 10% од примерокот, мало малцинство за 11% до 30%, малцинство за 31% до 50%, мнозинство за 51% до 65% и големо мнозинство за повеќе од 65%.

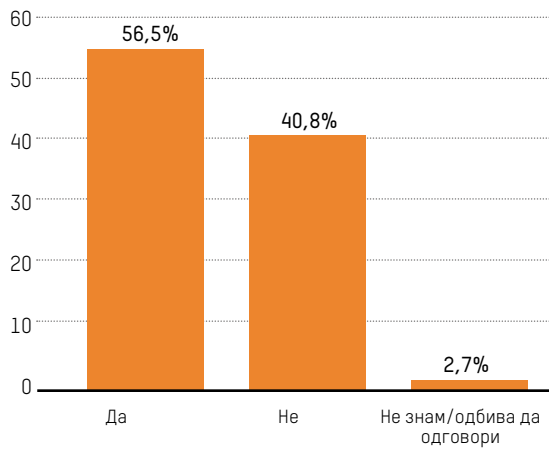
Ограничувања на истражувањето

Примерокот за истражувањето е стандарден, но се базира на податоци од пописот од 2002 година, кои можеби се застарени и не ја одразуваат целосно реалната ситуација на теренот, иако се модифицирани според периодичната процена на ДЗС од 2017 година.

Истражувањето е дел од проектот „Топ тема на ваша страна“ поддржана од УСАИД. Анкетата ја спроведе агенцијата М-проспект.

3. ИЗМЕНИ НА УСТАВОТ И ПРЕДВРЕМЕНИ ИЗБОРИ

Графикон 1. Согласност за продолжување на спроведувањето на Договорот со Грција со измени на Уставот на РМ

Мнозинство од граѓаните (56,5%) се согласуваат да продолжи спроведувањето на Договорот со Грција за спорот со името во Собранието на Република Македонија што подразбира измена на Уставот. Вкупно 40,8% рекле дека не се согласуваат со оваа постапка.

Прашањето за промената на името има различен третман кај етничките Македонци и другите заедници кои живеат во Македонија. Така е и со одговорите на ова прашање. Согласноста за продолжување на постапката на спроведу-

вање на Договорот со Грција во Собранието е за речиси 50 процентни поени (49,6 пп) поголема кај етничките Албанци (92,6%) отколку кај етничките Македонци (43,0%).

Возрасно гледано нема големи отстапки, освен кај испитаниците меѓу 30 и 39 години кои најчесто се согласувале (65,9%) со продолжувањето на постапката за измена на Уставот. Во поглед на работниот статус, најголеми поддржувачи се самовработените (82,8%), додека земјоделците (41,4%) најмалку го поддржуваат продолжувањето на постапката во Собранието. Иако поединечно, не отстапуваат значително од просекот, сепак за забележување е дека испитаниците кои живеат во село (62,1%) се поголеми поддржувачи на продолжувањето на постапката за измена на Уставот во Собранието за разлика од оние кои живеат во град (52,9%).

И регионот во кој живеат испитаниците влијае на нивните одговори. Во табелата 1 може да се види дека најголема поддршка да продолжи спроведувањето на Договорот со Грција има кај жителите на Полог (76,6%), а најмала кај жителите на Вардарскиот регион (26,8%).

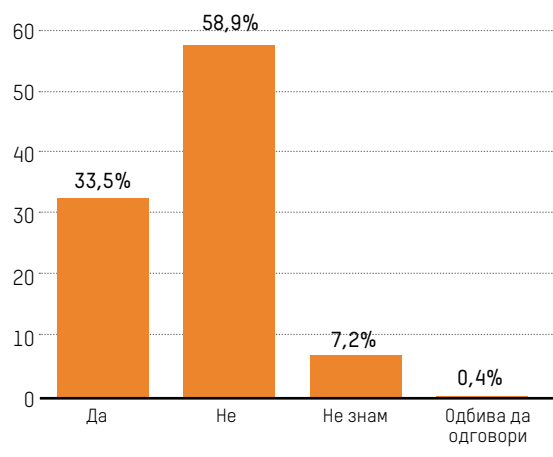
Покрај овие погоренаведени, сепак најголеми се разликите помеѓу гласачите на одредени политички партии. Одговорите на гласачите на ВМРО-ДПМНЕ и оние на СДСМ се дијаметрално спротивни, па така 79,9% од гласачите на

Табела 1. Влијание на регионот на живеење на согласноста за продолжување со спроведување на Договорот со Грција

	Вардарски	Источен	Југозападен	Југоисточен	Пелаго-нија	Полог	Северо-исток	Скопје
Да	26,8%	56,0%	68,0%	41,1%	37,5%	76,6%	68,8%	57,1%
Не	73,2%	42,9%	29,0%	54,4%	61,6%	19,8%	31,3%	38,9%
Не знае/одбива да одговори	0,0%	1,1%	3,0%	4,4%	0,9%	3,6%	0,0%	4,0%

ВМРО-ДПМНЕ се против продолжувањето на спроведувањето на договорот со Грција, додека 88,0% од гласачите на СДСМ се согласуваат со тоа. Кај партиите на етничките Албанци висока е поддршката за продолжување на измените на Уставот во Собранието, односно за таа опција се изјасниле 88,6% од гласачите на ДУИ, 96,7% од гласачите на Алијансата за Албанците, 94,6% од гласачите на Беса и 100,0% од гласачите на ДПА.

Графикон 2. Перцепција за потребата од вонредни избори како решение за политичката ситуација

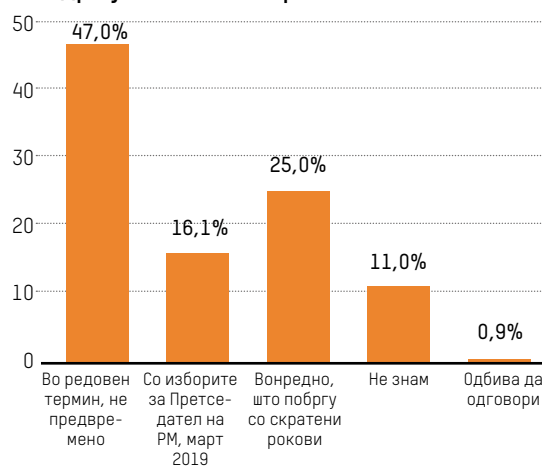

Мнозинство од граѓаните (58,9%) не се согласуваат со одржување вонредни избори како можност за решавање на состојбите во политиката. Една третина (33,5%) имаат спротивно мислење.

Нема големи отстапувања во поглед на етничката припадност или возраста на испитаниците. За забележување е дека кај оние со завршено високо образование (69,3%) и постдипломски студии (71,4%) највисоки се процентите против вонредни избори. Регионално гледано, најголеми отстапки од просечните вредности има кај жителите на источниот регион, 73,6% се против одржување вонредни избори, додека пак 55,0% од жителите на североисточниот регион се за таа опција.

Разлики има и кај гласачите на различни политички партии, па така оние кои на последните избори гласале за ВМРО-ДПМНЕ (58,5%) се побројни меѓу испитаниците кои сметаат дека вонредни избори се решение за политичката ситуација. Слично е расположението и кај гласачите на Алијансата за Албанците (50,0%). На другата страна се оние кои не се согласуваат за идејата за вонредни избори. Меѓу нив, едни од најбројните се оние кои гласале за СДСМ (79,3%), како и гласачите на ДПА (100,0%).

Графикон 3. Размислувања за термин на одржување на изборите

На прашањето за терминот на одржување на изборите, најголем број од испитаниците (47,0%) одговориле дека тие треба да бидат во редовниот термин, а не предвремено. Една четвртина од граѓаните сметаат дека е потребно вонредно одржување на изборите, и тоа во скратени рокови. За 16,1% пак, изборите треба да се одржат заедно со претседателските избори, во 2019 година. Може да се забележи дека кај овие конкретизирани опции има опаѓање во одговорите, споредно со општите одговори во графиконот 2. Ако се споредат одговорите на испитаниците кои сметаат дека изборите треба да се одржат во редовен термин со оние од претходното прашање кои сметаат дека вонредни избори не се решение на политичката состојба, може да

се забележи дека опаднал бројот на оние кои, условно речено, не се за предвремени избори за 11,9 процентни поени. Намалување има и кај оние кои во вонредните избори гледаат излез од политичката ситуација што се гледа од споредбата на оние кои рекле „да“ за вонредни избори (33,5%) и оние кои сметаат дека тие треба да се случат што побргу, по скратени рокови (25,0%).

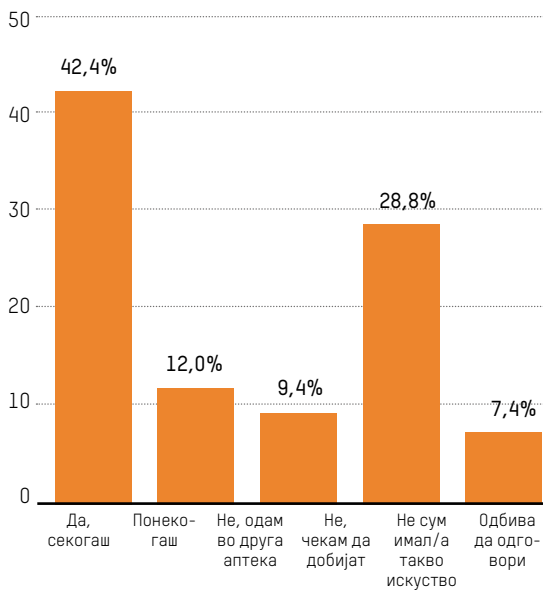
Регионалните отстапки можат да се забележат и кај ова прашање, па така жителите на источниот регион (58,2%) најчесто се изјаснувале за избори во редовен термин, додека тие од североисточниот (37,5%) најчесто се изјаснувале за вонредни избори. Третата опција, односно одржување избори заедно со претседателските е најпосакувана кај жителите на југоисточниот регион (27,8%).

И овде се гледа влијанието на тоа за кого гласале на последните избори. Гласачите на ВМРО-ДПМНЕ (44,0%) и оние на Алијанса за Албанците (46,7%) најчесто ја избирале опцијата за вонредни избори, додека гласачите на СДСМ (67,7%) најчесто ја бирале опцијата за избори во редовен термин.

4. ГЛАСАЊЕ ПО СОПСТВЕНО УБЕДУВАЊЕ И ПОСЛЕДИЦИ

Графикон 4. Согласност со одлуката на пратениците на ВМРО-ДПМНЕ да гласаат за отворање на постапката за уставни измени

Пратениците на ВМРО-ДПМНЕ кои гласаа за отворање на постапката за уставни измени имаат целосна или делумна поддршка од мнозинство од испитаниците (54,4%), додека 38,2% воопшто или делумно не се согласуваат со нивната одлука.

Етничките Македонци се поделени во врска со ова прашање. Вкупно 46,1% од нив целосно или делумно се согласуваат со постапката на седумте пратеници на ВМРО-ДПМНЕ, додека 47,4% воопшто или делумно не се согласуваат со нивната одлука. Значително повисок е процентот на етничките Албанци (77,5%) кои целосно или делумно се согласуваат со оваа одлука на седумте пратеници.

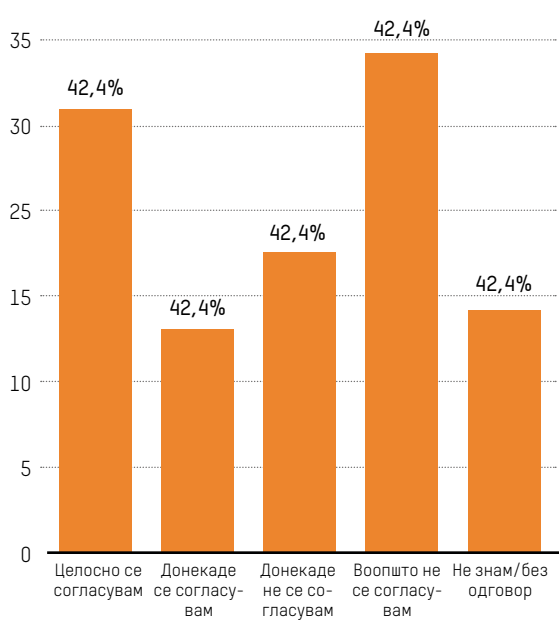
Гледано од аспект на работниот статус на испитаниците, најбројни меѓу оние кои воопшто или делумно не се согласуваат се земјоделците (48,3%) и пензионерите (47,2%), додека

самовработените (65,5%) се најбројни меѓу оние кои целосно или донекаде се согласуваат со одлуката на седумте пратеници на ВМРО-ДПМНЕ.

Регионално, најголем број поддржувачи на одлуката на седумте пратеници има во Полог (67,7%) и во североисточниот регион (67,5%). Најголем број од испитаниците кои воопшто или делумно не се согласуваат се во вардарскиот (52,1%), југоисточниот (52,2%) и во регионот на Пелагонија (59,8%).

И прилично очекувано, има разлики и според тоа за кого гласале испитаниците на последните избори. На една страна се гласачите на ВМРО-ДПМНЕ, од кои 71,4% воопшто или делумно не се согласуваат со одлуката на седумте пратеници, а на друга страна се испитаниците кои гласале за СДСМ (84,1%), за ДУИ (74,7%), за Алијансата за Албанците (96,7%) и за Беса (73,0%) кои целосно или делумно се согласуваат со одлуката она овие седуммина пратеници.

Графикон 5. Согласност со одлуката за исклучување од партијата на пратениците на ВМРО-ДПМНЕ кои гласаат за отворање на постапката за уставни измени

Вкупно 39,0% од испитаниците целосно или донекаде се согласуваат со одлуката на Извршниот комитет на ВМРО-ДПМНЕ да ги исклучи од партијата пратениците кои гласаа за отворање на постапката за уставни измени. Овој процент е речиси идентичен со процентот на испитаниците кои воопшто или донекаде не се согласуваат со одлуката на седумтемина пратеници да гласаат за отворање на уставните измени (38,2%, графикон 4). Поголем е процентот на оние кои воопшто или донекаде не се согласуваат со оваа одлука на Извршниот комитет (46,8%). Но, од друга страна, овој процент е помал во споредба со процентот на испитаници кои целосно или донекаде се согласиле со одлуката на пратениците да гласаат за отворање на уставните измени (54,4%, графикон 4). Разликата од нешто над 7 процентни поени веројатно се прелеала кај оние кои рекле дека не знаат.

Во табелата 2 можат да се видат одговорите на испитаниците во зависност од степенот на образование. Несогласувањето со одлуката на Извршниот комитет да ги исклучи од партијата седумтемина пратеници е повисока кај оние со повисоко ниво на образование, односно од 33,3% кај оние со незавршено основно, до 57,1% кај оние со завршени постдипломски студии. Согласноста е најголема кај испитаниците со завршено основно образование (46,3%).

Табела 2. Влијание на образованието на (не)согласноста со одлуката на Извршниот комитет на ВМРО-ДПМНЕ за исклучување на седумте пратеници од партијата

	СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ					
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
Целосно или донекаде се согласува	33,3%	46,3%	40,6%	39,6%	30,2%	14,3%
Воопшто или донекаде не се согласува	33,3%	33,6%	48,6%	50,9%	51,6%	57,1%
НЗ/одбива	33,3%	20,1%	10,8%	9,4%	18,2%	0,0%

Во поглед на работниот статус, самовработените се најбројни меѓу оние кои не се согласуваат со одлуката на Извршниот комитет на ВМРО-ДПМНЕ (58,6%), тие беа најбројни и меѓу оние кои целосно или делумно ја поддржаа одлуката на пратениците да гласаат за отворање на уставните измени (65,5%).

Иако нема големи отстапувања од просечните вредности кај испитаниците кои живеат во село, односно во град, сепак кога меѓусебно се споредуваат, разликите се повисоки. Па така, оние кои живеат во село се побројни меѓу оние кои целосно или делумно се со-

гласуваат со одлука-та на ИК на ВМРО-ДПМНЕ (45,1%), за разлика од оние кои живеат во град (35,1%). И обратно, оние кои живеат во град се побројни меѓу оние кои воопшто или делумно не се согласуваат со одлуката на ИК на ВМРО-ДПМНЕ (51,5%), за разлика од оние кои живеат во село (39,4%).

Во табелата 3 се споредени одговорите на испитаниците на прашањата за (не)согласност со одлуката на пратениците на ВМРО-ДПМНЕ да гласаат за отворање на уставните измени и за (не)согласноста со одлуката на ИК на ВМРО-ДПМНЕ за нивно исклучување од партијата.

Табела 3. Влијание на регионот на живеење на одговорите на испитаниците

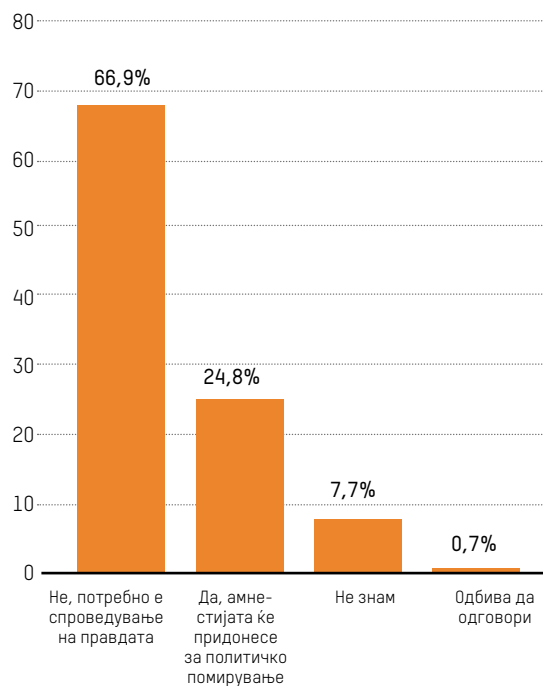
	Вардарски	Источен	Југо-западен	Југо-источен	Пелаго-нија	Полог	Северо-исток	Скопје
СОГЛАСНОСТ СО ОДЛУКАТА НА ПРАТЕНИЦИТЕ НА ВМРО-ДПМНЕ ДА ГЛАСААТ ЗА ОТВОРАЊЕ НА ПОСТАПКАТА ЗА УСТАВНИ ИЗМЕНИ								
Целосно или донекаде се согласува	45,1%	56,0%	42,2%	58,0%	36,6%	67,7%	67,5%	54,5%
Воопшто или донекаде не се согласува	52,1%	38,5%	52,2%	34,0%	59,8%	23,4%	30,0%	34,3%
Не знае/одбива да одговори	2,8%	5,5%	5,6%	8,0%	3,6%	9,0%	2,5%	11,2%
СОГЛАСНОСТ СО ОДЛУКАТА ЗА ИСКЛУЧУВАЊЕ ОД ПАРТИЈАТА НА ПРАТЕНИЦИТЕ НА ВМРО-ДПМНЕ КОИ ГЛАСААТ ЗА ОТВОРАЊЕ НА ПОСТАПКАТА ЗА УСТАВНИ ИЗМЕНИ								
Целосно или донекаде се согласува	33,8%	31,9%	36,7%	37,0%	53,6%	48,5%	41,3%	32,7%
Воопшто или донекаде не се согласува	56,3%	57,1%	54,4%	50,0%	41,1%	34,7%	48,8%	46,2%
Не знае/одбива да одговори	9,9%	11,0%	8,9%	13,0%	5,4%	16,8%	10,0%	21,1%

Оние кои најчесто се согласувале со одлуката на ИК на ВМРО-ДПМНЕ се жителите на Пелагонија (53,6%) и ако се споредат со одговорите на претходното прашање, може да се констатира извесна конзистентност, односно тие се најбројни меѓу оние кои не се согласуваат со одлуката на седумтемина пратеници да гласат за отворање на уставните измени. Најбројни меѓу оние кои не се согласуваат со одлуката на ИК на ВМРО-ДПМНЕ се жителите на источниот (57,1%) и на вардарскиот (56,3%) регион кои не биле меѓу најбројните меѓу оние кои ги поддржале седумтемина пратеници на ВМРО-ДПМНЕ. Интересно е што таа одлука на пратениците најмногу ја поддржале жителите на Полог (67,7%) и на североисточниот регион (67,5%), а тие во исто време се и меѓу најбројните кои се согласуваат со одлуката на ИК на ВМРО-ДПМНЕ да ги исклучи овие пратеници од партијата.

Влијание врз одговорите има и тоа за кого гласале испитаниците. Најголема согласност со одлуката на ИК на ВМРО-ДПМНЕ има кај оние кои гласале за оваа партија (59,8%), а најниска кај гласачите на СДСМ (17,5%). Иако мнозинство од гласачите на ВМРО-ДПМНЕ се согласуваат со одлуката на ИК на партијата, сепак не е за занемарување дека една третина воопшто или донекаде не се согласуваат со таа одлука. Тој процент кај СДСМ е 72,1%. Гласачите на ДУИ се прилично поделени, па така 45,6% се согласуваат со одлуката на ИК на ВМРО-ДПМНЕ, а 40,5% не се согласуваат. Слична ситуација како кај испитаниците од Полог има и кај гласачите на Алијансата за Албанците. Иако големо мнозинство од нив (96,7%) целосно или донекаде се согласуваат со одлуката на седумтемина пратеници на ВМРО-ДПМНЕ да ја поддржат одлуката за отворање на уставните измени, сепак мнозинство од 63,3% целосно или донекаде ја поддржуваат одлуката на ИК на ВМРО-ДПМНЕ да ги исклучи овие пратеници од партијата.

5. ДАЛИ И КАКВА АМНЕСТИЈА Е ПОТРЕБНА

Графикон 6. Ставови за потребата од амнестија

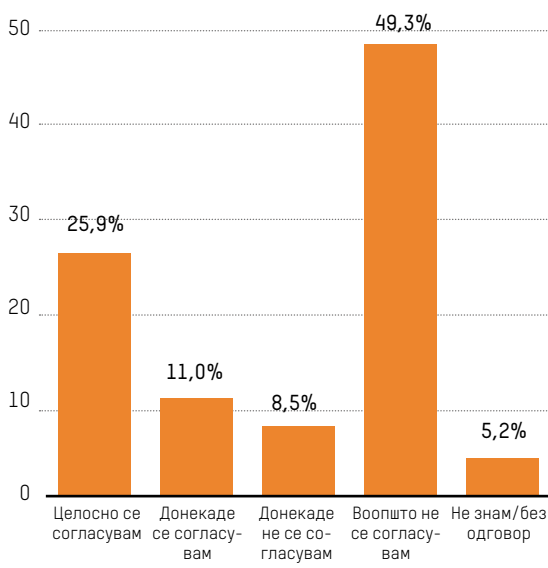
За големо мнозинство од испитаниците (66,9%) не е потребна амнестија, туку спроведување на правдата. Една четвртина (24,8%) сметаат дека амнестијата ќе придонесе за политичко помирување.

Нема големи отстапувања од просечните вредности ако се гледаат одговорите на етничките Македонци и на етничките Албанци, но ако се споредат двете заедници, разликите се околу 10 процентни поени. Етничките Македонци (27,9%) се побројни меѓу оние кои сметаат дека амнестијата ќе придонесе за политичко помирување отколку нивните сожителите, етничките Албанци (17,6%) и обратно, етничките Албанци (73,8%) се побројни меѓу оние кои сметаат дека е потребно спроведување на правдата од етничките Македонци (64,0%).

И образованието има влијание на одговорите, па така може да се забележи дека процентот на оние кои сметаат дека е потребно да се спроведува правдата расте од 55,6% кај оние со незавршено основно образование, до 100% кај оние со завршени постдипломски студии. Што се однесува до работниот статус, земјоделците се поделени во ставовите, односно 41,4% сметаат дека амнестијата ќе придонесе за политичко помирување и ист толкав процент сметаат дека е потребно спроведување на правдата. Кај испитаниците кои се ангажирани во домашни обврски исто така има отстапувања од просечните вредности, па 35,3% од нив сметаат дека амнестијата ќе придонесе за политичко помирување, а 47,1% сметаат дека е потребно спроведување на правдата. Барањето правда е најизразено кај самовработените, од кои 89,7% се со тој став.

Во поглед на регионот на живеење, најмногу верба во амнестијата како начин на помирување имаат жителите на североисточниот регион (35,9%), додека најголеми поборници на правдата се жителите на источниот регион (72,5%). Гласачите на ВМРО-ДПМНЕ се најподелени во одговорите ако испитаниците се гледаат од овој аспект. Вкупно 47,0% рекле дека амнестијата ќе придонесе за политичко помирување, а исто толку, 47,0% рекле дека е потребно спроведување на правдата. Гласачите на СДСМ најчесто се изјаснувале за потребата од правда (79,7%), па потоа гласачите на ДУИ (79,7%), на Беса (73,0%) и на Алијансата за Албанците (70,0%). Интересно е што овие последните, по гласачите на ВМРО-ДПМНЕ, најчесто го бирале одговорот дека амнестијата може да придонесе за помирување. Ова особено е интересно со оглед на фактот дека лидерот на оваа политичка партија беше меѓу оние кои беа најповредени во настаните од 27 април 2017 година.

Графикон 7. Ставови за потребата од амнестија за учесниците во настаните во Собранието на 27 април 2017 година

Малку над еден третина од испитаниците (36,9%) целосно или донекаде се согласуваат дека обвинетите/учесниците во настаните во Собранието на 27 април 2017 година треба да бидат амнестирани. Вкупно 57,8% воопшто или донекаде не се согласуваат со ова. При тоа, може да се забележи дека една четвртина (25,9%) целосно се согласуваат со амнестијата, додека речиси двојно повеќе (49,3%) воопшто не се согласуваат.

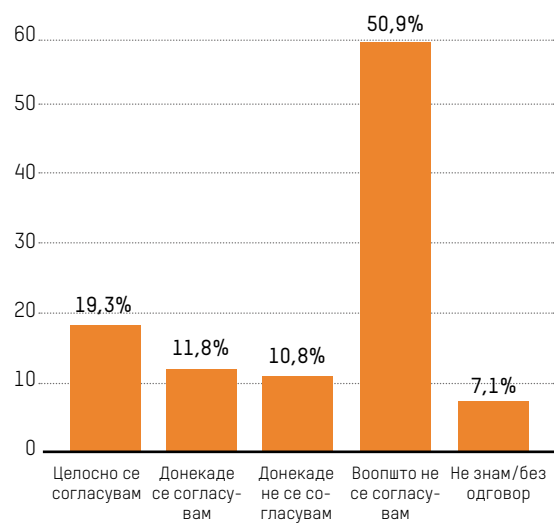
Разликите во одговорите на ова прашање помеѓу етничките Македонци и етничките Албанци се разликуваат за повеќе од 10 процентни поени. Етничките Македонци се побројни (41,8%) меѓу оние кои целосно или донекаде се согласуваат со амнестија во споменатите настани отколку етничките Албанци (28,7%) и обратно, вкупно 67,6% од етничките Албанци воопшто или донекаде не се согласуваат со амнестија во однос со 53,2% од етничките Македонци. Разликата меѓу етничките Македонци (43,1%) и етничките Албанци (62,7%) кои воопшто не се согласуваат со амнестија е речиси 20 пп. Споредено преку другите демо-

графски карактеристики може да се забележи дека испитаниците со завршено вишо образование (79,2%) и оние со постдипломски студии (100,0%) најчесто не се согласувале со амнестија. Во оваа група спаѓаат и самовработените (72,4%) и жителите на југоисточниот регион (68,9%).

Во групата на оние кои почесто од другите се согласувале (целосно или донекаде) со амнестија се ангажираните во домашни обврски (50,0%), земјоделците (58,6%) и жителите на пелагонискиот (49,1%) и на североисточниот регион (61,3%).

Што се однесува до гласачите на политичките партии, иако најбројни меѓу оние кои се согласуваат со амнестија се гласачите на ВМРО-ДПМНЕ, сепак не треба да се занемари дека ¼ од нив се против тоа. Гласачите на другите политички партии со големо мнозинство се против амнестирањето на оние кои учествувале во настаните на 27 април 2017 година, па така процентот на оние кои се против меѓу гласачите на СДСМ изнесува 74,5%, на ДУИ, 73,4%, на Беса 75,7%, а иако мнозинство, сепак најнизок е процентот на гласачите на Алијансата за Албанците (60,0%).

Графикон 8. Ставови за потребата од амнестија за лицата за кои СЈО покренало обвиненија

Уште поизразени се разликите на прашањето за амнестија во случаите на Специјалното јавно обвинителство. Со потребата од амнестија целосно или донекаде се согласуваат речиси една третина од испитаниците (31,1%), додека 61,7% воопшто или донекаде не се согласуваат. Разликата кај двата екстрема, односно меѓу оние кои целосно се согласуваат (19,3%) и оние кои воопшто не се согласуваат (50,9%) изнесува 30,6 процентни поени.

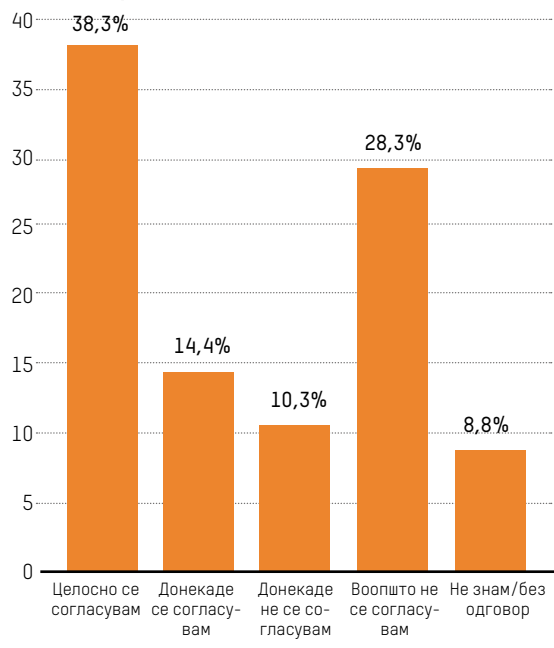
И кај ова, како и кај претходното прашање, може да се забележи разлика во одговорите кај етничките Македонци и етничките Албанци. Повисок е процентот на етнички Македонци (35,9%) кои целосно или донекаде се согласуваат со амнестија за разлика од оној кај етничките Албанци (24,6%). И обратно, повисок е процентот на етнички Албанци (70,5%) кои воопшто или донекаде не се согласуваат со амнестијата за разлика од етничките Македонци (56,9%). Разликата меѓу етничките Македонци (45,0%) и етничките Албанци (63,1%) кои воопшто не се согласуваат со амнестија е 18,1 пп.

Меѓу оние кои воопшто или донекаде не се согласуваат најбројни се испитаниците со завршено вишо (79,2%) образование или постдипломски студии (100,0%), како и самовработените (79,3%) и жителите на источниот (72,5%) и на југозападниот (72,0%) регион. На другата страна, меѓу оние кои во однос на другите повеќе се согласуваат (целосно или донекаде) со амнестија се земјоделците (51,7%), ангажираните во домашни обврски и жителите на североисточниот (55,0%) и на вардарскиот (42,3%) регион.

Изјаснувањето на гласачите на политичките партии е во слична насока како кај претходното прашање, па така гласачите на ВМРО-ДПМНЕ најчесто се согласувале со амнестија (56,8%), иако и овде треба да се истакне дека 1/3 од нив не се согласуваат со неа. Големо мно-

зинство на гласачите на СДСМ (75,7%), на ДУИ (77,2%) и на Беса(70,3%) се против амнестија на лицата за кои СЈО покренало обвинение. Иако мнозинство (63,3%), гласачите на Алијансата за Албанците се на дното на оваа листа.

Графикон 9. Согласност со одлуката на судот да го замрзне имотот на ВМРО-ДПМНЕ

Мнозинство од испитаниците (52,7%) целосно или донекаде се согласуваат со одлуката на судот да го замрзне имотот на ВМРО-ДПМНЕ, додека нешто повеќе од една третина (38,6%) воопшто или донекаде не се согласуваат со таа одлука.

Повеќе од 20 процентни поени е разликата меѓу етничките Македонци (46,5%) и етничките Албанци (70,1%) кои се согласуваат со одлуката за замрзнување на имотот. Гледано од аспект на возраста, оваа одлука најмногу поддржувачи има кај испитаниците помеѓу 30 и 39 години (62,0%), а на другата страна најбројни меѓу оние кои не се согласуваат со оваа одлука се испитаниците на возраст над 65 години (47,3%).

Образованието имало влијание на одговорите. Во табелата 4 може да се види дека согласноста со одлуката на судот расте со зголемувањето на нивото на образование на испитаниците од 25,9% кај оние со незавршено основно образование, до 85,7% кај оние со завршени постдипломски студии.

Во поглед на работниот статус, најголема согласност со одлуката на судот (целосно или донекаде се согласуваат) има кај самовработените (79,3%). Што се однесува до регионот на живеење, висока е поддршката на одлуката на судот кај испитаниците на источниот (63,7%), на полошкиот (63,5%) и на североисточниот (63,8%) регион, додека мнозинство од испитаниците од пелагонискиот регион (56,3%) не се согласуваат со таа одлука.

Табела 4. Влијание на образованието на (не)согласноста со одлуката на судот да го замрзне имотот на ВМРО-ДПМНЕ

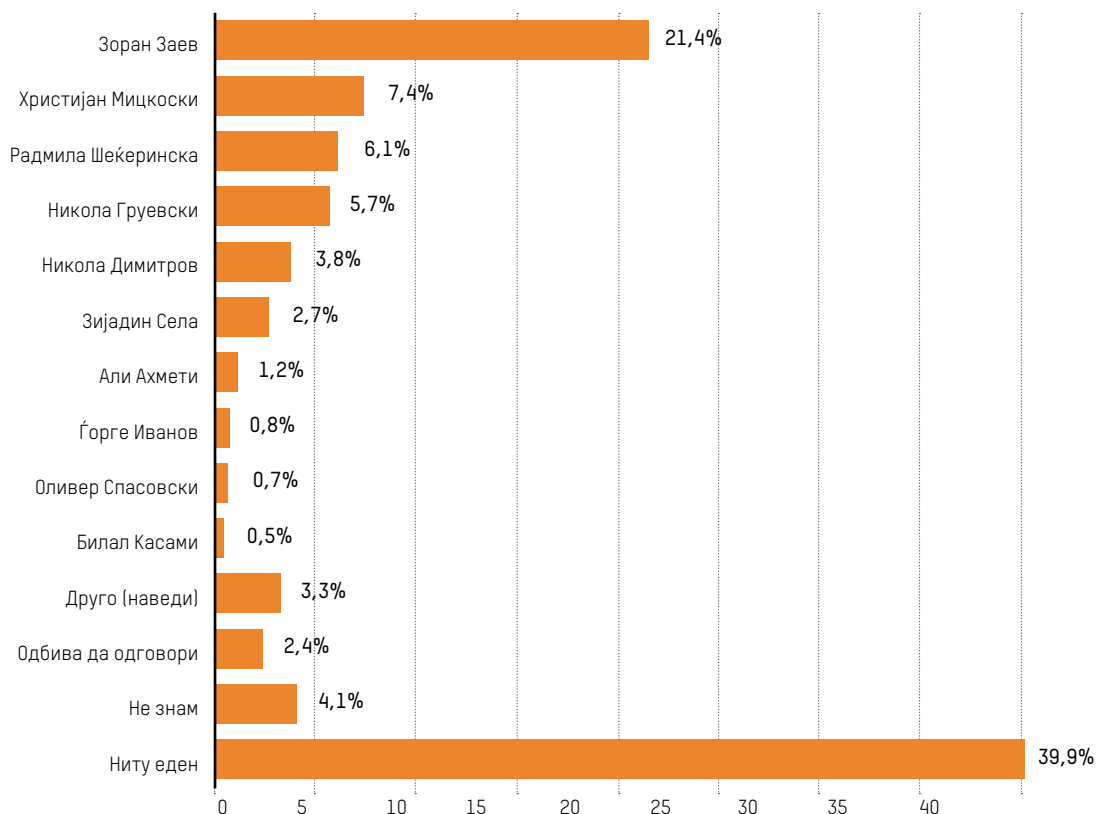
	СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ					
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
Целосно или донекаде се согласува	25,9	46,3	51,0	54,7	64,6	85,7
Воопшто или донекаде не се согласува	44,4	36,9	42,3	32,1	30,2	14,3
НЗ/одбива	29,6	16,8	6,7	13,2	5,2	0,0

Гласачите на ВМРО-ДПМНЕ се најбројни (65,4%) меѓу оние кои воопшто или донекаде не се согласуваат со одлуката на судот за замрзнување на имотот на партијата, иако речиси една четвртина (26,9%) целосно или донекаде

се согласуваат со таа одлука. Од друга страна, големо мнозинство на гласачите на СДСМ (80,1%), на ДУИ (69,6%), на Беса (75,7%) и на Алијансата за Албанците (80,0%) се согласуваат со одлуката на судот.

6. ДОВЕРБА ВО ПОЛИТИЧАРИТЕ И РЕЈТИНЗИ НА ПАРТИИТЕ

Графикон 10. Политичари со најголема доверба

Иако на врвот нема промена, сепак распоредот на табелата за доверба во политичарите е променет од последното истражување. За 2,7 процентни поени (пп) паднала довербата во Зоран Заев, лидерот на СДСМ и актуелен премиер и таа сега изнесува 21,4%. Христијан Мицковски го презеде второто место на листата од претседателот Ѓорѓе Иванов кој сега има 6,1% и бележи пад за 3,8 процентни поени. Довербата во Мицковски пораснала за 4,5 пп. во споредба со мерењето во мај 2018 година. Раст

на довербата има и кај Али Ахмети, лидерот на ДУИ од 4,1% на 5,7%, како и кај Зијадин Села, лидерот на Алијансата за Албанците од 2,9% на 3,8%. Поранешниот лидер на ВМРО-ДПМНЕ, Никола Груевски, бележи пад на довербата од граѓаните од 6,1% на 2,7%. На листата потоа следуваат Радмила Шеќеринска со 1,2%, додека Билал Касами, лидерот на едно од крилата на Беса, Оливер Спасовски и Никола Димитров имаат под 1% доверба. Се зголемил процентот на оние кои немаат доверба во ниту еден по-

литичар, од 31,3% на 39,9% или вкупниот број на тие што немаат доверба во ниту еден од политичарите, не знаат или одбиле да одговорат пораснал за 4 пп и сега изнесува 46,8% што се речиси половина од испитаниците.

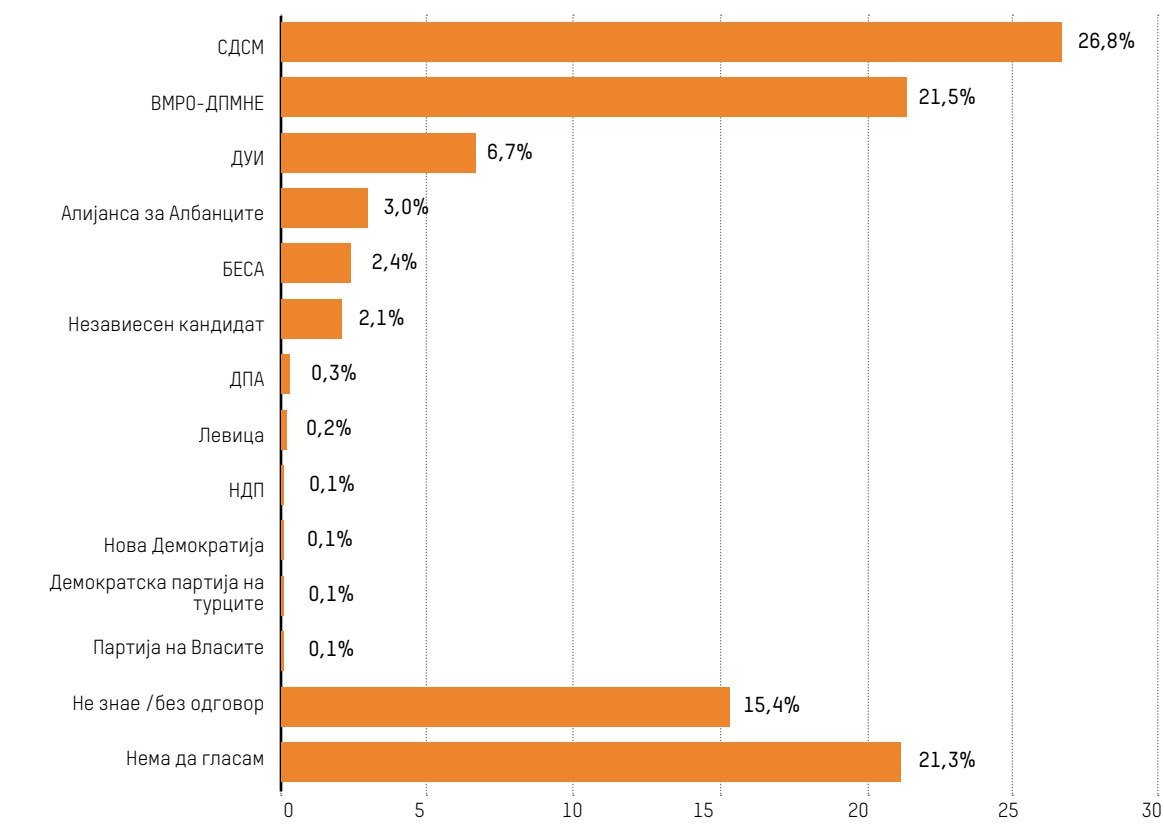
Гледано низ призмата на некои од демографските карактеристики на испитаниците, Зоран Заев има најниска доверба кај оние на возраст помеѓу 50 и 64 години. Поддршката од етничките Македонци е 21,2% или околу 10 пп повисока од онаа на Христијан Мицковски (10,8%). Зоран Заев има значителна поддршка кај етничките Албанци (17,6%) што е за 1,6 пп повисока од онаа што тие ја имаат за Зијадин Села (16,0%). Политичар со највисока доверба кај етничките Албанци е Али Ахмети (23,0%). Етничките Македонци (44,3%) почесто го бирале одговорот „Ниту еден“, за разлика од етничките Албанци (25,8%). Регионално гледано, Зоран Заев ја има најголемата поддршка во североисточниот регион (41,3%), Христијан Мицковски во Пе-

лагонија (16,1%), Али Ахмети во југозападниот (16,0%) и во полошкиот (14,4%) регион, Зијадин Села во полошкиот регион (14,4%), а Горѓе Иванов во вардарскиот регион (12,7%).

Доколку утре се одржат избори, СДСМ ќе добие најмногу гласови од граѓаните. Поддршката изнесува 26,8% и таа е за околу 5 процентни поени повисока од поддршката за ВМРО-ДПМНЕ (21,5%). Во однос на претходната проверка во текот на мај 2018 година, и двете политички партии имаат незначително зголемување, и тоа кај СДСМ за 1,3 пп, а кај ВМРО-ДПМНЕ за 0,9 пп. Има незначителен пад во поддршката за ДУИ, од 7,4% на 6,7% колку што изнесува сега. Речиси секој петти граѓанин рекол дека нема да гласа, а 15,4% не одговориле или рекле дека не знаат.

СДСМ има најголема доверба кај испитаниците помеѓу 30 и 39 години (33,6%), а ВМРО-ДПМНЕ кај оние над 65 години (30,0%). Што се однесу-

Графикон 11. Како би гласале испитаниците ако утре се одржат парламентарни избори

ва до етничката припадност, поддршката на етничките Македонци е поголема кон ВМРО-ДПМНЕ (30,4%), отколку кон СДСМ (25,5%). Од друга страна, пак, СДСМ има најголема поддршка кај етничките Албанци (27,5%) што е за 0,5 пп поголема и од поддршката кон ДУИ (27,0%), а за 15,2 пп поголема од таа за Алијансата за Албанците (12,3%).

Во поглед на работниот статус, само кај земјоделците поддршката за ВМРО-ДПМНЕ е повисока (41,4%) од таа за СДСМ (20,7%), и тоа за речиси двојно. Регионално гледано, СДСМ има највисока поддршка во североисточниот регион (47,5%), ВМРО-ДПМНЕ во Пелагонија (34,8%), ДУИ во југозападниот регион (22,0%) и во Полог (19,2%), а Алијанса за Албанците во Полог (13,2%). Овој распоред е многу сличен на регионалниот распоред на довербата во политичарите се отстапки во полза на политичките партии, односно политичарите имаат пониска доверба од политичките партии што ги предводат. Таа отстапка е поголема кај Христијан Мицковски и веројатно се должи на фактот што е на чело на партијата многу пократко од другите политичари.

Испитаниците кои рекле дека нема да гласаат се најбројни во вардарскиот (38,0% и во пелагонискиот (37,5%) регион.

Во табелата 6 може да се види влијанието на етничката припадност на одговорите на испитаниците, и тоа во шест истражувања. Може да се види дека поддршката на СДСМ од страна на етничките Албанци е на највисоко ниво досега, а поддршката од етничките Македонци е речиси на истото ниво како во септември 2017 година. Поддршката на етничките Македонци во ВМРО-ДПМНЕ е во благ раст од 26,6% во септември 2017 година до 30,4% во последната проверка, во ноември 2018 година. Во истиот период благо опаднала поддршката од етничките Македонци за ВМРО-ДПМНЕ за 4,3 процентни поени. Во однос на проверката во септември 2017 година, паднала поддршката на етничките Албанци кон ДУИ од 39,7% на 27,0%. Во истиот период има пад и кај Беса, од 15,1% на 9,8%, додека кон Алијансата за Албанците поддршката на етничките Албанци е стабилна, односно со благ пораст од 11,1% на 12,3%.

Табела 5. Споредба на поддршката на политичките партии во сите анкети нарачани од МЦМС во периодот 2016-2018 година

ЗА КОЈА ПАРТИЈА БИ ГЛАСАЛЕ ДОКОЛУК УТРЕ СЕ ОДРЖАТ ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ?						
	Ноември 2016	Февр. 2017	Мај 2017	Септем. 2017	Мај 2018	Ноем. 2018
	Вк. %	Вк. %	Вк. %	Вк. %	Вк. %	Вк. %
ВМРО-ДПМНЕ	23,3	23,3	24,5	20,9	20,6	21,5
СДСМ	19,4	23,0	23,7	24,3	25,5	26,8
ДУИ	6,6	3,3	8,5	8,9	7,4	6,7
ДПА	3,3	2,2	0,9	0,6	0,6	0,3
Алијанса за Албанците	1,9	1,5	1,8	2,7	2,9	3,0
БЕСА	2,7	3,5	3,7	3,1	2,0	2,4
Друга	4,6	2,0	0,7	0,1	3,0	2,7
Ниту една	5,5	7,8	10,3	10,3	11,8	21,3
Не знам/одбива да одговори	32,7	33,4	24,5	27,7	26,2	15,4

Табела 6. Споредба на поддршката на политичките партии низ призмата на етничката припадност во последните четири истражувања

ЗА КОЈА ПАРТИЈА БИ ГЛАСАЛЕ?									
	ЕТНИЧКА ПРИПАДНОСТ								
	Ноември 2016			Февруари 2017			Мај 2017		
	Вк. %	Мак.	Алб.	Вк. %	Мак.	Алб.	Вк. %	Мак.	Алб.
ВМРО-ДПМНЕ	23,3	30,9	,0	23,3	30,6	,0	24,5	33,0	,0
СДСМ	19,4	22,7	6,0	23,0	23,8	20,4	23,7	26,2	12,4
ДУИ	6,6	0,1	29,2	3,3	0,1	14,2	8,5	0,3	38,7
ДПА	3,3	,0	14,7	2,2	,0	10,2	0,9	,0	4,1
Алијанса за Албанците	1,9	,0	8,7	1,5	,0	6,7	1,8	,0	8,3
БЕСА	2,7	,0	12,2	3,5	,0	15,1	3,7	,0	17,1
Друга	4,6	5,5	,0	2,0	2,4	1,3	0,7	2,7	,0
Ниту една	5,5	5,9	3,6	7,8	6,8	10,7	10,3	11,7	5,1
Не знам/ одбива да одговори	32,7	35,0	25,7	33,4	36,3	21,3	24,5	26,2	14,3

ЗА КОЈА ПАРТИЈА БИ ГЛАСАЛЕ?									
	ЕТНИЧКА ПРИПАДНОСТ								
	Септември 2017			Мај 2018			Ноември 2018		
	Вк. %	Мак.	Алб.	Вк. %	Мак.	Алб.	Вк. %	Мак.	Алб.
ВМРО-ДПМНЕ	20,9	26,6	2,0	20,6	28,0	,0	21,5	30,4	0,0
СДСМ	24,3	25,8	15,1	25,5	28,5	13,2	26,8	25,5	27,5
ДУИ	8,9	0,4	39,7	7,4	,0	30,8	6,7	0,0	27,0
ДПА	0,6	0,0	2,5	0,6	,0	2,6	0,3	0,0	1,2
Алијанса за Албанците	2,7	0,4	11,1	2,9	,0	12,4	3,0	0,0	12,3
БЕСА	3,1	0,0	15,1	2,0	,0	8,5	2,4	0,0	9,8
Друга	0,1	1,3	2,5	3,0	3,8	0,5	2,7	3,0	0,5
Ниту една	10,3	12,9	3,0	11,8	12,3	9,4	21,3	25,8	5,3
Не знам/ одбива да одговори	27,7	32,6	9,0	26,2	27,4	22,6	15,4	15,3	16,4

7. ЗАКЛУЧОЦИ

Мнозинство од 56,5% од испитаниците се согласуваат со продолжувањето на спроведувањето на Договорот со Грција во Собранието на Република Македонија, односно со процесот на измена на Уставот, а 40,8% не се согласуваат. Значително поголем е процентот на етничките Албанци кои рекле дека се согласуваат (92,6%) во однос на етничките Македонци (43%).

Мнозинска е поддршката (54,4%) за пратениците на ВМРО-ДПМНЕ кои гласаа за отворањето на постапката за Уставните измени во Собранието на Република Македонија. Гледано низ призмата на етничката припадност, прилично се изедначени одговорите кај етничките Македонци, односно 46,1% ги поддржуваат, а 47,4% не ги поддржуваат. Кај етничките Албанци, пак, големо мнозинство од 77,5% ги поддржуваат.

Големо мнозинство од граѓаните (66,9%) сметаат дека не е потребна амнестија за политичко помирување во земјата, туку спроведување на правдата. Поинаку мислат околу една четвртина од граѓаните (24,8%). За околу 10 процентни поени е повисок бројот на етничките Македонци (27,9%) кои сметаат дека амнестијата ќе донесе политичко помирување во однос на етничките Албанци (17,6%).

Мнозинство од граѓаните (61,7%) не се согласуваат ниту со амнестија за лицата кои се дел од обвиненијата на Специјалното јавно обвинителство. Иако несогласувањето е мнозинско и кај македонската и кај албанската заедница, сепак понагласено е несогласувањето кај етничките Албанци (70,5%) во однос на етничките Македонци (56,9%).

За мнозинството од граѓаните (58,9%) вонредни избори не се решение за политичките случувања, додека една третина (33,5%) сметаат поинаку. Вкупно 47% сметаат дека избори треба да има во редовен термин, додека една четвртина смета дека треба да се организираат вонредно, во скратени рокови. За 16,1% изборите треба да се одржат заедно со претседателските избори во март 2019 година.

Политичарот со најголема доверба е Зоран Заев (21,4%), но сепак најголем број од граѓаните рекле дека немаат доверба во ниту еден политичар (39,9%). Лидерот на опозициската ВМРО-ДПМНЕ Христијан Мицковски ужива доверба кај 7,4% од испитаниците, а претседателот на Република Македонија, Ѓорге Иванов, кај 6,1% од испитаниците.

Ако утре се одржат парламентарни избори, СДСМ ќе биде во благо водство со 26,8%, наспроти ВМРО-ДПМНЕ со 21,5%. Кај политичките партии од т.н. албански политички кампус, најмногу гласови би добиле ДУИ (6,7%), па потоа Алијансата за Албанците (3,0%). Висок е процентот на оние кои нема да гласаат (21,3%), како и на оние кои не знаат или не дале одговор (15,4%).

XIV

ВО КОЈ ПРАВЕЦ
СЕ ДВИЖИ
МАКЕДОНИЈА?

1. ВОВЕД

Телевизија Телма и Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) спроведоа истражувања на јавното мислење на тема: „Во кој правец се движи Македонија?“.

Беа анализирани перцепциите на граѓаните за тоа дали земјата се движи во правилен или во погрешен правец, кои се најголемите проблеми со кои се соочуваат и за тоа дали Владата прави доволно напори да ги реши проблемите со загадувањето. Втората група на прашања се однесуваат на реформите, и тоа на даночната реформа за прогресивен данок со која граѓаните кои имаат месечен приход над 90.000 денари добија дополнително оданочување (18%) и за реформите воопшто, односно што мислат граѓаните, кои реформи се најприоритетни. Третата група прашања се однесуваат на довербата во три институции, и тоа во Јавното обвинителство, во Специјалното јавно обвинителство и во судовите генерално.

Проверката на ставовите на граѓаните за овие прашања обезбедува аргументирана дебата во јавноста.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Примерок

Анкетата беше телефонски спроведена во период помеѓу 7 и 15 ноември 2018 година, на национално репрезентативен примерок од 1.014 испитаници. Примерокот е двофазен стратификуван, репрезентативен според пол, возраст, етничка припадност и место на живеење. Анкетираната популација се лица над 18 години, граѓани на Р. Македонија. Анкетата се

спроведуваше на македонски и на албански јазик. За да се исполни критериумот за случаен избор, користен е методот „следен роденден“.

Обработка и прикажување на резултатите

Собраните податоци се обработени со честота и пропорција на одговорите. Резултатите се прикажани во графикони и табели на ниво на целиот примерок, како и во табели кои ја следат структурата на примерокот во однос на: пол, возраст, етничка припадност, образование, место на живеење, работен статус, чувство на партиска припадност и регион. Сите резултати се подложни на статистичка грешка од $\pm 3,1\%$ со прифатливо ниво на доверба: 95,0%.

Во извештајот незначително малцинство се употребува за одговори помалку од 10% од примерокот, мало малцинство за 11% до 30%, малцинство за 31% до 50%, мнозинство за 51% до 65% и големо мнозинство за повеќе од 65%.

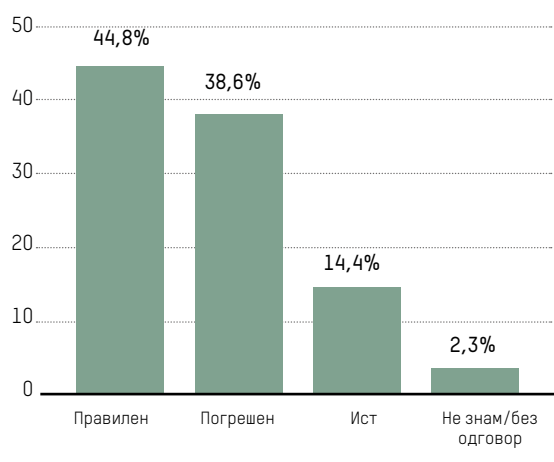
Ограничувања на истражувањето:

Примерокот за истражувањето е стандарден, но се базира на податоци од пописот од 2002 година, кои можеби се застарени и не ја одразуваат целосно реалната ситуација на теренот, иако се модифицирани според периодичната процена на ДЗС од 2017 година.

Истражувањето е дел од проектот „Топ тема на ваша страна“ поддржана од УСАИД. Анкетата ја спроведе агенцијата М-проспект.

3. ПРАВЕЦ НА ДВИЖЕЊЕ И СПРАВУВАЊЕ СО НАЈГОЛЕМИТЕ ПРОБЛЕМИ НА ГРАЃАНИТЕ

Графикон 1. Перцепција за тоа во кој правец се движи земјата

Нема мнозински одговор на прашањето: Во кој правец се движи земјата? Иако поголем број од испитаниците рекле дека таа се движи во правилна насока (44,8%), сепак тоа е само 6,2 процентни поени повеќе од оние кои рекле дека земјата се движи во погрешна насока (38,6%). За 14,4% од испитаниците нема промени во движењето, правецот е ист.

Етничките Македонци (49,9%) почесто го одбирале одговорот дека земјата се движи во погрешен правец, додека една третина (33,9%) сметаат дека се движи во правилна насока. Што се однесува до етничките Албанци, големо мнозинство од нив (68,9%) сметаат дека земјата се движи во правилна насока, а 10,7% сметаат дека се движи во погрешна насока.

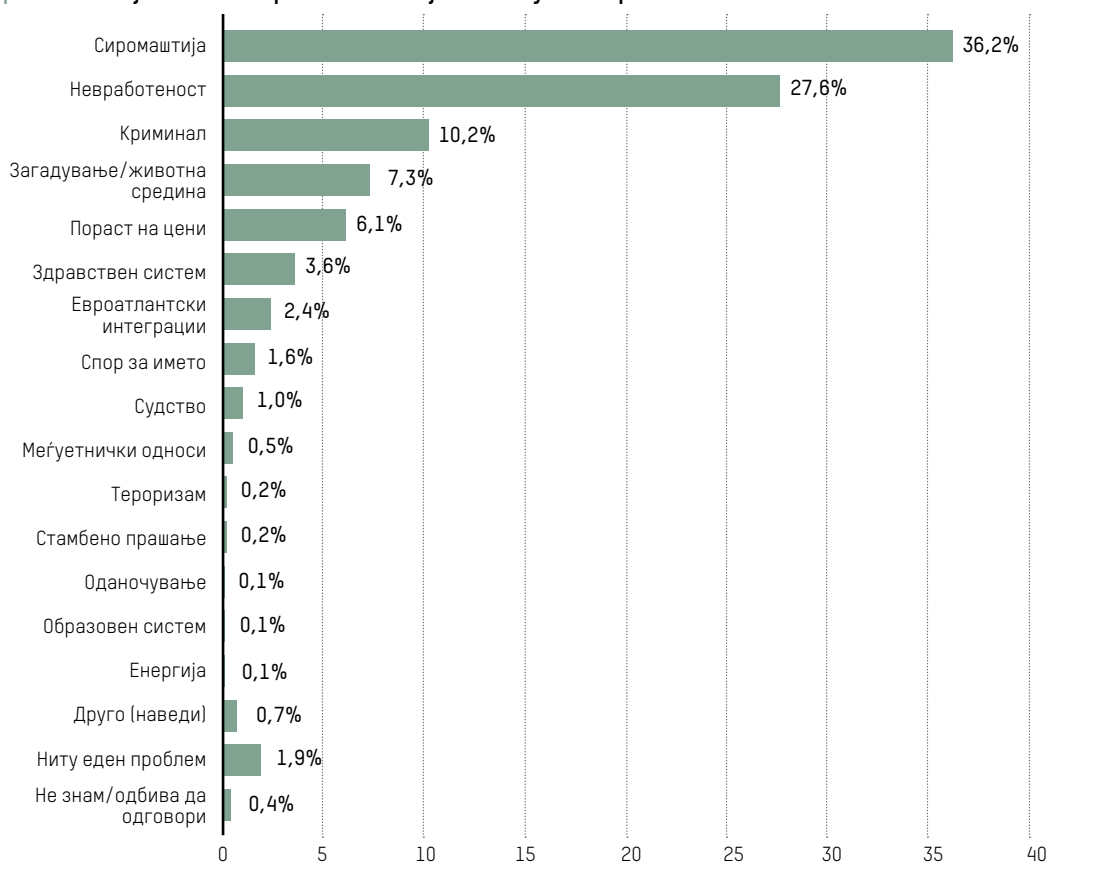
Нема големи отстапувања кај одговорите гледано од аспект на образованието, додека кај

работниот статус може да се забележи дека самовработените (62,1%) во поголем број го перципираат како правилен правецот во кој се движи земјата, за разлика од земјоделците (34,5%). Повеќе од половина од земјоделците (55,2%) рекле дека земјата се движи во погрешен правец.

Според регионите на живеење, само во Полог (62,9%) мнозинство од испитаниците рекле дека правецот на движење на земјата е правилен, додека на другата страна, односно дека земјата се движи во погрешен правец, одговориле мнозинство од испитаниците во Пелагонија (54,5%), во вардарскиот (50,7%) и во североисточниот регион (50,0%). Во последниот, една петтина (21,1%) од граѓаните не знаат во кој правец се движи државата, како и во југозападниот регион (21,0%). Големо мнозинство од оние што гласале за ВМРО-ДПМНЕ на последните избори сметаат дека државата се движи во погрешен правец (77,4%), за разлика од оние кои гласале за СДСМ од кои големо мнозинство (79,3%) смета дека државата се движи во правилен правец. На оваа страна побројни се и гласачите на ДУИ (75,9%), на Алијансата за Албанците (73,3%) и на Беса (59,5%). Сепак и кај едните и кај другите (позиција наспроти опозиција) има извесен процент од гласачите кои сметаат поинаку, односно 15,0% од гласачите на ВМРО-ДПМНЕ сметаат дека земјата се движи во правилен правец, а 13,9% од гласачите на СДСМ сметаат дека државата се движи во погрешен правец, како и 11,4% од гласачите на ДУИ, 13,5% на Беса и 10,0% од гласачите на Алијансата за Албанците.

Сиромаштијата и невработеноста се двата најголеми проблеми со кои се соочуваат граѓаните и заедно (63,8%) ги апсорбираат одговорите од околу две третини од испитаниците. Потоа следува криминалот (10,2%), животната средина (7,3%) и порастот на цените (6,1%).

Графикон 2. Најголемиот проблем со кој се соочуваат граѓаните

Сите други се под 4%, а тука граѓаните ги навеле евроатлантските интеграции, спорот за името, меѓуетничките односи, судството итн. Прашањата поврзани со егзистенцијата се на врвот на листите со најголеми проблеми на граѓаните долги години. Одговорите на ова прашање и овој пат покажуваат дека потребите на граѓаните и акциите на властите се во расчекор. Ова беше предмет на анализа и во истражувањето **„Една година Влада“** каде граѓаните истакнале дека Владата најмногу внимание посветува на прашањето на името (36,3%) и интеграциите во ЕУ и НАТО (22,4%), додека тие сметаат дека она на што треба да посвети внимание се зголемувањето на работните места (26,8%) и економскиот развој (25%).

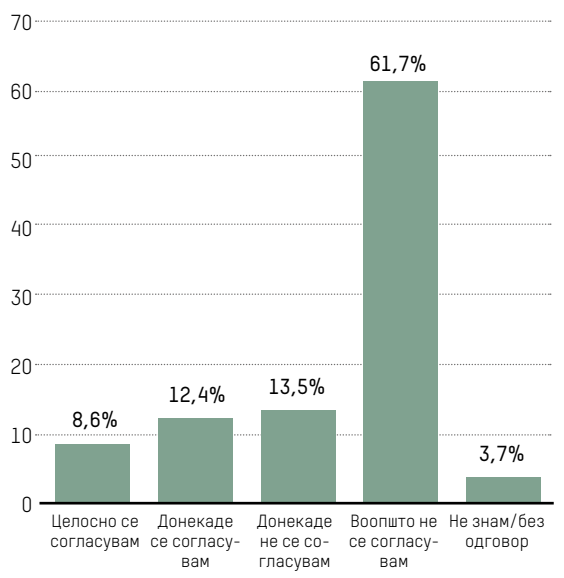
Сиромаштијата е најголем проблем за највозрасната категорија граѓани, односно оние над 65 години (48,0%). Кај другите возрасни кате-

гории нема големи отстапувања. Гледано низ призмата на етничката припадност може да се забележи дека за етничките Македонци поголем проблем е сиромаштијата (41,8%) отколку за етничките Албанци (21,7%). За вториве, пак, поголем проблем е невработеноста (54,1%), и тоа е за 35,3 пп повеќе отколку кај етничките Македонци (18,8%).

Испитаниците кои живеат во село (34,4%) се позагрижени за сиромаштијата од оние кои живеат во град (23,2%). Во поглед пак на регионите, сиромаштијата е најголем проблем за оние од источниот (46,2%) и од североисточниот регион (46,3%), додека невработеноста е најголем проблем за жителите на североисточниот (38,8%) и на југозападниот (38,0%) регион. Во однос на другите региони, жителите на вардарскиот регион (15,5%) се најзагрижени за криминалот, а жителите на скопскиот регион (14,9%) за животната средина.

Гледано од аспект за кого гласале испитаниците може да се забележи дека на гласачите на ВМРО-ДПМНЕ најголем проблем им е сиромаштијата (48,7%), додека невработеноста е најголем проблем за гласачите на ДУИ (49,4%), на Алијансата за Албанците (50,0%) и на Беса (59,5%). Во однос на другите одговори, гласачите на ВМРО-ДПМНЕ се најзагрижени за криминалот (14,5%), а тие на СДСМ, за животната средина (14,3%).

Графикон 3. Владата прави доволно напори за решавање на проблемот со загадувањето

Мнозинство од испитаниците (61,7%) воопшто не се согласуваат дека Владата прави доволно напори за да го реши прашањето на загадувањето. Заедно со оние кои донекаде не се согласуваат се вкупно 75,2% од испитаниците или три четвртини. Оние што целосно или донекаде се согласуваат (21,0%) се во рангот на мало малцинство.

Етничката припадност влијаела на одговорите, па така поголем е процентот на етнички Албанци (35,7%) кои целосно или донекаде се согласуваат дека Владата прави доволно напори за решавање на проблемот со загадувањето во однос на процентот кај етничките Македон-

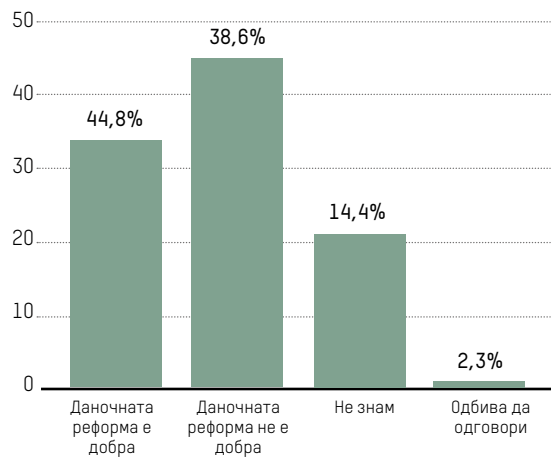
ци (16,1%). И обратно, воопшто или донекаде незадоволни се 80,4% од етничките Македонци, наспроти 61,7% од етничките Албанци.

Помеѓу позадоволните се земјоделците (31,0%), оние со незавршено основно образование (44,4%) и жителите на североисточниот регион (46,3%). На другата страна, или помалку задоволни од заложбите на Владата се жителите на вардарскиот регион (85,9%) и на Пелагонија (87,5%). Во зависност од местото на живеење се забележува разлика од околу 10 пп, односно оние кои живеат во град (79,3%) се помалку задоволни од напорите на Владата за ова прашање, отколку оние кои живеат на село (69,1%).

И на ова прашање има разлики во однос на тоа за кого гласале испитаниците. Вкупно 88,5% од гласачите на ВМРО-ДПМНЕ воопшто или донекаде се незадоволни. Гласачите на СДСМ (37,8%), ДУИ (32,9%) и на Алијансата за Албанците (43,3%) се целосно или донекаде задоволни од напорите на Владата, за разлика од гласачите на ВМРО-ДПМНЕ (7,7%).

4. РЕФОРМИ

Графикон 4. Ставови за даночната реформа – прогресивен данок

Нема мнозински одговор на прашањето „дали за вас е добра даночната реформа за прогресивен данок – дополнително оданочување (18%) на приходот над 90.000 денари на месечно ниво“. Една третина од испитаниците рекле дека за нив е добра таа даночна реформа, но 44,6% рекле дека не е добра. Секој петти испитаник рекол дека не знае.

Нема значајни отстапувања во одговорите на испитаниците гледано од аспект на нивната возраст, но може да се забележи дека меѓу оние кои одговориле дека реформата не е добра, за околу 10 пп се побројни етничките Македонци (48,1%) во однос на етничките Албанци (38,9%).

Табела 1. Влијание на степенот на образованието на испитаниците на одговорите

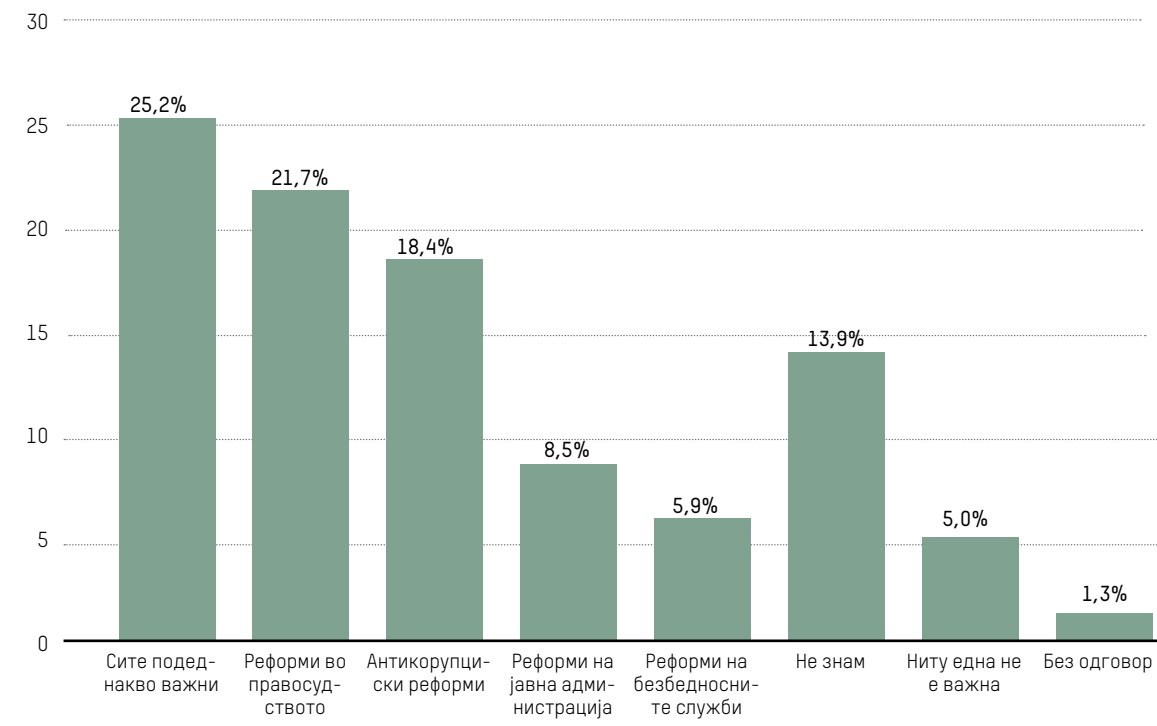
	Степен на образование					
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
Даночната реформа е:						
Добра	11,1%	28,9%	33,6%	34,0%	39,1%	57,1%
Не е добра	37,0%	40,3%	45,7%	45,3%	45,8%	28,6%
Не знае	48,1%	28,9%	20,0%	17,0%	15,1%	14,3%
Одбива да одговори	3,7%	2,0%	0,7%	3,8%	0,0%	0,0%

Во табелата 1 може да се види дека со зголемувањето на степенот на образованието, расте согласноста на испитаниците и за едната и за другата изјава. Ова не е вообичаено кога се гледа влијанието на образованието на одговорите. Со степенот на образованието опаѓаат само оние кои одговориле со „не знам“. Речиси половината од оние со незавршено основно образование (48,1%) рекле дека не знаат дали даночната реформа е добра или не, за разлика од 14,3% од испитаниците со завршени постдипломски студии.

Во поглед на работниот статус, најголема согласност за реформата има кај самовработените (48,3%). Гледано регионално, речиси половина од жителите на источниот регион (49,5%) ја сметаат за добра даночната реформа, додека повеќе од половина од жителите на југоисточниот регион (53,3%) мислат дека таа не е добра. Најголем процент од испитаниците кои го бирале одговорот „не знам“ се во југозападниот регион (36,0%) и во Пелагонија (30,4%).

Повеќе од половината од оние што гласале за ВМРО-ДПМНЕ (58,1%) сметаат дека реформата не е добра, додека повеќе од половината од оние кои гласале за СДСМ (51,0%) мислат дека реформата е добра. Иако не е мнозинска, реформата има поддршка и од гласачите на ДУИ (45,6%), на Беса (43,2) и на Алијансата за Албанците (43,3%).

Графикон 5. Ставови за најприоритетните реформи

Испитаниците беа прашани за тоа која од реформите во „Планот 18“ на Владата на Република Македонија е најприоритетна. Една четвртина од нив (25,2%) рекле дека сите подеднакво се важни, следна најважна за речиси секој петти испитаник е реформата во правосудството, а по неа е реформата во областа на корупцијата. Со помалку од 10% од одговорите, во втората половина од листата се реформата на јавната администрација (8,5%) и на безбедносните служби (5,9%).

За забележување е дека разликата меѓу етничките Македонци (19,9%) и етничките Албанци (29,1%) во одговорите за реформата во правосудството е околу 10 пп, додека кај другите нема значителни разлики. Реформите во правосудството им се најважни на оние над 65 години (27,3%), антикорупциските на тие на возраст од 30 до 39 години (23,6%), а реформите на јавната администрација на најмладите (18-29 години – 12,8%). Најзаинтересирани за реформи во јавната администрација се испи-

таниците со завршени постдипломски студии (57,1%), а во поглед на работниот статус, на самовработените (17,2%). Самовработените се најбројни и меѓу оние кои рекле дека сите реформи се важни (37,9%). За лицата ангажирани во домашни обврски најважна е реформата во правосудството (41,2%).

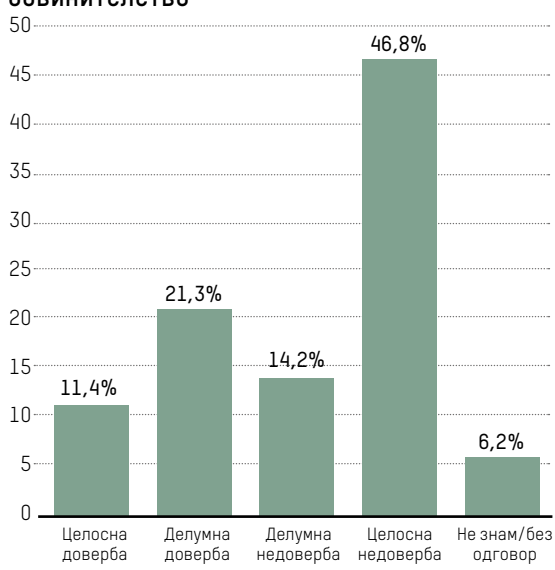
Од аспект на регионите во кои живеат испитаниците, за оние од источниот регион (27,5%) најважни се антикорупциските реформи, а тие од југоисток начесто го избирале одговорот дека сите реформи подеднакво се важни (41,1%). Најбројни меѓу оние кои рекле дека не знаат се жителите на Пелагонија (32,1%).

Нема значајни разлики во одговорите на испитаниците од аспект на тоа за која партија гласале на последните парламентарни избори, освен кај гласачите на Алијансата за Албанците, од кои 36,7% одговориле дека најважни се реформите во правосудството и ист таков процент одговориле дека сите реформи се важни.

5. ДОВЕРБА ВО ИНСТИТУЦИИТЕ

Имајќи ја предвид важноста на правосудниот систем и реформите во него, испитаниците беа прашани за тоа колку доверба имаат во Јавното обвинителство, во Специјалното јавно обвинителство¹ и во судството. Подолу се одговорите на тие прашања.

Графикон 6. Доверба во Јавното обвинителство

Мнозинство од испитаниците имаат целосна или делумна недоверба во Јавното обвинителство (61,0%), додека речиси една третина

(32,7%) имаат целосна или делумна доверба. Речиси половината од испитаниците (46,8%) имаат целосна недоверба во оваа институција. Ако се споредат овие проценти со анкетата правена во почетокот на 2018 година за потребите на **Извештајот за процена на корупцијата во Македонија 2018**, може да се забележи дека има раст на довербата од 24,7% (делумна и целосна доверба) на 32,7% (делумна или целосна доверба) или за 8 пп. Но, од друга страна, за 15,3 пп пораснал бројот на оние кои имаат целосна недоверба во Јавното обвинителство.

Гледано од перспектива на етничката припадност, нема значајна разлика кај одговорите со целосна или делумна доверба, но има разлика кај одговорите за недоверба, па така 64,4% од етничките Македонци рекле дека имаат целосно или делумна недоверба, додека кај етничките Албанци тој процент е 55,3%. И возраста влијае на одговорите. Во табелата 2 може да се забележи дека испитаниците на возраст помеѓу 30 и 39 години имаа најголема доверба во Јавното обвинителство, а тие над 65 години, најниска. Недовербата, пак, расте со зголемувањето на возраста, од 49,7% кај оние помеѓу 18 и 29 години, до 68,7% кај оние над 65-годишна возраст.

Табела 2. Влијание на возраста на испитаниците на одговорите

	Возраст				
	18-29	30-39	40-49	50-64	Над 65
Целосна или делумна доверба	38,5 %	42,4%	29,0%	27,4%	24,7%
Целосна или делумна недоверба	49,7%	55,5%	66,2%	66,0%	68,7%
Не знае/без одговор	11,8%	2,2%	4,8%	6,6%	6,7%

¹ Јавно обвинителство за гонење кривични дела кои се поврзани и кои произлегуваат од содржината на незаконското следење на комуникациите. Во натамошниот текст Специјално јавно обвинителство или СЈО.

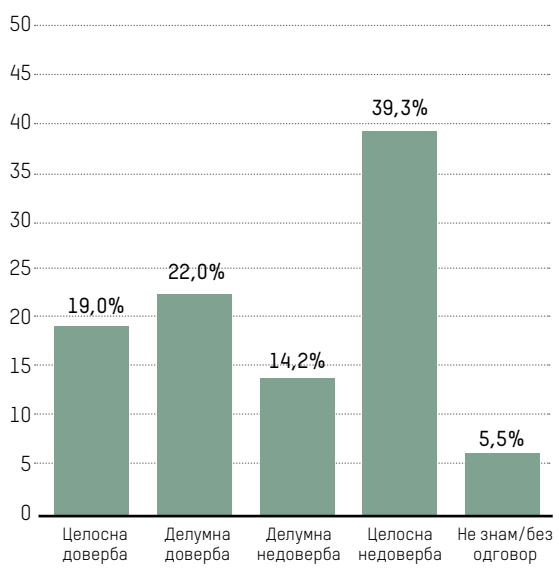
Повисока доверба од просечната имаат самовработените и таа изнесува 48,3 (целосна и делумна). Недовербата е најизразена кај пен-

зионерите и кај земјоделците, од кои 60,2%, односно 58,6% имаат целосна недоверба во оваа институција.

Разлики кај одговорите за недоверба има и во зависност од тоа дали испитаниците живеат во село или во град. Поголема е недовербата кај оние од град (65,3%), отколку кај оние од село (54,6%), станува збор за целосна и делумна недоверба. Највисока целосна недоверба имаат жителите на вардарскиот (60,6%) и на пелагонискиот регион (58,0%). Највисока целосна доверба имаат жителите на северо-источниот регион (30,0%).

Големо мнозинство од гласачите на ВМРО-ДПМНЕ (72,2%) рекле дека имаат целосна недоверба во Јавното обвинителство, а мнозинство и од гласачите на Алијансата за Албанците (53,3%) се со тој став. Гласачите на партиите на власт имаат поголема доверба во Јавното обвинителство, па така 62,5% од тие на СДСМ имаат целосна или делумна доверба, додека кај гласачите на ДУИ тој процент е 45,6%.

Графикон 7. Доверба во Специјалното јавно обвинителство

Недовербата е повисока од довербата, па така 53,5% од испитаниците рекле дека имаат це-

лосна или делумна недоверба во СЈО, додека 41,0% имаат целосна или делумна доверба. Довербата во Специјалното јавно обвинителство е поголема од онаа во Јавното обвинителство, но споредено со анкетата од почетокот на 2018 година спомнатата погоре, може да се забележи пад од 4,4 пп (целосна и делумна доверба) и зголемување на недовербата од 6,8 пп, при што целосната недоверба пораснала од 26,8% на сегашните 39,3% или за 12,5 пп.

И кај оваа институција, кога е во прашање етничката припадност, нема значајна разлика кај одговорите со целосна или делумна доверба, но има разлика кај одговорите за недоверба, па така 57,0% од етничките Македонци рекле дека имаат целосно или делумна недоверба, додека кај етничките Албанци тој процент е 46,7%.

Во поглед на возраста на испитаниците, најголема е довербата (целосна или делумна) кај оние помеѓу 30 и 39 години (52,8%) и потоа паѓа на 38,6% кај оние помеѓу 40 и 49 години, за да стигне до 30,7% кај испитаниците на возраст над 65 години. Недовербата (целосна или делумна) е највисока кај највозрасните (над 65 години) и изнесува 63,3%, додека најниска е кај оние на возраст од 30 до 39 години и изнесува 44,5%.

И образованието има влијание на одговорите. Од табелата 3 може да се забележи дека довербата (целосна или делумна) расте со зголемувањето на нивото на образованието. Кај недовербата, пак, се гледа раст се до испитаниците со завршено вишо образование, а потоа опаѓа кај оние со завршено високо образование и постдипломски студии. Исто така, видливо поголем процент на „не знам“ и „без одговор“ има кај оние со незавршено и со завршено основно образование.

Табела 3. Влијание на образованието на испитаниците на одговорите

	СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ					
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
Целосна или делумна доверба	29,6	32,9	41,0	41,5	48,4	57,1
Целосна или делумна недоверба	48,1	54,4	54,4	56,6	50,0	42,9
Не знае/без одговор	22,2	12,8	4,6	1,9	1,6	0,0

Изразено највисока доверба имаат самовработените (58,6%), а најниска, односно најголема недоверба имаат пензионерите (64,8%).

Жителите на вардарскиот регион (70,4%) и на Пелагонија (67,9%) имаат највисока недоверба во СЈО (целосна или делумна) гледано регионално. Оние, пак, од североисточниот регион (60,0%) имаат најголема, целосна или делумна доверба.

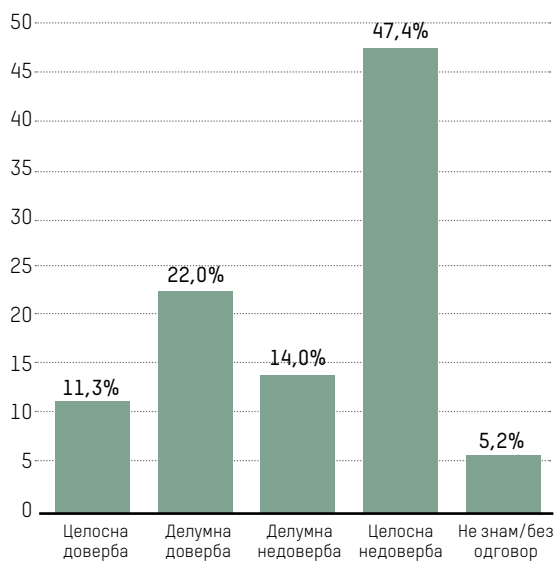
Големо мнозинство од гласачите на ВМРО-ДПМНЕ (83,8%) имаат целосна или делумна недоверба во СЈО, додека голем мнозинство од гласачите на СДСМ (74,5%) имаат целосна или

делумна доверба во оваа институција. Гласачите на коалицискиот партнер на СДСМ, ДУИ, имаа целосна или делумна доверба во СЈО пониска од просечната (49,4%).

Довербата и недовербата во судовите е на речиси исто ниво како таа во Јавното обвинителство. Една третина од испитаниците (33,3%) имаат целосна или делумна доверба, додека 61,4% имаат целосна или делумна недоверба. Притоа, процентот на целосна недоверба е највисок и изнесува 47,4%. Во однос на анкетата спроведена во почетокот на 2018 година, може да се забележи пораст на довербата за 13,1 пп, односно од 20,2% на сегашните 33,3% (целосна или делумна доверба). Особено е зголемена целосната доверба, и тоа за речиси 10 пп, или од 1,7% во почетокот на годината на 11,3 кон крајот на истата.

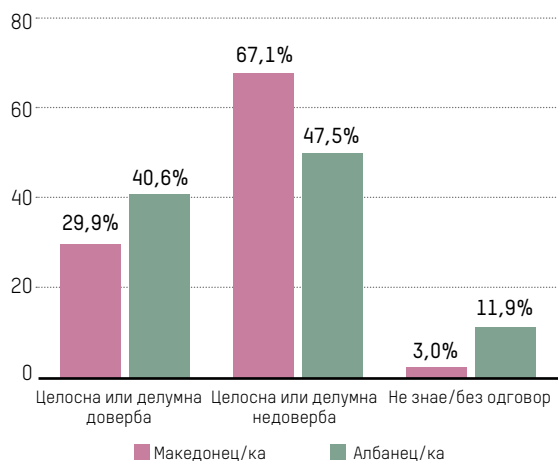
Во графиконот 9 може да се види како влијае етничката припадност на одговорите за довербата во судовите. Повисока целосна или делумна доверба во судовите, за 10,7 пп имаат етничките Албанци споредено со таа на етничките Македонци, додека кај етничките Македонци е поголема целосната или делумната недоверба за речиси 20 пп.

Графикон 8. Доверба во судовите

Во кој правец
се движи
Македонија?

Графикон 9. Влијание на етничката припадност на довербата во судовите

И степенот на образование влијаел на одговорите. Во табелата 4 може да се види дека довербата расте со зголемувањето на нивото на образованието. Исклучок од ова се испитаниците со завршено вишо образование кај кои паѓа довербата кон судовите. И недовербата расте со зголемувањето на степенот на образованието сè до испитаниците со завршено вишо образование, а потоа опаѓа кој оние со завршено високо образование или постдипломски студии.

Што се однесува до возраста на испитаниците, највисока целосна или делумна доверба во судовите имаат граѓаните помеѓу 30 и 39 годи-

ни (43,7%). Инаку довербата опаѓа со зголемувањето на возраста и кај оние над 65 години таа е 18,7%. Најголема целосна или делумна недоверба имаат токму највозрасните испитаници и таа е 75,3%. Како што се намалува возраста, се намалува и недовербата сè до 49,2% кај најмладите испитаници (од 18 до 29 години). Гледано од аспект на работниот статус, и овде најголема целосна или делумна недоверба имаат пензионерите (76,7%) и земјоделците (75,9%), а најголема, невработените (42,2%). Нема големи отстапувања во поглед на местото на живеење, ама има поголеми разлики во зависност од регионот на живеење. Најголема недоверба кон судовите има кај жителите на вардарскиот (78,9%) и на источниот (73,6%) регион, а најголема доверба кај жителите на североисточниот регион (58,8%).

Ставовите на гласачите на политичките партии се разликуваат и кај ова прашање, па така големо мнозинство од оние што гласале за ВМРО-ДПМНЕ (85,5%) имаат целосна или делумна недоверба во судството, додека мнозинство (57,0%) од гласачите на СДСМ и од гласачите на Беса (51,4%) имаат целосна или делумна доверба. Пониска е довербата на гласачите на ДУИ (40,5%) и на Алијансата за Албанците (43,3%).

Табела 4. Влијание на образованието на испитаниците на довербата во судовите

	СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ					
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
Целосна или делумна доверба	18,5%	32,9%	34,0%	22,6%	36,5%	42,9%
Целосна или делумна недоверба	59,3%	53,7%	62,3%	77,4%	60,9%	57,1%
Не знае/без одговор	22,2%	12,8%	3,8%	0,0%	2,6%	0,0%

6. ЗАКЛУЧОЦИ

Нема мнозински одговор на прашањето во кој правец се движи државата. Само 6,2 процентни поени е разликата меѓу оние кои сметаат дека таа се движи во правила насока (44,8%) и оние кои сметаат дека се движи во погрешна насока (38,6%).

Егзистенционалните проблеми се најголемите со кои се соочуваат граѓаните. Речиси две третини (63,8%) одговориле дека сиромаштијата и невработеноста се најголемите проблеми. Сите други, вклучително и ние со кои Владата најмногу се занимаваше (евроинтеграции и прашањето на името) се проблеми за незначително малцинство, односно се под 10%.

Даночната реформа за прогресивен данок нема широка поддршка. Една третина од испитаниците (33,5%) сметаат дека таа е добра и меѓу нив побројни се самовработените (48,3%) и жителите на источниот регион (49,5%). Вкупно 44,6% сметаат дека реформата не е добра и меѓу нив побројни се етничките Македонци (48,1%) и жителите на југоситочниот регион (53,3%).

Секој четврти граѓанин смета дека сите реформи се важни, за секој петти тоа се реформите во правосудството, а за 18,4% најприоритетни се антикорупциските реформи. Сите други се под 10%, вклучително и реформата на јавната администрација (8,5%).

Нема мнозинска доверба во институциите на правосудниот систем. Довербата во Јавното обвинителство (целосна или делумна) е 32,7%, а во судовите 33,3%. Малку поголема е довербата во Специјалното јавно обвинителство (41,0%). Кај сите три институции, најбројни се одговорите за целосна недоверба, и тоа 46,8% кај Јавното обвинителство, 47,4% кај судовите и 39,3% кај Специјалното јавно обвинителство.

Пораст на целосната недоверба кај трите институции во однос на почетокот на годината. Во однос на мерењето направено во почетокот на 2018 година, пораснал процентот на оние кои имаат целосна недоверба во Јавното обвинителство (од 31,5% на 46,8%), во Специјалното јавно обвинителство (од 26,8% на 39,3%) и во судовите (од 40,5% на 47,4%).

Во кој правец
се движи
Македонија?

XIV

ПЕРЦЕПЦИИ И СТАВОВИ ЗА ЛИЦА СО ХЕНДИКЕП И ЛИЦА СО ПСИХИЧКИ ПРОБЛЕМИ

1. ВОВЕД

Телевизија Телма и Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) спроведоа истражувања на јавното мислење за ставовите кон лицата со хендикеп.

Истражувањето на неколку места прави дистинкција помеѓу физичкиот хендикеп, интелектуалната попреченост и психичките проблеми, односно менталните нарушувања. Поделено е во четири дела кои опфаќаат прашања за општите перцепции за дискриминација, за свеста и пристапноста на институциите за лицата со физички хендикеп. Потоа, вториот дел опфаќа прашања кои се однесуваат на инклузијата на лицата со хендикеп и тоа во образовниот систем, на пазарот на труд како и во политичкиот живот. Во оваа смисла е и прашањето за употребата на знаковниот јазик, односно расположението на граѓаните тој да биде еден од службените јазици во државата. Третиот дел се однесува на толеранцијата кон лицата со хендикеп и институциите за ресоцијализација. Толеранцијата е проверувана преку прашањата дали на испитаниците им смета да ги имаа во нивното соседство. И последниот дел опфаќа повеќе ставови на испитаниците во однос на лицата со психички проблеми и ментални нарушувања.

Истражувањето на оваа тема е мотивирано од се позачестената реторика за потребата од инклузивен пристап кон лицата со хендикеп. Активностите во оваа област почесто можат да се квалификуваат како спорадични и ад хок, отколку како системски и стратешки, без оглед на тоа што постојат опсежни стратешки документи. МЦМС и Телевизија Телма сметаат дека во тој пристап недостасува проверка на јавното мислење, односно проверка на подго-

твеноста на јавноста за спроведување во живот на пристапот на инклузија. Ова е само еден чекор во утврдување на реалната слика која може да биде индикација за (не)остварувањето на некои од стратешките определби или пак за временската рамка која е предвидена за нивно реализирање. Проверката и објавувањето на податоците од истражувањата има за цел да придонесе за подобра информираност на граѓаните, за анализа и аргументирана дебата во јавноста.

Истражувањето е дел од проектот „Топ тема на ваша страна“ подржана од УСАИД. Анкетата ја спроведе агенцијата М-проспект.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Примерок

Анкетата беше телефонски спроведена во период помеѓу 21 и 27 ноември 2018 година, на национално репрезентативен примерок од 800 испитаници. Примерокот е двофазен стратификуван, репрезентативен според пол, возраст, етничка припадност, регион и место на живеење. Анкетираната популација се лица над 18 години, граѓани на Р. Македонија. Анкетата се спроведуваше на македонски и албански јазик. За да се исполни критериумот за случаен избор користен е методот „Следен роденден“.

Обработка и прикажување на резултатите

Собраните податоци се обработени со честота и пропорција на одговорите. Резултатите се прикажани во графикони и табели на ниво на целиот примерок, како и во табели кои ја следат структурата на примерокот во однос на: пол, возраст, етничка припадност, образование, место на живеење, работен статус, чувство на партиска припадност и регион. Сите

результати се подложни на статистичка грешка од $\pm 3,1\%$ со прифатливо ниво доверба: 95,0%.

Во извештајот незначително малцинство се употребува за одговори помалку од 10% од примерокот, мало малцинство за 11% до 30%, малцинство за 31% до 50%, мнозинство за 51% до 65%, и големо мнозинство за повеќе од 65%.

Ограничувања на истражувањето:

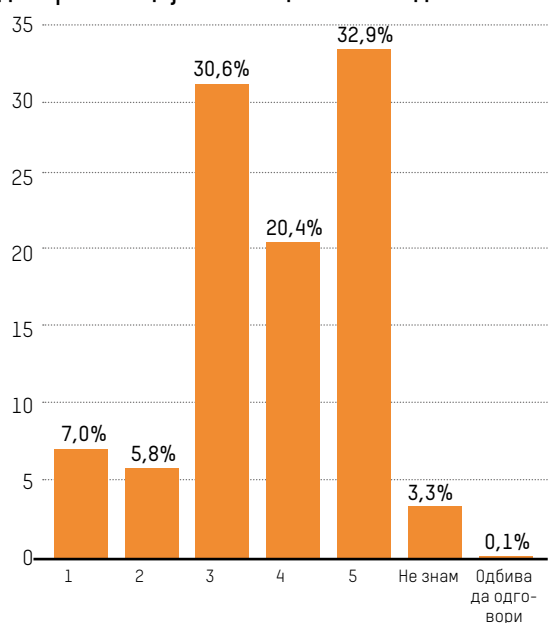
Примерокот за истражувањето е стандарден, но се базира на податоци од пописот од 2002 година, кои можеби се застарени и не ја одразуваат целосно реалната ситуација на теренот, иако се модифицирани според периодичната процена на ДЗС од 2017 година.

3. ДИСКРИМИНАЦИЈА, СВЕСТ И ПРИСТАПНОСТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ

Во графиконот 1 се прикажани перцепциите на граѓаните за постоењето на дискриминација кон лица со хендикеп во нашата држава на скала од 1 до 5, притоа 1 е воопшто не постои, а 5 е постои висока дискриминација.

Графикон 1. Перцепции за постоењето на дискриминација кон лицата со хендикеп.

Големо мнозинство од граѓаните (83,9%) сметаат дека во нашата држава постои дискриминација кон лицата со хендикеп и ја оцениле со оценки од 3 до 5. Речиси една третина од нив сметаат дека постои висок степен на дискриминација (32,9%).

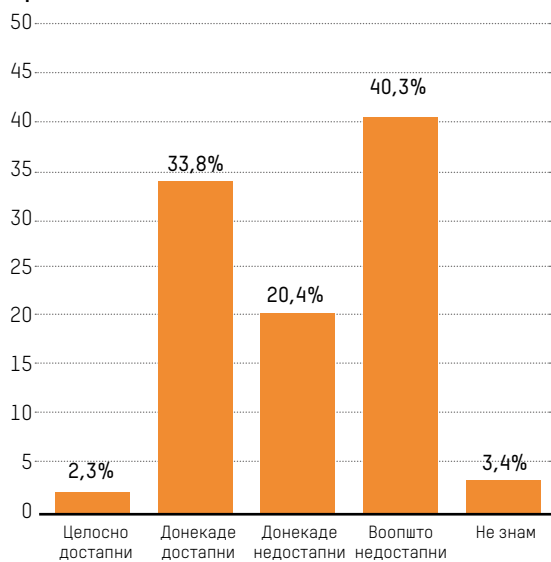
Врз одговорите на испитаниците влијание имал степенот на нивното образование, па од табелата 1 може да се забележи дека со зголемување на степенот на образование расте и чувството за постоење на дискриминација врз оваа ранлива категорија на граѓани. Па така, поголем е процентот на испитаниците со завршено вишо (84,8%) и високо образование

Табела 1. Влијание на образованието на перцепциите за нивото на дискриминација кон лицата со хендикеп.

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ						
Ниво на дискриминација	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
1	4,0	7,0	8,3	6,1	4,5	0,0
2	8,0	10,5	5,8	4,5	2,6	0,0
3	16,0	21,9	32,3	27,3	37,7	0,0
4	20,0	14,9	19,4	16,7	26,6	62,5
5	36,0	41,2	30,9	40,9	27,9	37,5
НЗ/00	16,0	4,4	3,2	4,5	0,6	0,0

(92,2%) кои сметаат дека постои дискриминација во споредба со испитаниците кои немаат завршено основно (72,0%) и имаат завршено основно образование (78,1%). Овие проценти претставуваат збир од оние кои го рангирале постоењето на дискриминација врз лицата со хендикеп со оценки од 3 до 5.

Графикон 2. Пристапност на институциите во државата.

Истражувањето го опфати и односот на институциите со овие лица кога станува збор за нивната пристапност. Па така, испитаниците беа прашани колку според нив институциите

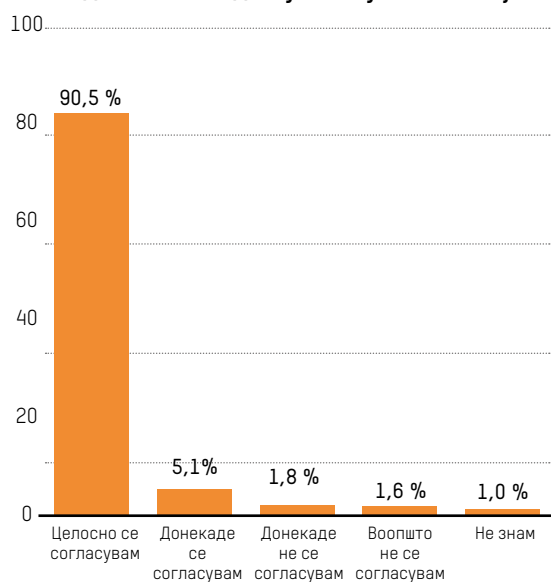
во Македонија се достапни за лица во количка. Резултатите покажуваат дека големо мнозинство од испитаниците сметаат дека институциите во Македонија донекаде се недостапни и воопшто се недостапни за лица во количка (60,7%), додека пак малцинство од нив (36,0%) сметат дека донекаде и целосно се достапни.

Врз одговорите на испитаниците влијание имал регионот на живеење. Па така, иако многу мал број од испитаниците би се сложиле дека институциите во државата се достапни за лица со колички, сепак нешто повеќе од една половина од жителите на Југоисточниот регион (53,5%) сметаат дека тие се донекаде достапни. Најкритични во однос на ова прашање се жителите на Североисточниот регион од кои 80,7% сметаат дека институциите донекаде и воопшто се недостапни, а по нив се жителите на Југозападниот регион (75,9%).

Табела 2. Влијание на регионот на живеење врз ставот за пристапност на институциите за лицата во количка.

РЕГИОН:								
	Вардарски	Источен	Југо-источен	Југо-западен	Пелагониски	Полошки	Северо-источен	Скопски регион
Целосно достапни	0,0%	7,0%	1,4%	5,1%	1,2%	2,3%	0,0%	1,6%
Донекаде достапни	36,4%	35,2%	53,5%	15,2%	41,9%	24,4%	19,4%	38,8%
Донекаде недостапни	21,8%	16,9%	15,5%	29,1%	23,3%	20,6%	32,3%	15,5%
Воопшто недостапни	34,5%	33,8%	26,8%	46,8%	29,1%	47,3%	48,4%	43,3%
НН/ОО	7,3%	7,0%	2,8%	3,8%	4,7%	5,3%	0,0%	0,8%

Графикон 3. Согласност со изјавата: Физичкиот хендикеп може да му се случи на секој.

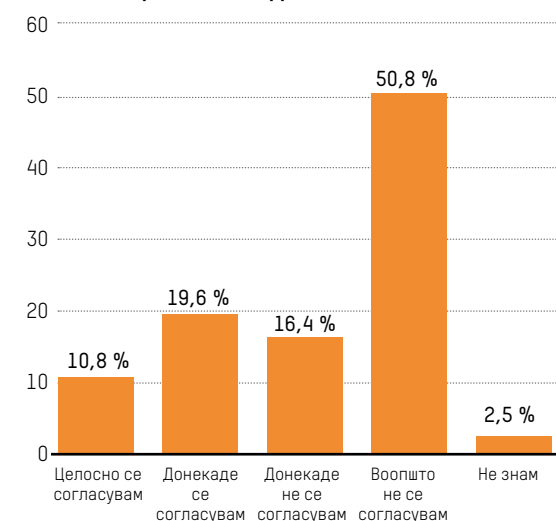

Како што може да се види од графиконот 3, речиси сите граѓани целосно се согласуваат со изјавата: Физичкиот хендикеп може да му се случи на секој (90,5%).

Според графиконот 4, мнозинство од испитаниците (67,1%) донекаде и воопшто не се согласуваат со изјавата дека во Македонија се почитуваат паркинг местата наменети за лицата со хендикеп. Иако полот и возраста на испитаниците немале влијание врз одговорите на ова прашање, сепак можат да се забележат

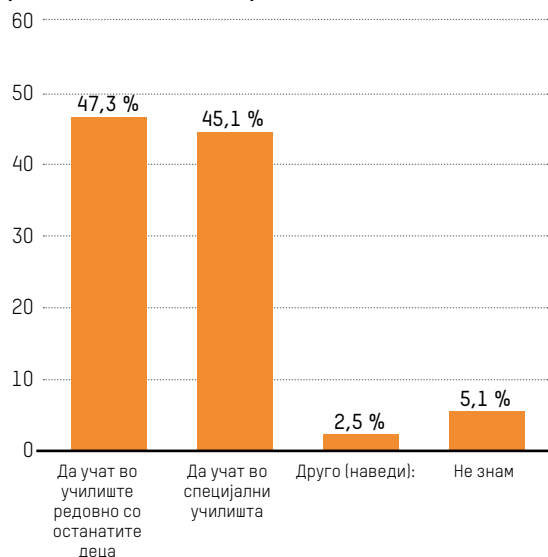
определени разлики гледано низ призмата на нивното образование. Па така, 36,0% од испитаниците со незавршено образование донекаде и воопшто не се согласуваат со оваа изјава, што се разликува за 31,1 пп од просекот.

Графикон 4. Согласност со изјавата: Во Македонија се почитуваат паркинг местата наменети за лицата со хендикеп.

4. ИНКЛУЗИЈА НА ЛИЦАТА СО ХЕНДИКЕП

Графикон 5. Ставови во однос на образовниот процес на лицата со физички хендикеп.

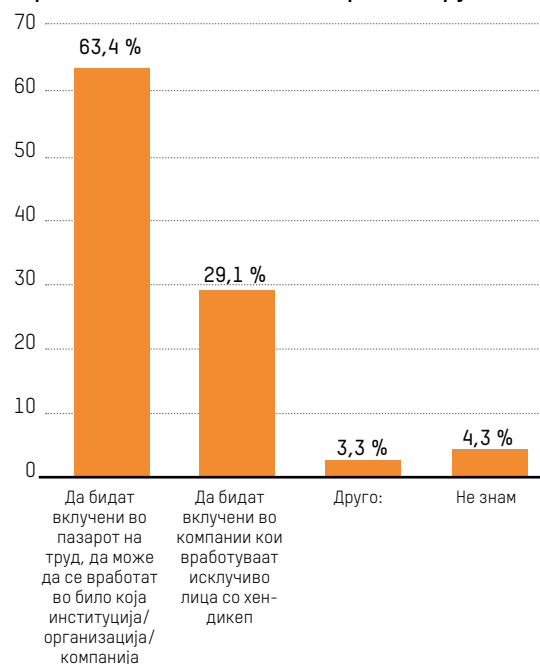
Речиси се поделени ставовите на граѓаните во однос на тоа каде децата со физички хендикеп треба да одат во училиште, односно, да следат настава. Оваа поделба јасно може да се забележи на графиконот 4 каде што 47,3% од испитаниците сметаат дека овие ученици треба да учат во редовни училишта, заедно со останатите деца, додека пак 45,1% сметаат дека тие треба наставата да ја следат во специјални училишта.

Иако и во однос на ова прашање не можат да се забележат разлики во однос на полот и возраста на испитаниците, сепак, гледано низ призмата на етничката припадност на испитаниците може да се забележат определени разлики. Податоците на истражувањето покажуваат дека мнозинство од етничките Македонци (54,4%) се согласуваат со првата теза, односно дека овие деца треба да учат во редовните училишта, во споредба со етничките Албанци од кои мало малцинство од 27,2% ја одбирале оваа опција. Напротив, мнозинство од етничките Албанци 66,8% сметаат

дека овие деца треба да учат во специјални училишта. Различни гледишта во однос на ова прашање можат да се забележат и според местото на живеење. Па така, 53,1% од оние кои живеат во град сметаат дека овие деца треба да учат редовно со останатите деца, за разлика од 38,1% од испитаниците кои живеат на село. Мнозинство од жителите на селата, односно 56,8% сметаат дека овие деца треба да учат во специјални училишта.

Студијата на УНИЦЕФ¹ направена во 2014 година за знаењата, ставовите и практиките во врска со инклузијата на децата со попреченост покажува дека едвај 4% од граѓаните сметаат дека децата со попреченост треба да бидат вклучени во редовниот образовен систем. Споредено со резултатите погоре, разликата е повеќе од 40 пп. Ваков скок на свеста е тешко постижен за период од четири години што не упатува на заклучок дека во одговорите има голема доза на тнр. политичка коректност.

Графикон 6. Ставови за вклучување на лицата со физички хендикеп во пазарот на труд.

1 UNICEF, Knowledge, Attitude, and Practice (KAP) Survey: Towards Inclusion of Children with Disabilities, 2014

Табела 3. Влијание на образованието на перцепциите за испитаниците.

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ						
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
Да	60,0%	62,3%	73,0%	71,2%	87,7%	100,0%
Не	24,0%	21,1%	18,0%	16,7%	7,1%	0,0%
НН	16,0%	15,8%	9,0%	12,1%	5,2%	0,0%
ОО	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Мнозинство од испитаниците сметаат дека лицата со физички хендикеп треба да бидат вклучени во пазарот на труд, и да можат да се вработат во било која институција, организација или компанија. Додека пак, 29,1% од нив сметаат дека овие лица треба да бидат вклучени во компании кои исклучиво вработуваат лица со хендикеп.

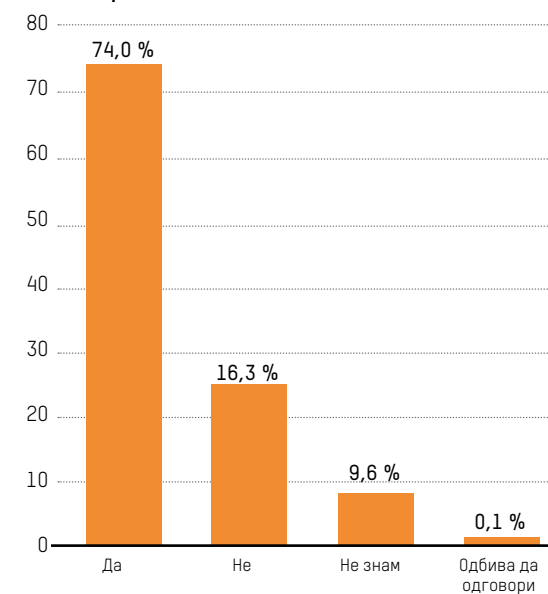
Мнозинство од етнички Македонци (70,0%) се согласуваат со ставот дека овие лица треба да бидат вклучени во пазарот на трудот и да работат во било која институција, организација или компанија. Етнички Албанци се поделени во однос на ова прашање, па така 44,6% се согласуваат со првиот став, додека пак 49,5% од нив сметаат дека лицата со физички хендикеп треба да бидат вклучени во компании кои вработуваат само лица со хендикеп.

Според графиконот 7 големо мнозинство од испитаниците сметаат дека е потребно политичките партии во својот состав да имаат лица со физички хендикеп (74,0%).

Гледано низ призмата на етничка припадност може да се забележи дека процентот на етнички Македонци (77,7%) кои одговориле позитивно на ова прашање е поголем во споредба со етничките Албанци (63,9%). Разлика може да се забележи и во однос на местото на живеење на испитаниците, па така на ова пра-

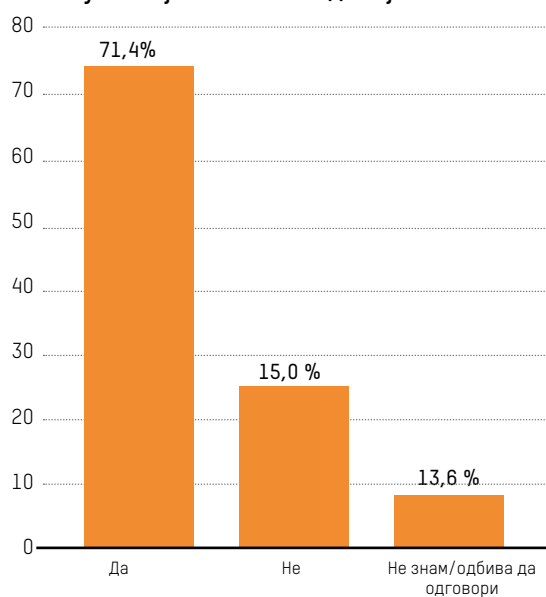
шање позитивно одговориле поголем процент од испитаниците кои живеат во град (78,6%) во споредба со оние што живеат на село (66,8%).

Графикон 7. Дали според вас е потребно политичките партии во својот состав да имаат лица со физички хендикеп?

Разлики се јавуваат според образованието на испитаниците каде оние со високо образование во забележително поголема мера сметаат дека е потребно политичките партии во својот состав да имаат лица со физички хендикеп (завршено високо образование- 87,7% и завршени постдипломски студии- 100%), за разлика од оние со незавршено основно (60,0%) и завршено основно (62,3%) образование.

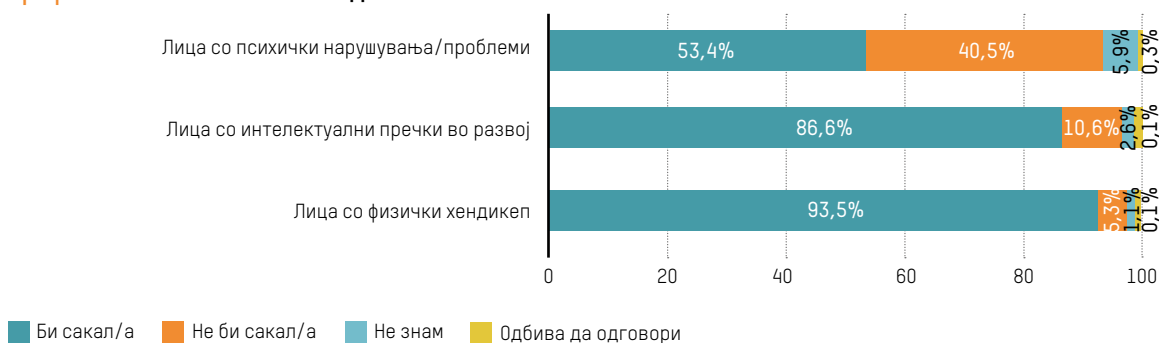
Графикон 8. Ставови во однос на тоа дали знаковниот јазик треба да биде признаен како службен јазик во Македонија.

Големо мнозинство од испитаниците одговориле позитивно (71,4%) на прашањето дали знаковниот јазик треба да биде признаен како службен јазик во државата. И врз одговорите на ова прашање влијание имала етничката припадност на испитаниците, односно етничките Албанци (85,1%) 19,8 пп повеќе се согласуваат дека знаковниот јазик треба да биде службен јазик во однос на етничките Македонци (65,4%).

5. ТОЛЕРАНЦИЈА КОН ЛИЦАТА СО ХЕНДИКЕП И ИНСТИТУЦИИТЕ ЗА РЕСОЦИЈАЛИЗАЦИЈА

Графикон 9. Ставови за соседите

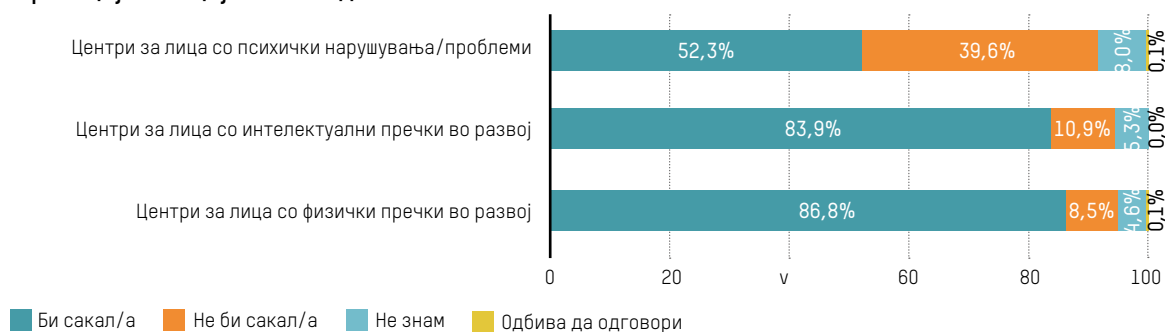

На прашањето: „Кои од следниве лица не би сакале да ви бидат соседи?“, испитаниците покажуваат големо разбирање за лицата со физички хендикеп и за лицата со интелектуални пречки во развојот за кои 93,5%, односно 86,6% рекле дека сакаат да им бидат соседи.

Помала е отвореноста кон лицата со психички нарушувања/проблеми (53,4%) иако и за нив е мнозинска поддршката. Испитаниците со завршено вишо образование (75,8%) најчесто одговарале дека би сакале овие лица да им бидат соседи. Најмала поддршка има кај ангажираните во домашни обврски (39,5%).

Перцепции и ставови за лица со хендикеп и лица со психички проблеми

Графикон 10. Ставови за лоцирање на дневни центри за грижа и ресоцијализација во соседството

Во графиконот 13. се презентирани одговорите на прашањето: „Кои од дневните центри за грижа и ресоцијализација не би сакале да бидат лоцирани во вашето соседство?“ Од одговорите може да се заклучи дека мнозинство од граѓаните немаат проблем ако во нивното соседство има центри за грижа и ресоцијализација на лица со хендикеп. Овој позитивен став особено е изразен кога станува збор за центри за лица со физички пречки во развојот каде големо мнозинство од 86,8% од испитаниците рекле дека би сакале да бидат лоцирани во нивното соседство. Слични се бројките и за центрите за лица со интелектуални пречки во развојот за кои согласност даваат 83,9% од испитаниците. Иако мнозинска (52,3%), пониска е поддршката за центрите за лица со психички нарушувања/проблеми. Повеќе од 10 пп е разликата меѓу мажите (57,6%) и жените (46,9%) кои би сакале во нивното соседство да има центар за лица со психички нарушувања. Слична е и разликата во одговорите на етнич-

ките Македонци (49,8%) и етничките Албанци (60,4%), односно видливо е дека етничките Албанци се поподготвени за таков центар за ресоцијализација во нивното соседство.

Во табелата 4. може да се види како влијае образованието на одговорите на испитаниците. Отвореноста на граѓаните за ваков центар се зголемува со зголемувањето на нивото на образование од 32,0% кај оние со незавршено основно образование до 87,5% кај оние со завршени постдипломски студии.

Разлики од просечните вредности можат да се забележат и во однос на работниот статус на испитаниците. Поголема поддршка за Центар за лица со психички нарушувања/проблеми има кај самовработените (82,3%), додека подпросечната е таа кај земјоделците (42,9%) и кај ангражираните во домашни обврски (37,2%). Регионално гледано, жителите на Вардарскиот регион (63,6%) се најподготвени за ваков Центар.

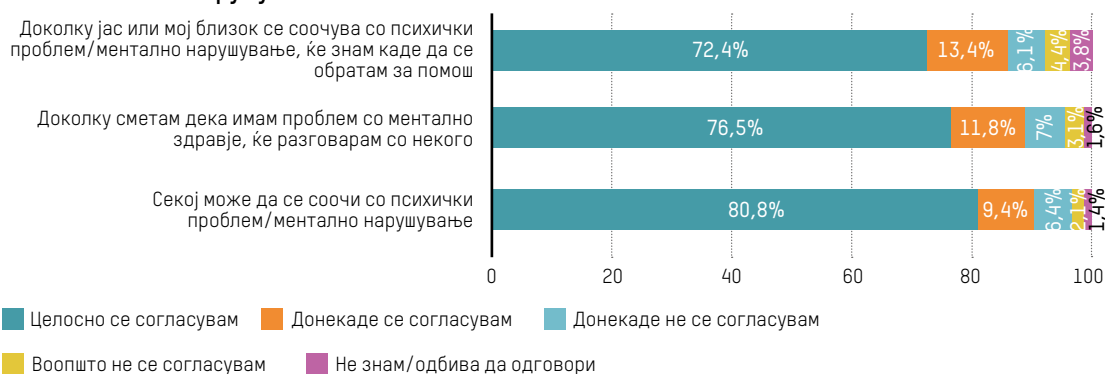
Табела 4. Влијание на образованието на одговорите на испитаниците

СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ						
	Незавршено основно	Завршено основно	Завршено средно	Завршено вишо	Завршено високо	Постдипл. студии
Би сакал/а	32,0	47,4	49,0	66,7	60,4	87,5
Не би сакал/а	52,0	42,1	43,2	28,8	32,5	0,0
НЗ/Одбива	16,0	10,5	7,9	4,5	7,1	12,5

6. СТАВОВИ ЗА ЛУЃЕТО КОИ ИМААТ ПСИХИЧКИ ПОТЕШКОТИИ ИЛИ ПРОБЛЕМИ СО МЕНТАЛНОТО ЗДРАВЈЕ

Во графиконите подолу се прикажани повеќе ставови на испитаниците и согласноста, односно несогласноста со нив.

Графикон 11. Ставови со најголема поддршка за луѓето со психички проблем/ментално нарушување

Најголема согласност испитаниците имаат за ставовите: „секој може да се соочи со психички проблем/ментално нарушување“ (80,8%); „доколку сметам дека имам проблем со менталното здравје ќе разговарам со некој“ (76,5%) и „доколку јас или мој близок се соочува со психички проблем, ќе знам каде да се обратам за помош“ (72,4%).

На другиот крај од оската, мнозинство од граѓаните воопшто не се согласуваат со ставовите: „често ги користам зборовите ‘лудак’, ‘ненормален’, ‘ментален’... (55,6%); „луѓето со психички проблем/ментално нарушување, само сакаат да привлечат внимание“ (51,5%) и „би ми било многу срам да кажам дека имам психички проблем/ментално нарушување“ (50,0%).

Сепак, не е за занемарување податокот дека речиси 1/3 или 30,2% од испитаниците целосно или до некаде се согласуваат дека често ги користат зборовите ‘лудак’, ‘ненормален’,

‘ментален’ и сл. Меѓу нив, најбројни се самовработените (47,1%) и земјоделците (52,4%). Околу 1/3 или 34,0% се и испитаниците кои целосно или до некаде се согласуваат со ставот дека луѓето со психички проблем/ментално нарушување, само сакаат да привлечат внимание. Возрасно гледано, најмалку со овој став се согласуваат најмладите испитаници, односно оние помеѓу 18 и 29 години (22,6%). Разликата во поддршката на овој став е речиси 30 пп меѓу етничките Македонци (25,4%) и етничките Албанци (54,5%) кои се побројни меѓу оние кои се согласуваат со овој став. И нивото на образование има влијание па така, поддршката на овој став кај оние со незавршено основно образование е 68,0%, додека кај оние со завршено високо образование изнесува речиси 40 пп помалку, односно, 28,6%. Во поглед на работниот статус на испитаниците, најголема поддршка има кај самовработените (47,1%).

Графикон 12. Ставови со најниска поддршка за луѓето со психички проблем/ментално нарушување

Иако мнозинството успешно и се спротивставува на стигмата – да се има психички проблем или ментално нарушување, сепак 37,4% целосно или до некаде се согласуваат со ставот дека би им било срам да кажат. Во прилично патријархално општество како што е македонското не би требало да биде изненадување што мажите (41,9%) имаа поголем срам да кажат дека имаа ваков проблем отколку жените (32,9%). Кај ова прашање, може да се забележат и значајни разлики во однос на етничката припадност на испитаниците па така, етничките Македонци (27,7%) се помалубројни меѓу оние на кои би им било срам да кажат дека имаат ваков проблем за разлика од етничките Албанци кај кои мнозинство од испитаниците би имале проблем да кажат дека имаат психички проблем/ментално нарушување (61,4%).

Во поглед на работниот статус, согласноста за овој став е изразена кај самовработените (58,8%) и кај земјоделците (52,4%). Има разлики и во однос на местото на живеење односно, разликата меѓу испитаниците од село (49,4%) и тие што живеат во град (29,8%) е речиси 20пп. Регионално гледано, испитаниците од Полог (61,1%) се најбројни меѓу оние кои би се срамеле да кажат дека имаат психички проблем.

Мнозинство од испитаниците целосно или донекаде се согласуваат со изјавата: „луѓето со психички проблем/ментално нарушување треба да пробаат самите да се извлечат, се е во главата“ (54,6%). Има разлики во ставовите на испитаниците гледано низ призмата на образованието па така кај оние со завршено вишо образование поддршката на ставот е 66,7%, додека кај оние со завршено високо образо-

Графикон 13. Ставови „надминување“ на состојбата на луѓето со психички проблем/ментално нарушување

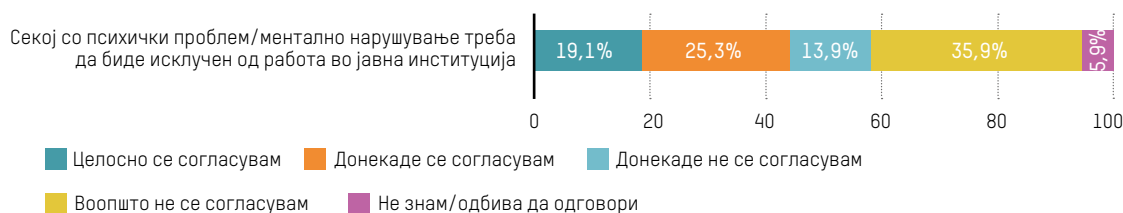
вание таа е за 23,2 процентни поени пониска. Земјоделците (76,2%) и ангажираните во домашни обврски (67,4%) се повеќе склони да веруваат дека проблемите на луѓето со психички/ментални нарушувања се во нивната глава, за разлика од самовработените (41,2%). Гледано регионално, најголема согласност со овој став имаат жителите на Југоисточниот (69,0%) и на Југозападниот (69,6%) регион.

Мнозинство на испитаници целосно или понекаде се согласуваат со ставот дека луѓето со психички проблем/ментално нарушување се насилни/агресивни (60,4%). Иако нема значајна разлика од просечната вредност, сепак интересно е што има разлика во одговорите на мажите (56,9%) и жените (63,8%) при што, жените повеќе се согласуваат со овој став. Разлика има и во одговорите на етничките Македонци (53,3%) и етничките Албанци (74,3%). Вкупно 21 процентен поен е разликата меѓу нив, односно, етничките Албанци почесто се согласувале (целосно или до некаде) со ставот дека е многу веројатно дека луѓето со психички проблем/ментално нарушување се и насилни/агресивни. Поддршката на оваа согласност се намалува со зголемувањето на нивото на образование и тоа од 76,0% кај оние со незавршено основно образование до 48,1% кај оние со завршено високо образование. Надвор од ова движење се испитаниците со завршени постипломски студии кај кои согласноста со овој став изнесува 87,5%.

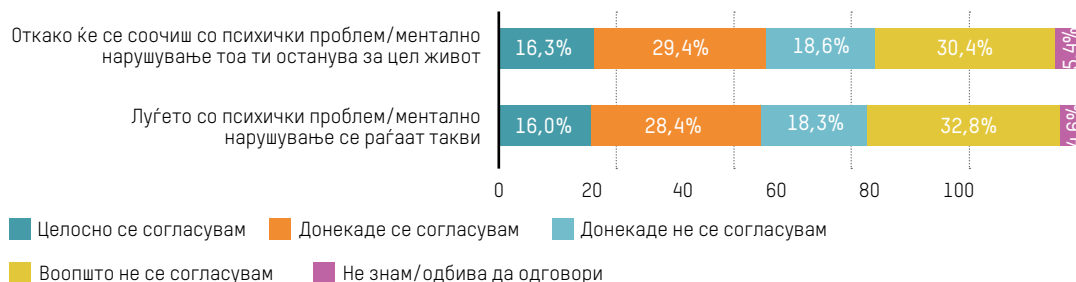
Што се однесува до прашањето на лековите како единствена помош за овие лица, мнозинство од испитаниците (51,5%) целосно или до некаде не се согласуваат со тој став. Терапијата со лекови е поприфатлива за испитаниците со понизок степен на образование па така, оние со незавршено основно образование (60,0%) најчесто се согласувале со оваа изјава за разлика од оние со завршени постдипломски студии (25,0%).

Граѓаните се поделени во ставовите за тоа дали лицата со психички проблем/ментално нарушување треба да бидат исклучени од работа во јавна институција. Најбројни се оние кои воопшто не се согласуваат со овој став (35,9%), но дури и ако се гледаат вкупните бројки на оние кои целосно или до некаде се согласуваат и оние кои целосно или до некаде не се согласуваат, нема мнозински став за прашањето. Согласноста за исклучување од јавните институции е понагласена кај самовработените (64,7%) и кај земјоделците (57,1%), а за забележување се и разликите помеѓу испитаниците кои живеат во село (54,8%) и оние кои живеат во град (37,8%) што покажува дека оние кои живеат на село помалку би толерирале лица со ментален хендикеп во јавни институции.

Графикон 14. (Не)ангажирање во јавна институција на лицата со психички проблем/ментално нарушување

Графикон 15. Ставови за други предрасуди кон луѓето со психички проблем/ментално нарушување

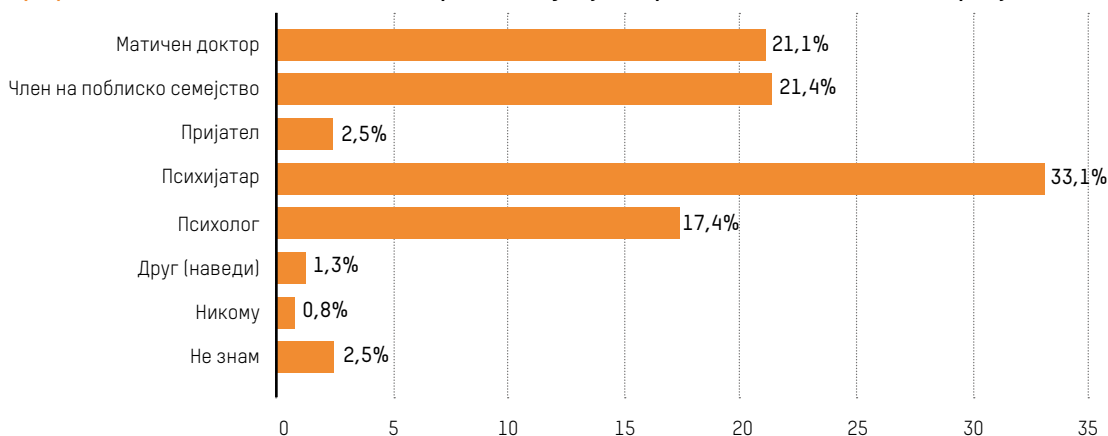
Ставовите „луѓето со психички проблем/ментално нарушување се раѓаат такви“ и „откако ќе се соочиш со психички проблем/ментално нарушувањето тоа ти останува за цел живот“ меѓу другото ја покажуваат и информираноста за овие прашања. Мнозинство од испитаниците (51,1%) целосно или до некаде не се согласуваат со ставот дека луѓето со психички проблем/ментално нарушување се раѓаат такви, додека 44,4% целосно или делумно се согласуваат со овој став. Најбројни меѓу оние што се согласуваат со тој став се пензионерите (57,1%), а најбројни меѓу оние кои не се согласуваат се самовработените (70,6%).

Слични се резултатите и кај другиот став, односно, 45,7% целосно или до некаде се согласуваат со ставот дека откако ќе се соочиш со психички проблем/ментално нарушување, тоа ти останува за цел живот, додека 49,0%

целосно или до некаде не се согласуваат со тоа. Степенот на образование на испитаниците влијае на одговорите па така, оние со незавршено основно образование почесто се согласувале со овој став (56,0%) за разлика од оние со завршено високо образование (32,5%). Разлики има и во поглед на работниот статус, односно, вработените во јавните институции (54,1%) почесто се согласувале со ставот дека соочувањето со психички проблем останува за секогаш, како и самовработените (58,8%) и земјоделците (66,7%). Поголема согласност со овој став има и кај жителите на Вардарскиот (54,5%) и Југозападниот (63,3%) регион.

На прашањето „со кого би разговарале доколку имаат проблем со менталното здравје“ нема мнозински одговор, но од тоа што го навеле се гледа дека најголем број од граѓаните би разговарале со психијатар (33,1%), потоа со член

Графикон 16. Кои се лицата од доверба во случај на проблем со менталното здравје

на поблиското семејство (21,4%), матичен доктор (21,1%) и психолог (17,4%).

Жените (37,7%) почесто одговарале дека би се обратиле кај психијатар отколку мажите (28,6%). Член на поблиското семејство е почест избор за етничките Албанци (34,2%) отколку за етничките Македонци (17,3%). Вторите, етничките Македонци (40,0%) почесто би избрале психијатар во однос на етничките

Албанци (16,3%). Разлики можат да се воочат и во однос на степенот на образованието на испитаниците, па 43,9% од оние со високо образование рекле дека би разговарале со психијатар, а 40,0% од оние со незавршено основно образование рекле дека тоа би го направило член на поблиско семејство.

7. ЗАКЛУЧОЦИ

Постои дискриминација кон лицата со хендикеп. Околу 1/3 од испитаниците сметаат дека има високо ниво на дискриминација, додека вкупно 83,9% сметаат дека таа е помеѓу ниво 3 и 5 на скала од 1-5 каде 1 е воопшто не постои дискриминација.

Институциите не се пристапни, а местата за паркинг на лица со хендикеп не се почитуваат. Мнозинство од испитаниците (60,7%) сметаат дека институциите се целосно или до некаде недостапни за лица во количка, а речиси две третини (67,2%) сметаат дека воопшто или до некаде не се почитуваат местата за паркинг за лица со хендикеп.

Граѓаните се поделени за вклучувањето на лицата со хендикеп во редовното образование. Вкупно 47,3% се поддржувачи на овој став. Објективно е прашањето дали станува збор за политичка коректност на испитаниците имајќи предвид други истражувања каде овој процент е значително понизок.

Постои мнозинска согласност за вклучување на лицата со хендикеп на пазарот на трудот. Речиси 2/3, или 63,4% сметаат дека овие лица треба да имаат рамноправен третман. Поддршката е поголема кај етничките Македонци (70,0%) отколку кај етничките Албанци (49,5%).

Големо мнозинство сметаат дека политичките партии (74,0%) треба да вклучат лица со хендикеп, и дека знаковниот јазик (71,4%) треба да биде службен јазик.

Граѓаните се потолерантни кон лицата со физички хендикеп и интелектуални пречки во развојот отколку кон оние со психички нарушувања/проблеми. Ова е рефлектира и на институциите за ресоцијализа-

ција на овие лица. Високи 93,5% би сакале да имаат соседи со физички хендикеп, односно со интелектуални пречки во развојот (86,6%) за разлика од 53,4% кај лицата со психички нарушувања/проблеми. Во однос на институциите за ресоцијализација, 86,8% односно 83,9% би сакале да имаат во соседството центри за лица со физичка попреченост, односно центри за лица со интелектуални пречки во развојот, за разлика од 52,3% кај центрите за лица со психички нарушувања/проблеми.

Граѓаните во големо мнозинство се согласни и свесни дека секој може да се соочи со психички проблем/ментално нарушување (80,8%) и велат дека знаат каде да се обратат за помош доколку тие или нивни близок се соочува со психички проблем, (72,4%).

Малцинска е поддршката на ставот дека луѓето со психички проблем/ментално нарушување, само сакаат да привлечат внимание (34,0%). Етничките Македонци (25,4%) помалку го поддржуваат овој став отколку етничките Албанци (54,5%). На овој став влијае и образованието односно, побројни се оние оние со незавршено основно образование е (68,0%), за разлика од оние со завршено високо образование (28,6%).

На околу 1/3 од испитаниците би им било срам да кажат дека имаат психички проблем/ментално нарушување. Ова е изразено кај мажите (41,9%) отколку кај жените (32,9%). Разлики има и кај во однос на етничката припадност, етничките Македонци (27,7%) се помалубројни меѓу оние на кои би им било срам да кажат дека имаат ваков проблем за разлика од етничките Албанци кај кои мнозинство од испитаниците би имале проблем да кажат дека имаат психички проблем/ментално нарушување (61,4%).

Психијатар или член на поблиското семејство е избор за разговор на вкупно 54,5% од испитаниците во случај да имаат проблем со менталното здравје. Матичниот доктор е на трето место (21,4%) и само малку заостанува зад „роднините“. За жените (37,7%) психијатарот е поприфатливо решение отколку за мажите (28,6%). Член на поблиското семејство е почест избор за етничките Албанци (34,2%) отколку за етничките Македонци (17,3%).

XVII

ПРЕТСЕДАТЕЛСКИ
ИЗБОРИ

1. ВОВЕД

Телевизија Телма и Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) спроведоа истражувања на јавното мислење за претстојните претседателски избори.

Беше проверена поддршката на граѓаните за повеќемина потенцијални кандидати за претседател и ставовите за тоа какви вредности треба да поседуваат тие. Еден дел од извештајот се однесува на расположението на граѓаните да гласаат за кандидати на друга етничка заедница или за кандидати од друга политичка партија на која тие не се симпатизери. Истражувањата во претходните циклуси овозможува да се споредат овие податоци со расположението на граѓаните во два претходни изборни циклуси. Последната група прашања се однесува на ставовите на граѓаните за тоа дали е оправдан или не бојкот на претседателските избори, како и за нивните ставови дали треба да се менува начинот на избор на претседател на државата.

Проверката и објавувањето на податоците од истражувањата има за цел да придонесе за подобра информираност на граѓаните, за анализа и аргументирана дебата во јавноста.

Истражувањето е дел од проектот „Топ тема на ваша страна“ поддржана од УСАИД. Анкетата ја спроведе агенцијата М-проспект.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Примерок

Анкетата беше телефонски спроведена во периодот помеѓу 7 и 14 декември 2018 година, на национално репрезентативен примерок од 1.014 испитаници. Примерокот е двофазен стратификуван, репрезентативен според пол, возраст, етничка припадност, регион и место на живеење. Анкетираната популација се лица над 18 години, граѓани на Р. Македонија. Анкетата се спроведуваше на македонски и на албански јазик. За да се исполни критериумот за случаен избор, користен е методот „слепен роденден“.

Обработка и прикажување на резултатите

Собраните податоци се обработени со честота и пропорција на одговорите. Резултатите се прикажани во графикони и табели на ниво на целиот примерок, како и во табели кои ја следат структурата на примерокот во однос на: пол, возраст, етничка припадност, образование, место на живеење, работен статус, чувство на партиска припадност и регион. Сите резултати се подложни на статистичка грешка од $\pm 3,1\%$ со прифатливо ниво на доверба: 95,0%.

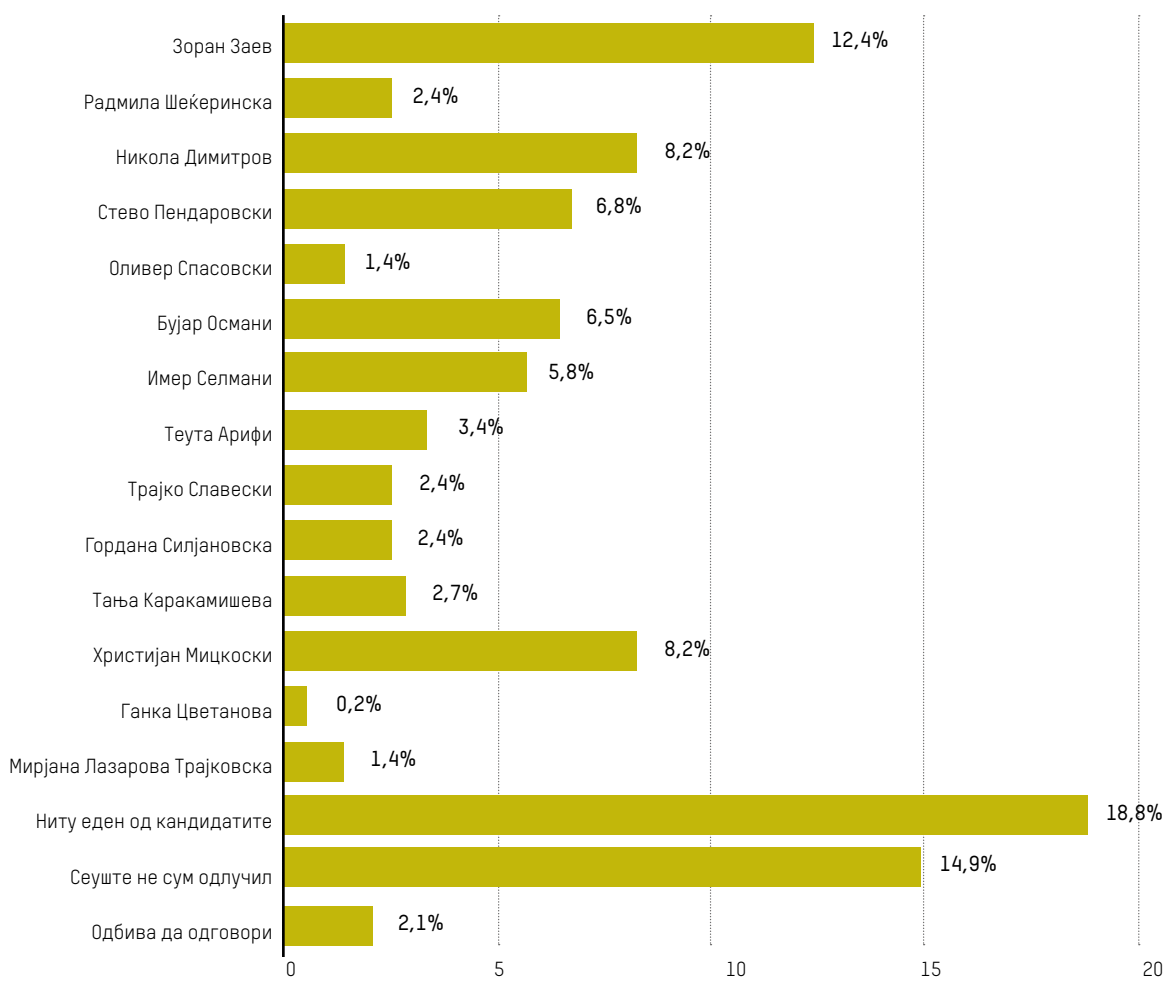
Во извештајот незначително малцинство се употребува за одговори помалку од 10% од примерокот, мало малцинство за 11% до 30%, малцинство за 31% до 50%, мнозинство за 51% до 65% и големо мнозинство за повеќе од 65%.

Ограничувања на истражувањето:

Примерокот за истражувањето е стандарден, но се базира на податоци од пописот од 2002 година, кои можеби се застарени и не ја одразуваат целосно реалната ситуација на теренот, иако се модифицирани според периодичната процена на ДЗС од 2017 година.

3. ПОДДРШКА И ВРЕДНОСТИ НА МОЖНИТЕ КАНДИДАТИ ЗА ПРЕТСЕДАТЕЛ

Графикон 1. За кого би гласале ако утре се одржат претседателски избори?

Зоран Заев (12,4%) е најчесто избираниот евентуален претседателски кандидат од страна на испитаниците во случај утре да се одржат изборите. Сепак, за забележување е дека поголем процент рекле дека не би гласале за ниту еден од кандидатите (18,9%) и ли сè уште не одлучиле (14,9%). За неговиот политички опонент, Христијан Мицковски, лидерот на опозициската ВМРО-ДПМНЕ, би гласале 8,2% од испитаниците, исто колку и за Никола Димитров, актуелниот министер за надвореш-

ни работи. Потоа следуваат Стево Пендаровски (6,8%), Бујар Османи (6,5%) и Имер Селмани (5,8%). Сите други имаат поддршка од 3,4% до 0,4% од испитаниците.

Етничките Македонци речиси подеднакво би гласале за лидерите на најголемите политички партии и за актуелниот министер за надворешни работи. Поддршката за Христијан Мицковски е 11,9%, за Зоран Заев е 10,2%, а за Никола Димитров 10,4%. Кај етничките Албан-

ци на прво место е Бујар Османи (22,7%), потоа Имер Селмани 20,8%), Теута Арифи (12,3% и на четврто место е Зоран Заев, 11,2%). Кај етничките Македонци повисок е процентот на оние што уште не одлучиле за кого ќе гласаат, и тоа 17,3% наспроти 8,8% кај етничките Албанци, и на оние кои не би гласале за ниту еден од спомнатите кандидати, и тоа 21,6% наспроти 12,3% кај етничките Албанци.

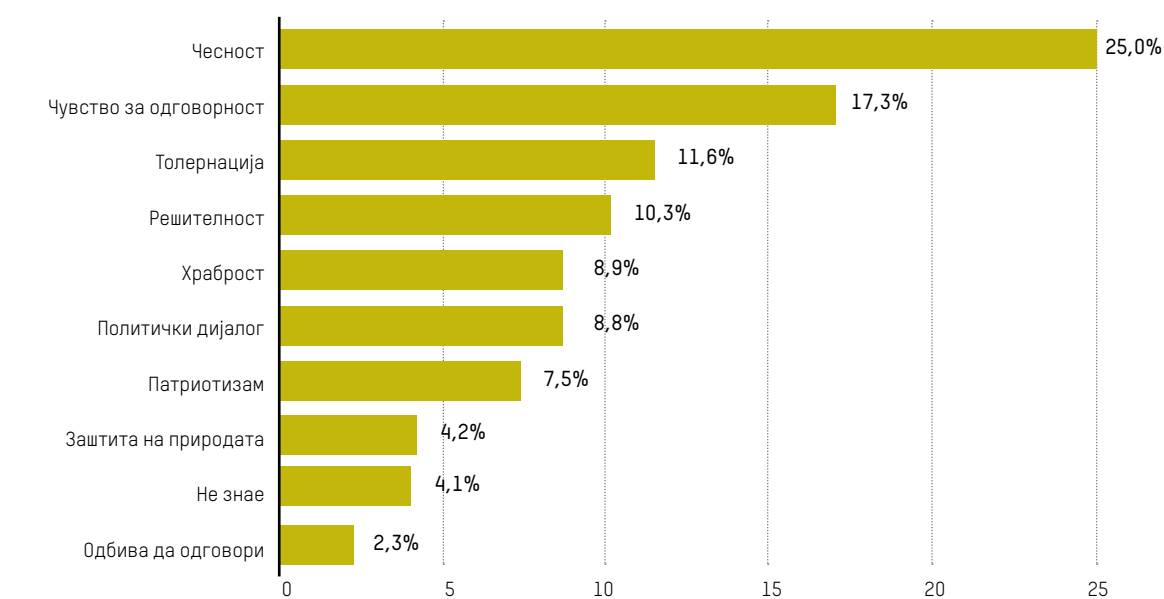
Гледано од аспект на региони, Заев има најголема поддршка во југоисточниот (19,4%), Мицковски во источниот регион (18,9%), а Никола Димитров речиси подеднаква поддршка во Пелагонија (12,5%) и во југоисточниот регион (12,9%). Првите двајца кандидати кај етничките Албанци имаат најголема поддршка во полошкиот регион, и тоа Бујар Османи, 18,3%, а Имер Селмани 16,5%. Додека третата кандидатка, Теута Арифи има најголема поддршка во југозападниот регион, 13,0%.

Гласачите на политичките партии најмногу поддршка им даваат на кандидатите од или блиски до политичките партии за кои гласале на последните парламентарни избори. Една третина од гласачите на СДСМ (34,2%) рекле

дека би гласале за Зоран Заев, додека 22,5% предност му даваат на Стево Пендаровски, а 16,9% на Никола Димитров. Гласачите на ВМРО-ДПМНЕ најчесто го избирале Христијан Мицковски (29,5%). Најголема поддршка од гласачите на ДУИ има за Бујар Османи, 30,2%, па за Теута Арифи, 26,0% и потоа за Имер Селмани (12,5%). Селмани ужива поддршка и кај 37,0% од гласачите на Беса и 50% од гласачите на Алијансата за Албанците. Гласачите на овие две партии помалку, но сепак му даваат поддршка и на Бујар Османи, и тоа 11,1% од оние на Беса и 10,0% од оние на Алијансата за Албанците.

Една четвртина од граѓаните (25,0%) сметаат дека нивниот кандидат за претседател треба да биде чесен. На второ место е чувството на одговорност (17,3%), а на трето толеранцијата (11,6%). Граѓаните поретко ги избирале вредностите како што е патриотизмот (7,5%) кој беше прилично експлоатиран како тема во меѓупартиските препукувања или пак политичкиот дијалог (8,8%) кој се смета дека во голема мера недостасува во политичката култура во земјата.

Графикон 2. Вредности што треба да ги поседува кандидатот за претседател

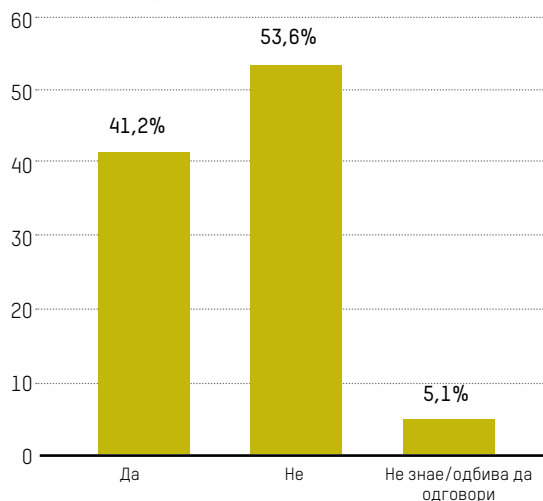
Иако не многу значајна, сепак постои родова разлика во посакуваните карактеристики на кандидатите за претседател. Жените почесто од мажите бирале толеранција (25,9% наспроти 20,6%) и чесност (52,8% наспроти 46,9%), додека мажите почесто бирале патриотизам (18,6% наспроти 11,6%).

Гледано од перспектива на етничката припадност, етничките Македонци повеќе важност даваат на чесноста (58,7%) за разлика од етничките Албанци (28,1%), додека етничките Албанци (31,5%) речиси двојно повеќе важност даваат на решителноста во однос на етничките Македонци (15,8%). Што се однесува до регионите каде што живеат испитаниците, може да се забележи дека на оние од североисточниот регион (40,0%) поважна им е толеранцијата за разлика од оние кои живеат во југозападниот регион (12,0%), додека пак на жителите на Пелагонија (66,1%) поважна им е чесноста на кандидатите, отколку на жителите на југозападниот регион (31,0%).

Кај гласачите на политичките партии, речиси идентичен процент на гласачи на ВМРО-ДПМНЕ (54,3%) и на СДСМ (54,5%) сметаат дека важна вредност на кандидатите е чесноста што е речиси двојно повеќе од гласачите на ДУИ (26,0%) кои се определиле за таа вредност на кандидатите. Гласачите на ВМРО-ДПМНЕ (23,5%) за повеќе од 10 процентни поени сметаат дека важна вредност е патриотизмот, за разлика од гласачите на СДСМ (12,1%).

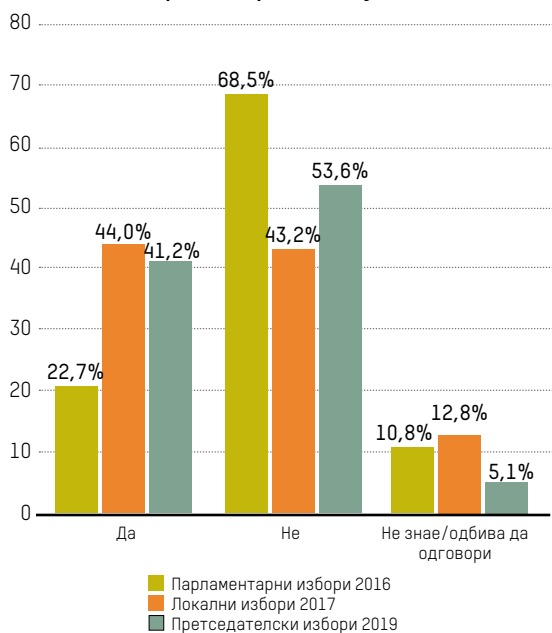
4. ЕТНИЧКА И ПОЛИТИЧКА ЧУВСТВИТЕЛНОСТ – ДАЛИ БИ ГЛАСАЛЕ ЗА ДРУГОТ?

Графикон 3. Подготвеност за гласање за кандидати од друга етничка заедница

На прашањето „Дали на претседателските избори би гласале за кандидат на друга етничка заедница?“, мнозинство од испитаниците одговориле негативно, додека 41,2% одговориле позитивно. Овие податоци се мерени во последните три изборни циклуси и имајќи ги предвид резултатите, може да се забележи дека граѓаните најмногу биле подготвени за гласање за кандидати од друга етничка заедница на последните локални избори одржани во 2017 година. Од графиконот 4 може да се види дека на парламентарните избори 2016 година, секој петти граѓанин (20,7%) бил подготвен да гласа за кандидат од друга етничка заедница, потоа за една година, на локалните избори таа подготвеност се искачила на 44,0%, а во 2018 година, во проверката за претседателските избори што ќе се одржат во 2019 година, таа паднала на 41,2%.

Графикон 4. Подготвеност за гласање за кандидати од друга етничка заедница во последните три изборни циклуси

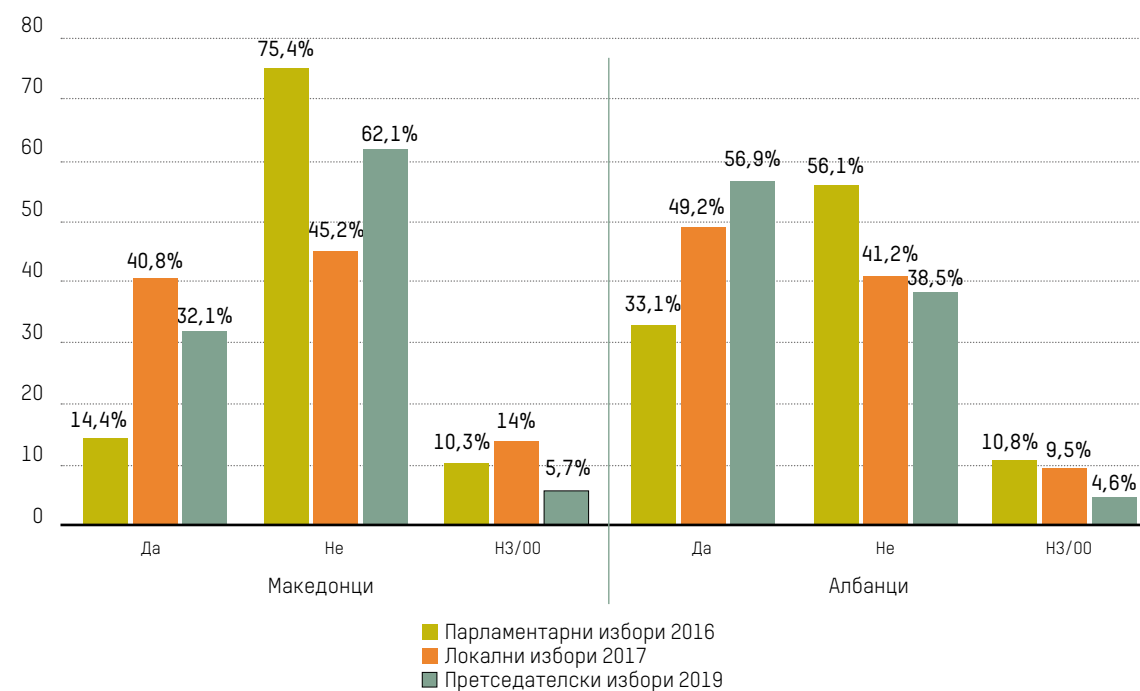

Што се однесува до влијанието на етничката припадност на одговорите на испитаниците, може да се заклучи дека етничките Албанци се поподготвени од етничките Македонци да гласаат за кандидат од друга етничка заедни-

ца. Во графиконот 5 се прикажани резултатите кај двете етнички заедници во последните три изборни циклуси. Последните податоци покажуваат дека 32,1% од етничките Македонци и 56,9% од етничките Албанци се подготвени да гласаат за кандидат од друга етничка заедница. Разликата била помала при проверката за локалните избори 2017 и таа изнесувала 8,4 процентни поени, додека за време на парламентарните избори 2016 разликата била 18,7 пп.

Во поглед на работниот статус, само кај вработените во јавни институции мнозинството би гласало за кандидат на друга етничка заедница (51,3%), додека оние што одговориле со „не“ се 44,4%. И регионот на живеење влијае на одговорите, па така жителите на источниот (72,2%), на вардарскиот (64,9%) и на југоисточниот (64,5%) се најбројни помеѓу оние кои не би го дале нивниот глас за кандидат на друга етничка заедница, додека жителите на Полог (55,5%) даваат најголема поддршка на кандидатите од друга етничка заедница.

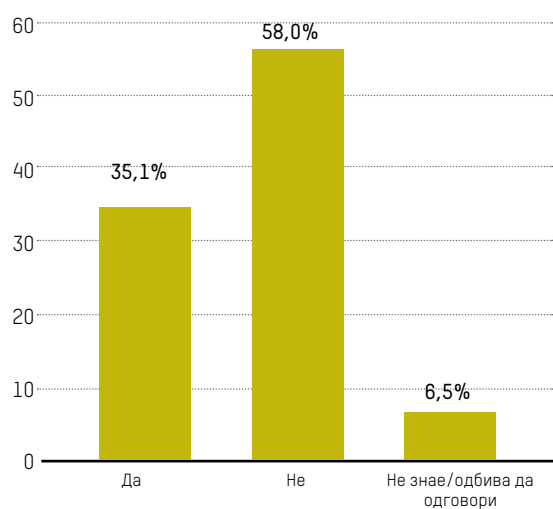
Графикон 5. Подготвеност за гласање за кандидати од друга етничка заедница во последните три изборни циклуси кај етничките Македонци и кај етничките Албанци

Претседателски
избори

Има разлики и кај гласачите на различни политички партии. Мнозинство од гласачите на СДСМ (53,2%), на Беса (63,0%) и на Алијансата за Албанците (60,0%) би поддржале кандидат на друга етничка заедница, додека за 65,8% од гласачите на ВМРО-ДПМНЕ тоа не е прифатливо. Што се однесува до гласачите на ДУИ, еднаков е процентот на тие што би поддржале (47,9%) и на тие што не би поддржале кандидат на друга етничка заедница.

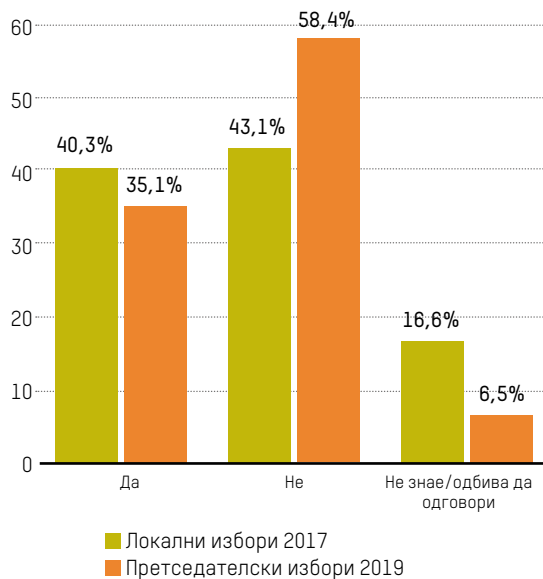
Графикон 6. Подготвеност за гласање за кандидати од друга политичка партија

Околу една третина од испитаниците (35,1%) се подготвени да гласаат за кандидат од политичка партија на која не се симпатизери, додека мнозинството (58,4%) не се подготвени на таков чекор. Споредено со локалните избори во 2017 година, процентот на оние кои не се подготвени е зголемен за 15,3 процентни поени, додека процентот на оние кои позитивно одговориле на прашањето е намален за 5,2 пп.

Ако се спореди подготвеноста за гласање за кандидати на друга етничка заедница и кандидати од друга политичка партија, може да се забележи дека постои поголема подготвеност да се гласа за кандидат на друга етничка заедница, отколку за кандидат друга политичка партија на која испитаникот не е симпатизер (53,6% наспроти 58,4% во последната анкета).

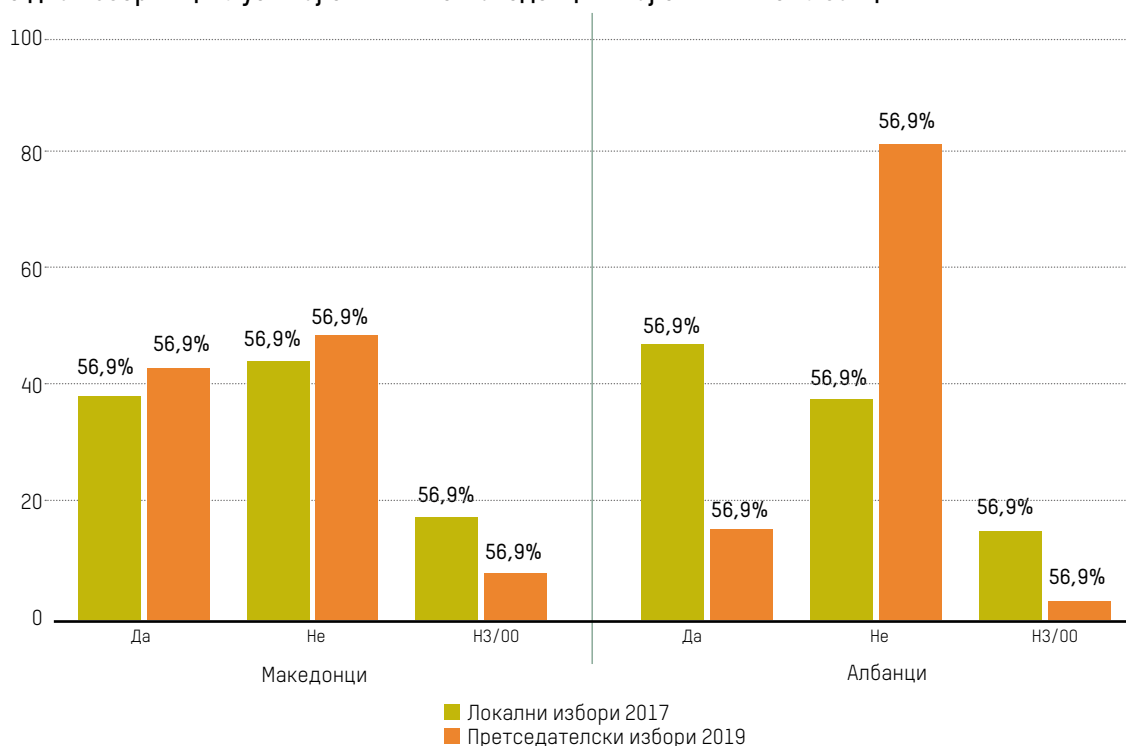
Графикон 7. Подготвеност за гласање за кандидати од друга политичка партија во последните два изборни циклуси

Гледано од перспектива на етничката припадност, може да се забележи дека етничките Македонци се прилично изедначени во одговорите, односно 43,1% би гласале за кандидат на друга политичка партија, а 48,8% не би гласале. Кај етничките Албанци, пак, таа разлика е многу поголема, односно мало малцинство од 15,4% би гласале за кандидат на друга политичка партија, додека големо мнозинство од 81,5% не би го направиле тоа. Во графиконот 8 може да се види и какви биле одговорите на ова прашање во претходниот изборен циклус, односно за време на локалните избори во 2017 година. Иако етничките Албанци беа поподготвени да гласаат за кандидат на друга етничка заедница (56,9%), кога станува збор за политичка партија, се прилично непопустливи, односно разликата изнесува 41,5 пп.

Испитаниците со понизок степен на образование почесто одговарале со „не“ на ова прашање, односно големо мнозинство од оние кои имаат завршено основно (69,9%) и оние кои немаат завршено основно (73,9%) образование не би гласале за кандидат на друга политичка партија, додека 48,7% од оние со завршено високо образование и 50,0% од оние со постдипломски студии би гласале и за канди-

Графикон 8. Подготвеност за гласање за кандидати од друга политичка партија во последните два изборни циклуси кај етничките Македонци и кај етничките Албанци

дат на друга политичка партија. Во поглед на работниот статус, најголемо отклонување од просекот има кај ангажираните во домашните обврски, односно 79,7% од нив не би гласале за кандидат на друга политичка партија.

Иако не се големи отстапувањата од просекот, разликите меѓу оние кои живеат во село и во град се околу 10 пп. Испитаниците од град (38,8%) се поподготвени да гласаат за кандидати на друга политичка партија, за разлика од оние кои живеат во село (29,4%). Соодветно на тоа, неподготвеноста е поизразена кај испитаниците од село (64,1%), отколку кај оние од

град (54,7%). Регионално гледано, отстапките се најголеми во југозападниот и во полошкиот регион, односно таму живеат најголем број од испитаниците кои не се подготвени да гласаат за кандидат на друга политичка партија, и тоа 70,0% во југозападниот и 75,0% во полошкиот регион.

Во табелата 1 може да се види како влијае на одговорите нивното гласање на последните парламентарни избори. Најнеподготвени да гласаат за кандидат на друга политичка партија се гласачите на ДУИ (82,3%) и гласачите на Алијансата за Албанците (86,7%).

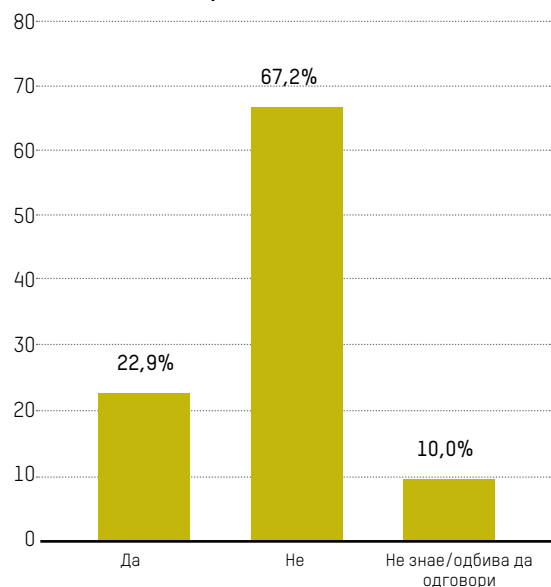
Табела 1. Гласачи на политичките партии за подготвеноста да гласаат за кандидат на друга политичка партија чиј симпатизер не се

	ГЛАСАЛЕ ЗА ... НА ПОСЛЕДНИТЕ ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ					
	ВМРО-ДПМНЕ	СДСМ	ДУИ	ДПА	БЕСА	Алијанса за Албанците
Да	40,2	41,1	15,6	33,3	18,5	10,0
Не	51,3	55,8	82,3	66,7	74,1	86,7
НЗ/одбива да одговори	8,5	3,0	2,1	0,0	7,4	3,3

Претседателски
избори

5. (НЕ)ОПРАВДАНОСТ НА БОЈКОТ НА НАЧИНОТ НА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ИЗБОРИТЕ

Графикон 9. Оправданост за бојкот на претседателските избори

За големо мнозинство од испитаниците (67,2%) бојкотот на претседателските избори не е оправдан, додека 22,9% сметаат дека е оправдан.

Етничката припадност кај двете најголеми заедници, македонската и албанската, има влијание на одговорите на испитаниците. Тие не отстапуваат многу од просечните вредности, но има разлики помеѓу нив. Речиси една

третина (30,0%) од етничките Албанци сметаат дека бојкотот е оправдан, додека за етничките Македонци тој процент е 19,9%. Обратна е ситуацијата кај негативните одговори, односно големо мнозинство од етничките Македонци (70,8%) сметаат дека бојкотот не е оправдан, за разлика од 56,9% од етничките Албанци.

Во поглед на образованието на испитаниците, оправданоста за бојкот минимално расте од 21,7% кај тие со незавршено основно образование, до 34,1% кај тие со завршено вишо образование, а потоа паѓа на 17,8% кај тие со завршено високо образование, односно на 16,7% кај оние со завршени постдипломски студии. Неоправдувањето на бојкотот е највисоко кај оние со завршено високо образование (71,6%), односно со завршени постдипломски студии (83,3%).

Студентите, односно ученците (35,1%) се поголеми приврзаници на бојкотот, а жителите на вардарскиот регион се најголеми противници (79,1%) гледано според регионот на живеење на испитаниците.

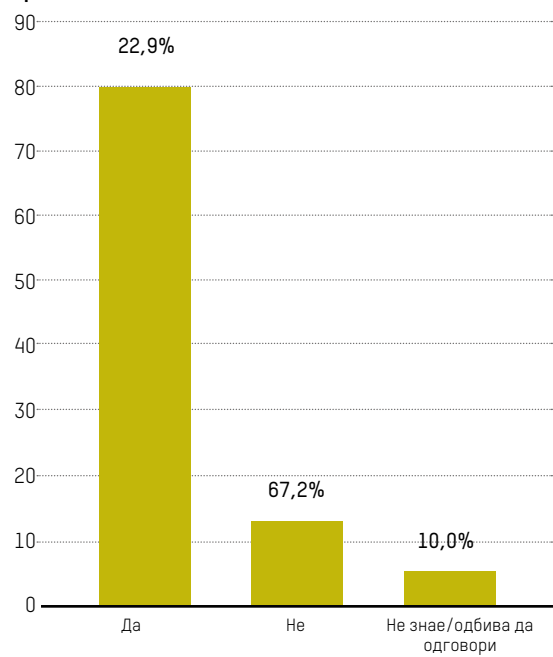
Во табелата 2 може да се види дека најголеми противници на бојкотот на претседателските избори се гласачите на СДСМ (80,5%).

Граѓаните не се расположени за менување на начинот на избор на претседател на државата. Големо мнозинство од 80% рекле дека претседателот треба да се бира на директни избори, односно онака како што се избира денес. Мало малцинство од 13,8% сметаат дека треба да се бира во Собранието.

Табела 2. Гласачи на политичките партии за оправданоста на бојкот на претседателските избори

	ГЛАСАЛЕ ЗА ... НА ПОСЛЕДНИТЕ ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ					
	ВМРО-ДПМНЕ	СДСМ	ДУИ	ДПА	БЕСА	Алијанса за Албанците
Да	29,1	13,9	21,9	50,0	29,6	26,7
Не	62,4	80,5	62,5	50,0	55,6	63,3
НЗ/одбива да одговори	8,5	5,6	15,6	0,0	14,8	10,0

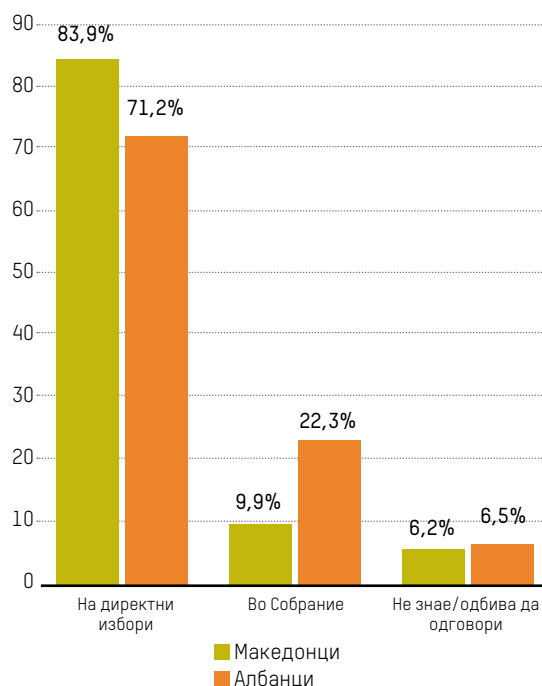
Графикон 10. Ставови за начинот на избор на претседателот

Иако големо мнозинство од двете најголеми заедници сметаат дека претседателот треба да се бира на директни избори, сепак постои разлика од 12,7 пп меѓу нив, во корист на етничките Македонци кои се поголеми приврзаници на директните избори. Од графиконот 11 може да се види дека етничките Албанци (22,3%) почесто од етничките Македонци (9,9%) ја бирале опцијата за гласање на претседателот во Собранието.

Гледано од аспект на образованието на испитаниците може да се заклучи дека поддршката на ставот за директни избори расте со зголемување на степенот на образование од 60,9% кај оние со незавршено основно образование, до 100% кај оние со завршени постдипломски студии и обратно, се намалува поддршката за ставот за избор на претседател во Собранието со зголемување на степенот на образование, и тоа од 21,7% кај оние со незавршено основно, до 0,0% кај оние со завршени постдипломски студии. Во двата одговори има отстапка кај оние со завршено вишо образование, односно 22,0% од нив го поддржуваат изборот во Со-

Графикон 11. Етничката припадност и ставовите за начинот на избор на претседател

бранието, а 75,6% го поддржуваат директниот избор.

Нема големи разлики во поглед на регионите во кои живеат испитаниците, освен кај оние од североисточниот регион каде поддршката за избор на претседател во Собранието е поголема и изнесува 27,5%, додека поддршката за директни избори е 67,5%.

Гласачите на ВМРО-ДПМНЕ (86,8%) се најбројни меѓу оние што сметаат дека претседателот треба да се бира на директни избори, а гласачите на ДУИ (24,0%) се најбројни меѓу оние што сметаат дека изборите треба да се преселат во Собранието.

6. ЗАКЛУЧОЦИ

Чесен, одговорен и толерантен треба да биде кандидатот за претседател на Република Македонија. Ова се вредностите кои најчесто беа избирани од граѓаните, односно секој четврти (25,0%) кај кандидатот бара чесност, вкупно 17,3% бараат одговорност, а 11,6% рекле дека треба да биде толерантен.

Зоран Заев (12,4%), Христијан Мицковски (8,2%) и Никола Димитров (8,2%) се првите тројца на кои граѓаните би им дале поддршка за претседател. Поголем процент (18,8%) рекле дека нема да гласаат за ниту еден од кандидатите, а заедно со 14,9% кои уште не одлучиле, ја прават третината од граѓаните на кои кандидатите за претседател ќе треба да обрнат посебно внимание за да ги придобијат на своја страна.

Поголем број од граѓаните (53,6%) не се подготвени да гласаат за кандидат од друга етничка заедница. Подготвеноста е поголема кај етничките Албанци (56,9%), отколку кај етничките Македонци (32,1%). Оваа подготвеност паднала кај етничките Македонци (40,8%) во однос на локалните избори во 2017 година, а пораснала кај етничките Албанци (49,2%).

Мнозинство од граѓаните (58,4%) нема да гласаат за кандидат на политичка партија на која не се симпатизери. Приврзаноста кон партијата се чини поголема од таа кон етничката заедница. За разлика од подготвеноста да се гласа за кандидат од друга етничка заедница, овде етничките Албанци се покатегорични, односно 81,5% рекле дека нема да гласаат за кандидат од друга политичка партија.

Речиси две третини од граѓаните (67,2%) сметаат дека бојкот на изборите не е оправдан. Одговорите донекаде зависат од образованието на испитаниците, оние со високо образование се поголеми противници, од оние со понизок степен на образование.

Големо мнозинство (80,0%) не би менувало ништо во начинот на избор на претседател, односно би го бирале на директни избори како и досега. И овде може да се забележи влијание на образованието на испитаниците врз одговорите.

БИОГРАФИИ

Гонце Јаковлеска

Родена на 13.07.1969 во Радовиш. Дипломира на Факултетот за политички науки на Универзитетот во Белград, а во 2013 година се стекнува со звањето магистер по комуникации на Институтот за социолошки и политичко правни истражувања при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Од 1996 до 2016 година таа е соработник за односи со јавноста, а од 2016 е на позицијата Извршен директор на МЦМС. Има двегодишно искуство како новинар, и над 20 годишно искуство во граѓанскиот сектор. Била одговорна за раководењето на неколку програми, претежно поврзани со кампањи и медиуми. Таа има испорачано голем број обуки за различни целни групи, во Македонија и странство и автор или ко-автор е на над 20 истражувачки извештаи и други публикации.

Александар Кржаловски

Роден е на 19.6.1969 г. во Скопје. Дипломирал на Електротехничкиот факултет во Скопје во 1993 г. За време на студиите е активен во три студентски граѓански организации. Во МЦМС е ангажиран од 1995 г. Од октомври 2009 г. е во Одборот на директори во МЦМС. Тој е одговорен и за програмите кои се насочени кон односите меѓу заедниците и за Балканот. Кржаловски има големо искуство во координација и раководење со различни проекти и програми, меѓу кои и големите хуманитарни операции 1999-2001 г. и активности кои вклучуваа чувствителни целни групи. Беше член и на Националниот совет за европски интеграции при Собранието на Република Македонија во периодот 2007-2011 година. Од 2000-та година, неговото искуство се надградува и со учество во консултантски мисии за организациски и програмски оценки во Македонија и на Балканот. Ко-автор е и на неколку публикации.

Сашо Клековски

Роден е во 1966 г. во Скопје. Завршил Медицински факултет во Скопје. Неговото искуство е дваесетгодишна работа на раководни позиции во граѓанскиот сектор. Во 1993 г. е еден од основачите, а од 1994 до 2011 г. е извршен директор на Македонскиот центар за меѓународна соработка. Водел повеќе истражувачки тимови. Автор е на над 20 истражувачки извештаи, анализи и други публикации, како и на блогот „Меѓутоа“. Тој е и колумнист за дневниот весник Нова Македонија.

Сунчица Саздовска

Има повеќе од 20 годишно професионално искуство во областа на развој на граѓанското општество. Има завршено магистерски студии на Меѓународен менаџмент на Економскиот институт при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“.

Саздовска има работено на многу програми и проекти насочени кон градење на капацитетите на граѓанските организации и развој на граѓанското општество. Во периодот 2009-2017 беше ангажирана како Советник на регионалниот проект Техничка поддршка за граѓанските организации- ТАКСО каде беше задолжена за обезбедување техничка помош, обука и менторство на граѓанските организации. Во периодот 1999-2009 работеше како Раководител на Одделението за граѓанско општество при Македонскиот центар за меѓународна соработка.

Саздовска е автор и ко-автор на повеќе публикации, прирачници и извештаи од областа на граѓанското општество меѓу кои и „Оценка на потребите на граѓанските организации“, „Индекс на граѓанското општество во Македонија“, „Раководење со човечките ресурси во граѓанските организации“ и др.

Миша Поповиќ

Магистер по студии за идентитет, култура и моќ на Школата за словенски и источно-европски студии при Универзитетскиот колеџ во Лондон. Работи како постар истражувач во Институтот за демократија „Социетас Цивилис“ Скопје и таму го раководи центарот за добро управување. Член е на одборот на Платформата на граѓански организации за борба против корупцијата. Автор е на повеќе анализи од областа на доброто управување, со посебен фокус на корупцијата и политичкиот клиентелизам. Дополнително, учествува во повеќе научни и невладини проекти кои се занимаваат со општествени промени и вредности, неформални односи и пракса. Има долгогодишно искуство во истражувањето на јавното мислење.

Фанија Ивановска

Родена е на 28.3.1991 година во Скопје. Дипломирала на Правниот факултет „Јустинијан Први“ на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Во моментот е во финална фаза на своите магистерски студии на програмата „Меѓународно право и меѓународни односи“ на истиот факултет. Својата вклученост во активностите на МЦМС ја започнува како волонтер во септември 2015 година, а од декември 2015 година е во работен однос како помлад соработник на проект во Одделението за граѓанско општество и демократизација.

Продолжи да читаш:

АГРУМЕНТИ I – Збирка истражувања на важни општествени теми

<https://www.mcms.mk/images/docs/2018/argumenti.pdf>

Референдум 2018 - Ставови на јавноста во Македонија

<https://www.mcms.mk/images/docs/2018/referendum-2018-stavovi-na-javnosta-vo-makedonija.pdf>

Спорот за името - 2018: ставови на јавноста во Македонија

<https://www.mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrazuvana-i-publikacii/2019-sporot-za-imeto-2018-stavovi-na-javnosta-vo-makedonija.html>

Извештај за проценка на корупцијата во Македонија 2018 г.

<https://www.mcms.mk/images/docs/2018/izveshtaj-za-procenka-na-korupcijata-vo-Makedonija-2018-g.pdf>

Следење на работата на Државната комисија за спречување на корупцијата:

Квартален извештај бр. 5

<https://www.mcms.mk/images/docs/2018/sledenje-na-dsk-kvartalen-izveshtaj-br-5.pdf>

Следење на работата на Државната комисија за спречување на корупцијата:

Квартален извештај бр. 4

<https://www.mcms.mk/images/docs/2017/sledenje-na-dsk-kvartalen-izveshtaj-br-4.pdf>

Следење на работата на Државната комисија за спречување на корупцијата:

Квартален извештај бр. 3

<https://www.mcms.mk/images/docs/2017/sledenje-na-dsk-kvartalen-izveshtaj-br-3.pdf>

Извештај за проценка на корупцијата во Македонија - 2016

<https://www.mcms.mk/images/docs/2016/izvestaj-za-procenka-na-korupcijata-2016.pdf>

Водич за Добри практики за заштита на лицата кои пријавуваат

<https://www.mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrazuvana-i-publikacii/1875-vodich-za-dobri-praktiki-za-zashtita-na-licata-koi-prijavuvaat.html>

Моќ од сенка

<https://www.mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrazuvana-i-publikacii/1872-mokj-od-senka.html>

